

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет соціальних наук
(повне найменування факультету)

Психологія
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проєкту (роботи)

магістр
(ступінь вищої освіти)

на тему Роль цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-
психологів у воєнних реаліях
(назва теми)

Виконав(ла): студент(ка) 2 курсу,
групи СН-114м

Спеціальності 053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)
Психологія

КУЛІШ О.О.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник СТАДНИК А.Г.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент ЩЕРБИНА В.В.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет соціальних наук
Кафедра «Психологія»
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) Психологія
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« 29 » _____ серпня 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

КУЛІШ Ольга Олександрівна

(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Роль цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів у воєнних реаліях
керівник проєкту (роботи) к.соц.н., доцент Стадник Альона Георгіївна,
(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)
затверджені наказом закладу вищої освіти від «01» вересня 2025 року № 388
2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 15 грудня 2025 року
3. Вихідні дані до проєкту (роботи) 124 с., 23 табл., 14 рис., 124 дж., 1 дод.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) було реалізовано ряд завдань: проаналізовано особливості сучасного навчального процесу здобувачів-психологів в умовах цифрової трансформації освіти; визначено вплив воєнного стану на динаміку та специфіку цифровізації професійної підготовки майбутніх психологів; оцінено роль і потенціал штучного інтелекту у формуванні професійної ідентичності здобувачів психологічної освіти; здійснено емпіричне дослідження практик використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів; ідентифіковано ключові проблеми й обмеження організації освітнього процесу в умовах війни з урахуванням цифрового контексту; оцінено потенціал цифрових технологій на індивідуальному, середовищному та інституційному рівнях у забезпеченні якісної психологічної освіти; визначено напрями професійного самовдосконалення здобувачів-психологів на основі інтеграції сучасних цифрових інструментів і платформ; розроблено концептуальні засади формування компетентісно орієнтованого цифрового навчального

середовища для підготовки психологів; сформульовано інституційні умови та практичні рекомендації щодо удосконалення цифрового освітнього середовища.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): рис.1.1. Три рівні професійного становлення здобувача-психолога; табл. 1.1 Критичний аналіз визначень різних авторів сутності професійної підготовки здобувачів – психологів; рис.1.2. Структура цифрового освітнього середовища здобувачів-психологів; рис.1.3. Алгоритм здійснення самостійного попереджувального навчання; табл. 1.2 SWAT-аналіз використання ІІІ у професійному становленні здобувачів-психологів; табл. 2.1 Інтерпретація відповідей на запитання щодо використання цифрового середовища; рис.2.1. Відповіді на запитання «Як часто ви використовуєте цифрові технології у навчальному процесі?», %; рис.2.2. Відповіді на запитання « Чи використовуєте ви додаткові цифрові середовища окрім основних, зазначених університетом?», %; табл. 2.2 Інтерпретація відповідей на запитання щодо використання цифрового середовища; рис.2.3. Відповіді на запитання « Які матеріали ви найчастіше використовуєте в середовищі Moodle?», %; рис.2.4. Відповіді на запитання «Як ви оцінюєте якість матеріалів, викладених в Moodle?», %; рис.2.5. Відповіді на запитання « Наскільки зручно вам працювати в середовищі Moodle?», %; рис.2.6. Відповіді на запитання « Чи використовуєте ви додаткові освітні середовища з психології?», %; рис.2.6. Відповіді на запитання « Які спеціалізовані цифрові платформи ви використовуєте у своєму навчанні?», %; табл. 2.3 Аналіз інструментів цифрової комунікації та критеріїв оцінювання в освітньому процесі; рис.2.7. Відповіді на запитання « Які інструменти цифрової комунікації ви використовуєте для навчальних цілей?», %; рис.2.8. Відповіді на запитання «Який формат особистого спілкування ви вважаєте найзручнішим?», %; рис.2.8. Відповіді на запитання « Як ви оцінюєте критерії оцінювання у Moodle?», %; табл. 2.4 Аналіз використання штучного інтелекту у навчальному процесі; рис.2.9. Відповіді на запитання «Як часто ви використовуєте інструменти штучного інтелекту в навчанні?», %; рис.2.10. Відповіді на запитання « Для яких цілей ви використовуєте штучний інтелект?», %; рис.2.11. Відповіді на запитання « Які основні переваги використання штучного інтелекту ви відмічаєте?», %; Рис.2.12. Відповіді на запитання «Які труднощі ви зазнали під час використання штучного інтелекту?», %; рис.2.13. Відповіді на запитання « Яке ваше ставлення до використання ІІІ у контексті академічної доброчесності?», %; рис.2.14. Відповіді на запитання « Які настанови ви отримали від викладачів стосовно використання штучного інтелекту?», %; рис.2.15. Проблеми професійної підготовки здобувачів-психологів в умовах війни; рис.2.16. Проблеми дистанційного навчання в умовах воєнного стану; табл. 2.5 Аналіз основних проблем використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів; табл. 2.6 Напрями вирішення ключових проблем використання цифрових технологій у процесі становлення здобувачів-психологів; рис.2.17. Роль цифрових технологій у професійному

становленні здобувачів на різних рівнях організації процесу; табл. 3.1 Навчальні матеріали, що сприяють саморозвитку та професійному становленню здобувачів-психологів; рис.3.1. Перспективні напрями використання ІІІ в професійному становленні здобувача-психолога, % опитаних; табл. 3.2 Напрями використання штучного інтелекту в професійному становленні здобувачів-психологів, що не суперечить академічній доброчесності; табл. 3.3 Додатки з технологіями штучного інтелекту, що використовуються практиками-психологами; рис. 3.2. Концепція формування навчального середовища здобувачів-психологів; табл. 3.4 Формування професійних компетенцій здобувачів-психологів із використанням цифрових технологій у навчанні; рис.3.3. Умови реалізації цифрового освітнього середовища в ЗВО; табл. 3.5 Дозволене та заборонене використання ІІІ у навчанні психологів; табл. 3.6 Напрями розвитку інституційного середовища щодо удосконалення цифрового забезпечення підготовки здобувачів-психологів.

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	СТАДНИК А.Г., доцент	23.09.2025	05.10.2025
2	СТАДНИК А.Г., доцент	07.10.2025	26.10.2025
3	СТАДНИК А.Г., доцент	21.10.2025	26.11.2025
Нормок-ь	КУЗЬМІН В.В., доцент	04.12.2025	10.12.2025

7. Дата видачі завдання «29» серпня 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проєкту (роботи)	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1	Узгодження теми та затвердження завдання на дипломний проєкт(роботу)	29.08.2025	
2	Збір матеріалу та вивчення літературних джерел на дипломний проєкт (роботу)	01.09.2025	
3	Затвердження теми	04.09.2025	
4	Складання змісту	05.09.2025	
5	Виконання першого розділу	05.10.2025	
6	Виконання другого розділу	26.10.2025	
7	Виконання третього розділу	26.11.2025	
8	Формування висновків	28.11.2025	

9	Перевірка роботи керівником	01.12.2025	
10	Оформлення дипломного проєкту(роботи)	04.12.2025	
11	Нормоконтроль та перевірка на запозичення	10.12.2025	
12	Попередній захист дипломного проєкту(роботи)	12.12.2025	
13	Подання роботи на кафедру	15.12.2025	
14	Одержання відгуку та рецензії	18.12.2025	
15	Захист дипломної роботи	20.12.2025	

Студент(ка)

(підпис)

Ольга КУЛІШ

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник проєкту (роботи)

(підпис)

Альона СТАДНИК

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 124 с., 23 табл., 14 рис., 124 дж., 1 дод.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі психології в умовах цифрової трансформації освітнього середовища та впливу воєнних реалій.

Предмет дослідження: цифрові технології як фактор професійного становлення здобувачів-психологів у сучасному освітньому процесі.

Мета дослідження: розроблення практичного інструментарію з удосконалення цифрового освітнього середовища у професійному становленні здобувачів-психологів шляхом впровадження системного підходу до цифрової трансформації на індивідуальному, освітньо-середовищному та інституційному рівнях.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових, емпіричних, статистичних та логічних методів, що забезпечили цілісність, логічну послідовність і достовірність наукового аналізу феномену професійного становлення здобувачів-психологів у цифровому середовищі в умовах воєнного стану.

Практичне значення дослідження полягає у створенні компетентісно орієнтованої концепції формування цифрового навчального середовища, класифікації його структурних компонентів, розробці алгоритму самостійного навчання та систематизації інституційних умов його впровадження. Отримані результати можуть бути застосовані в освітній практиці ЗВО для оновлення змісту програм підготовки психологів, розробки цифрових ресурсів, оптимізації навчальної взаємодії та забезпечення якості освіти в умовах динамічного цифрового середовища.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ, ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ,
ЗДОБУВАЧІ-ПСИХОЛОГИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ-ПСИХОЛОГІВ	14
1.1. Особливості навчального процесу здобувачів-психологів в умовах сьогодення	14
1.2. Вплив війни на розвиток цифровізації підготовки здобувачів-психологів .	22
1.3. Значення штучного інтелекту у професійному становленні здобувачів- психологів.....	31
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ-ПСИХОЛОГІВ У ВОЄННИХ РЕАЛІЯХ	40
2.1. Дослідження практичного використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів	40
2.2. Визначення ключових проблем підготовки психологів в умовах війни	56
2.3. Оцінка потенціалу використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів.....	64
Висновки до розділу 2	70
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СЦЕНАРІЇВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	73
3.1. Напрями професійного самовдосконалення здобувачів-психологів з використанням сучасних цифрових технологій	73
3.2. Базові концепції формування навчального середовища для підготовки психологів.....	81
3.3. Інституційні основи удосконалення підготовки психологів з використанням цифрових технологій	89
Висновки до розділу 3	103

ВИСНОВКИ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110
ДОДАТКИ	123

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні трансформації вищої освіти в Україні, зумовлені як глобальною цифровізацією, так і викликами воєнного стану, обумовлюють перегляд підходів до професійної підготовки майбутніх психологів. В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України освітній процес зазнав суттєвих змін, що потребує адаптації його до нових реалій — децентралізації, дистанційного навчання, цифрової мобільності та інституційної гнучкості. У таких умовах цифрові технології стають не лише технічним інструментом, а й ключовим фактором формування професійної ідентичності, розвитку автономності, рефлексивності та етичної орієнтації майбутніх фахівців. Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій.

Метою дослідження є розроблення практичного інструментарію з удосконалення цифрового освітнього середовища у професійному становленні здобувачів-психологів шляхом впровадження системного підходу до цифрової трансформації на індивідуальному, освітньо-середовищному та інституційному рівнях.

Для досягнення мети в ході дослідження поставлено наступні завдання:

- проаналізувати особливості сучасного навчального процесу здобувачів-психологів в умовах цифрової трансформації освіти;
- визначити вплив воєнного стану на динаміку та специфіку цифровізації професійної підготовки майбутніх психологів;
- оцінити роль і потенціал штучного інтелекту у формуванні професійної ідентичності здобувачів психологічної освіти;
- здійснити емпіричне дослідження практик використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів;
- ідентифікувати ключові проблеми й обмеження організації освітнього процесу в умовах війни з урахуванням цифрового контексту;

- оцінити потенціал цифрових технологій на індивідуальному, середовищному та інституційному рівнях у забезпеченні якісної психологічної освіти;
- визначити напрями професійного самовдосконалення здобувачів-психологів на основі інтеграції сучасних цифрових інструментів і платформ;
- розробити концептуальні засади формування компетентісно орієнтованого цифрового навчального середовища для підготовки психологів;
- сформулювати інституційні умови та практичні рекомендації щодо удосконалення цифрового освітнього середовища.

Предметом дослідження є цифрові технології як фактор професійного становлення здобувачів-психологів у сучасному освітньому процесі.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі психології в умовах цифрової трансформації освітнього середовища та впливу воєнних реалій.

Теоретичні основи дослідження. Інформаційна база дослідження сформована на основі теоретичних, нормативних, емпіричних та аналітичних джерел, що дозволили забезпечити комплексний підхід до вивчення ролі цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів у воєнних реаліях. Теоретичну складову становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі цифровізації освіти, професійної підготовки психологів, педагогіки вищої школи, освітньої психології, а також публікації з тем штучного інтелекту, цифрових платформ, освітніх інновацій та трансформації освітнього середовища в умовах кризових ситуацій. Вивчення концептуально-методологічних засад професійного становлення здобувачів освіти здійснювалося з урахуванням сучасних підходів до формування професійної ідентичності, розвитку рефлексивності, автономності та цифрової компетентності майбутніх фахівців. Нормативну основу дослідження становлять офіційні документи Міністерства освіти і науки України, що регламентують організацію освітнього процесу в умовах воєнного стану, а

також внутрішні положення закладів вищої освіти щодо використання цифрових ресурсів у навчанні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових, емпіричних, статистичних та логічних методів, що забезпечили цілісність, логічну послідовність і достовірність наукового аналізу феномену професійного становлення здобувачів-психологів у цифровому середовищі в умовах воєнного стану. У першому розділі, присвяченому теоретико-аналітичному обґрунтуванню проблеми, було застосовано переважно загальнонаукові теоретичні методи:

- *критичний аналіз літератури* – застосований для глибокого вивчення існуючих наукових робіт та публікацій, що дозволило сформулювати обґрунтоване власне визначення професійного становлення здобувача-психолога;
- *синтез* – використаний для інтеграції різноманітних теоретичних джерел та створення узагальненої класифікаційної схеми цифрових ресурсів і освітнього середовища;
- *систематизація* – застосована для впорядкування зібраної інформації, що сприяло логічній побудові та презентації матеріалу;
- *SWOT-аналіз* – використаний як структурно-аналітичний метод для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, які можуть вплинути на застосування штучного інтелекту в освітньому процесі.

У другому розділі, що охоплює емпіричну частину дослідження, застосовано:

- *статистичний аналіз* – для обробки зібраних даних, дозволяючи кількісно оцінити різні аспекти досліджуваного феномена;
- *індукція* – використана для узагальнення індивідуальних відповідей студентів та їхнього подальшого класифікування у типові категорії;
- *дедукція* – застосована для поєднання виявлених емпіричних даних із теоретичними концепціями, розглянутими у першому розділі.

У третьому розділі, спрямованому на розроблення практичної моделі удосконалення підготовки психологів, використано:

- *моделювання* – як метод наукової реконструкції, що допомогло побудувати трикомпонентну модель професійної підготовки на індивідуальному, освітньо-середовищному та інституційному рівнях;
- *системний підхід* – для інтеграції окремих структур у цілісну освітню екосистему;
- *логічний аналіз* – застосований для структурування функціональних блоків і інституційних умов їх реалізації, а також для формулювання практичних рекомендацій щодо цифрової трансформації освітнього середовища.

Організація дослідження. Для організації емпіричного дослідження було складено анкету з урахуванням потреб дослідження і дозволила комплексно оцінити особливості використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх психологів. Отримані дані дали змогу виявити рівень залучення студентів до цифрового освітнього середовища, частоту використання спеціалізованих ресурсів, ставлення до платформ дистанційного навчання, зокрема Moodle, а також практику застосування штучного інтелекту в освітніх цілях.

Експериментальна база дослідження. Емпіричну базу склали результати соціологічного опитування, проведеного автором серед студентів спеціальності «Психологія» Національного університету «Запорізька політехніка». В опитуванні взяли участь 60 респондентів, які навчаються на 2, 3 та 4 курсах бакалаврату. Аналіз результатів опитування доповнено порівнянням із актуальними статистичними звітами, аналітичними оглядами освітніх цифрових платформ, а також контент-аналізом чинних програм підготовки психологів у провідних українських ЗВО. Комплексний характер інформаційної бази дозволив забезпечити верифікацію теоретичних положень і сформулювати обґрунтовані висновки щодо шляхів удосконалення цифрового освітнього середовища в сучасних умовах.

Практичне значення дослідження полягає у створенні компетентнісно орієнтованої концепції формування цифрового навчального середовища, класифікації його структурних компонентів, розробці алгоритму самостійного навчання та систематизації інституційних умов його впровадження. Отримані результати можуть бути застосовані в освітній практиці ЗВО для оновлення змісту програм підготовки психологів, розробки цифрових ресурсів, оптимізації навчальної взаємодії та забезпечення якості освіти в умовах динамічного цифрового середовища.

Структура роботи. Магістерська робота складається з трьох структурно взаємопов'язаних розділів, кожен з яких виконує специфічну функцію у межах реалізації загальної дослідницької мети. Перший розділ має теоретико-аналітичний характер і присвячений осмисленню основних концептуальних підходів до професійного становлення здобувачів-психологів у контексті цифровізації освіти. Другий розділ має аналітично-емпіричне спрямування і містить результати проведеного дослідження з вивчення практики використання цифрових технологій здобувачами психологічної освіти. Третій розділ має прикладний, рекомендаційний характер і присвячений розробці практичних засобів удосконалення підготовки психологів засобами цифровізації. Основна увага зосереджена на моделюванні цифрового освітнього середовища, яке відповідає сучасним викликам та потребам фахової освіти, а також на визначенні напрямів оптимізації цифрової освітньої політики на індивідуальному, середовищному та інституційному рівнях. Загальний обсяг магістерської роботи 100 сторінок, список використаної літератури налічує 124 джерела, таблиць в дослідженні 14, рисунків 23, додатків 1.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ-ПСИХОЛОГІВ

1.1. Особливості навчального процесу здобувачів-психологів в умовах сьогодення

Професія психолога належить до соціономічного типу, що зосереджений на розв'язанні соціальних проблем і сприянні процесам соціалізації особистості. Ця діяльність передбачає активну взаємодію з різними людьми, що зумовлює необхідність розвитку у фахівця здатності до розуміння широкого спектра особистісних проявів, орієнтації у стилях мислення, поведінкових паттернах і особливостях життєдіяльності представників різних соціальних і професійних груп. Психологу важливо вміти орієнтуватися у світі людських професій, адже значна частина особистісного становлення відбувається саме через трудову самореалізацію [72 с. 197]. Водночас важливе значення для становлення фахівця має наявність внутрішньої мотивації, усвідомленого покликання до професії, а також глибоких переконань, пов'язаних із прагненням зрозуміти закономірності людської поведінки. Таке прагнення нерідко формується на основі особистого досвіду – зокрема, індивідуального шляху становлення, умов виховання, впливу сімейного оточення, пережитих криз і міжособистісних конфліктів, що спонукають до глибшого розуміння себе та інших [71, 90]. Тому звуження підготовки до надмірно спеціалізованих знань, стандартів та шаблонів професійної поведінки обмежує можливості фахівця ефективно працювати з клієнтами, які мають різне соціальне походження, ціннісні орієнтації та професійний досвід.

У процесі професійного становлення, зокрема під час навчання, майбутні психологи часто зосереджуються на вивченні окремих напрямів або методик практичної чи наукової діяльності. Проте, як зауважує Шевченко, важливо не

лише технічно опановувати інструменти професії, а й через них відкривати для себе цілісне поле психології як науки і культури, що включає багатогранність людського досвіду [72, с. 197]. Особливу вагу в цьому процесі набуває глибоке осягнення теоретичних засад психології, що супроводжується прагненням інтерпретувати та перевіряти їх у реальних, життєво- й професійнозначущих обставинах.

Професійне становлення здобувачів психологічної освіти розглядається як складний, багаторівневий процес, що охоплює формування професійної ідентичності, засвоєння цінностей і норм професії, розвиток особистісних та когнітивних якостей, необхідних для успішної діяльності у сфері психології. Відповідно до концепції професійного становлення Н.В. Чепелевої [70, с.243], виокремлюються три взаємопов'язані рівні: особистісний, професійний і світоглядний. Перший рівень передбачає формування професійно значущих якостей, другий — засвоєння знань і технологій, а третій — розвиток ціннісної системи й етичної орієнтації майбутнього психолога. Цей процес має динамічний характер і здійснюється в тісному зв'язку з професійною підготовкою, яка є його інструментальною основою та педагогічно організованим компонентом.

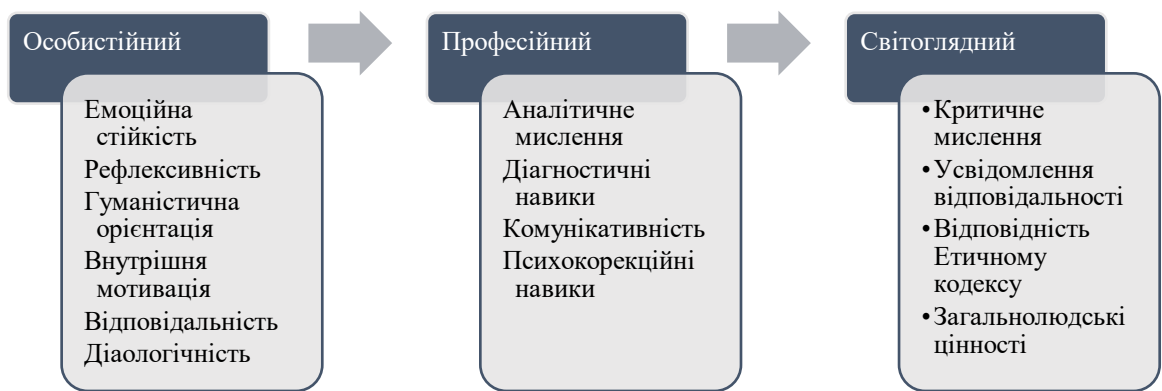

Рис.1.1. Три рівні професійного становлення здобувача-психолога

Примітка: систематизовано автором

Перехід від загального уявлення про себе до прийняття ролі майбутнього професіонала відбувається поступово, і саме професійна підготовка виступає як

структурована система, що сприяє цьому становленню. Так, за визначенням І.С. Ковалю, професійна підготовка є цілісною педагогічною системою, що інтегрує навчання, виховання та розвиток, а її результатом є формування у здобувача готовності «знати, могли, хотіти і бути здатним діяти» у професійній сфері [28, с. 18]. В свою чергу, О.Ф. Бондаренко [10] наголошує на необхідності включення у зміст підготовки як етапу відбору професійно придатних осіб, так і створення цілісної теоретичної моделі фахівця, розробки відповідних стандартів, забезпечення умов для професійної ідентифікації [10]. На думку М.Й. Варія [12], професійне становлення є соціально і психологічно детермінованим процесом, що відбувається у структурі фахової освіти і пов'язаний з розвитком професійно значущих індивідуально-психологічних якостей [12].

Згідно досліджень Н.Б. Іванцової – формування професійної ментальності виявляється у здатності психолога до глибокого осмислення і психологічного переживання реальності. Вона підкреслює, що становлення професіонала супроводжується виникненням нових структур свідомості, зокрема функціональних утворень, специфічного «образу світу» та професійного дискурсу [24].

У свою чергу, Н.О. Антонова трактує професійну підготовку як процес самотворення здобувача – шлях до становлення себе як суб'єкта професійної діяльності. Ключовим у цьому процесі є виникнення «позиції суб'єкта професійного учіння», що передуює формуванню «позиції суб'єкта професійної діяльності» [3].

Систематизуємо ключові дослідження в галузі професійного становлення здобувачів-психологів у табл.1.1.

Таблиця 1.1

Критичний аналіз визначень різних авторів сутності професійної підготовки здобувачів - психологів

Автор	Підхід до визначення сутності професійної підготовки
I.C. Коваль [28]	Розглядає професійну підготовку як інтегровану педагогічну систему, в якій взаємопов'язані компоненти навчання, виховання й розвитку. Підготовка фахівця відбувається за умов, коли він не лише володіє знаннями й уміннями, але й виявляє мотивацію та здатність діяти ефективно у професійній сфері
О.Ф. Бондаренко [10]	Обґрунтовує системний підхід до професійної підготовки психолога, де основними її складовими є: первинний добір кандидатів за критерієм професійної придатності; створення теоретичної моделі фахівця з розробкою стандартів, норм і вимог до особистості та діяльності; проектування змісту освітнього процесу; забезпечення формування професійної ідентичності. Наголошує, що неможливо ефективно будувати підготовку без врахування соціального контексту й інтеграції фахівця у соціум.
М.Й. Варій [12]	Визначає професійну підготовку як детермінований соціально-психологічними чинниками процес професійного становлення, в якому задіяні як об'єктивні, так і суб'єктивні умови. Особливий акцент ставиться на посилену підготовку фахівців, які працюють в умовах, що вимагають додаткових психологічних і фізичних компетенцій
Н.Б. Іванцова [24]	Метою професійної підготовки вважає не лише оволодіння теоретичними знаннями та навичками, а й формування професійної ментальності. Така ментальність проявляється у здатності глибоко переживати і осмислювати реальність
В.Г. Панок [49-51]	Підкреслюється, що спеціалізація має будуватися на основі аналізу життєвих ситуацій, результатом чого є формування здатностей до виконання конкретних професійних дій, застосування технологій, методів і технік роботи з клієнтами.
Н.О. Антонова [3]	Підготовка передбачає перехід від ролі студента до ролі фахівця, що розвивається через виникнення новоутворення – «позиції суб'єкта професійного учіння», яка є основою майбутньої «позиції суб'єкта професійної діяльності».
Н.В. Чепелєва [70]	Розробила трирівневу модель підготовки практичного психолога. Перший – світоглядний рівень – формує систему цінностей, орієнтовану на норми та етичні засади професії. Другий – професійний – включає засвоєння знань і технологій, розвиток психологічної культури. Третій – особистісний – спрямований на формування гуманістичної орієнтації, діалогічності, здатності до ідентифікації з професією
О.В. Чуйко [71]	Ефективна професійна підготовка неможлива без самостійного набуття досвіду, залучення до різноманітних форм взаємодії та формування власного стилю професійної діяльності. Професійно орієнтовані практики сприяють не тільки засвоєнню норм і зразків діяльності, але й накопиченню унікального індивідуального досвіду, що може бути представленим у професійних спільнотах

Примітка: систематизовано автором

На основі проведеного критичного дослідження підходів до визначення професійного становлення студентів, запропонуємо власне, авторське визначення професійного становлення здобувачів-психологів – це динамічний процес особистісного, когнітивного та діяльнісного зростання, що відбувається в умовах професійної підготовки, а також самовдосконалення, спрямованого на інтеграцію знань, цінностей, професійних норм і досвіду у цілісну систему професійної ідентичності фахівця-психолога, здатного до самостійної, відповідальної та етично мотивованої науково-пошукової діяльності та практики.

Професійне становлення здобувачів-психологів в Україні – це системно організований, соціально й особистісно зумовлений процес, що реалізується через поєднання освітньої підготовки та практичного досвіду, однак в процесі отримання теоретико-практичного досвіду постійно наголошується на значимість ціннісно-етичного осмислення професії та соціальної взаємодії. Цей процес спрямований на формування не лише компетентного фахівця, але й відповідального учасника професійної спільноти [42, с.55].

У цьому контексті важливим етапом професійного становлення є неперервне навчання протягом усього життя, яке передбачає участь у семінарах, стажуваннях, майстер-класах, роботі під супроводом досвідчених фахівців. Саме через такі практики формуються не лише професійні навички, але й розуміння реального різноманіття методик і технологій психологічної допомоги [3, с. 301].

Особливістю професійної підготовки психологів в Україні є базова психологічна освіта, яка майже повністю реалізується в межах системи вищої освіти, без існування альтернативних форм первинної підготовки фахівців, як це практикується в деяких інших країнах. Хоча пропонуються різні форми навчання – очна, заочна, дистанційна, – ефективне становлення професіонала-практика вимагає значного залучення до очної, практико-орієнтованої діяльності [20, с. 70].

Становлення майбутнього психолога в українському освітньому просторі реалізується через ступеневу систему професійної підготовки:

- бакалаврат;
- магістратура;
- освітньо-науковий рівень.

На кожному з етапів відбувається поступове ускладнення змісту підготовки, зростання рівня теоретичної рефлексії, практичної орієнтації й особистісного залучення до фахової діяльності. Підготовка до роботи в екстремальних умовах (напр., у ДСНС) здійснюється у вишах зі специфічними умовами навчання, де програми адаптовані до вимог галузевих міністерств [12, с. 6].

На кожному з рівнів професійна підготовка здобувачів структурно відбувається за трьома напрямками:

- загальнопсихологічний;
- спеціальнопсихологічний;
- спеціалізований.

Система професійної підготовки психологів в ЗВО України постійно розвивається, зокрема: відкриваються нові факультети, створюються спеціалізовані підручники, формуються онлайн платформи для підготовки психологів, впроваджуються в практику інноваційні підходи підготовки психологів, збільшується кількість тренінгових і практичних занять. Та попри постійний розвиток, актуальним залишається питання спеціалізованої практичної підготовки в галузі психологічного консультування та психотерапії, яка б відповідала міжнародним стандартам і мала належне визнання на національному рівні [67, с. 16].

Ключовою особливістю сучасного та актуального професійного становлення здобувача-психолога є орієнтація на життєві ситуації як основу для формування практичних навичок, що сприяє практикоорієнтованому становленню фахівця [50]. У випадку підготовки спеціалістів, що будуть релевантними запитами суспільства в умовах найближчого майбутнього – це

майбутні спеціалісти, які працюють в умовах підвищеної психологічної напруги (напр., військові чи кризові психологи) [12, с. 30].

Більшість ЗВО України скорегували свої освітні програми відповідно до поточних криз та викликів. Сучасні програми професійної підготовки психологів в Україні мають практико-орієнтований, компетентнісний і етично вмотивований характер, спрямований на формування здатності до ефективного функціонування в умовах мінливої соціальної реальності та складних життєвих ситуацій [23, 2024]. Такі програми зорієнтовані на формування здатності застосовувати набуті знання, уміння та навички для вирішення типових і ускладнених завдань у сфері фахової діяльності. Вони передбачають освоєння широкого спектра професійних функцій: від організаційних і технологічних до контрольньо-аналітичних та управлінських. Здобувачі опановують теоретичні основи психології, практичні інструменти діагностики, інтервенцій та психокорекції, що є необхідними для професійної діяльності в умовах освітнього, соціального, медичного чи кризового середовища.

Сучасна модель професійної підготовки в умовах війни та поствоєнного відновлення населення включає практикоорієнтований компонент, який реалізується через проходження навчання в умовах, наближених до реальної психологічної практики [35, с.202]. Зокрема, здобувачі мають змогу долучатися до освітнього процесу, організованого на базі клінічних кафедр медичних ЗВО, що сприяє формуванню клінічного мислення та розвитку фахових навичок надання допомоги особам у станах психологічної дезадаптації.

Залучення до професійної діяльності фахівців із вищою немедичною психологічною освітою у сфері охорони здоров'я забезпечує мультидисциплінарний підхід до підтримки психічного здоров'я населення. Це сприяє розширенню мережі психологічної допомоги, підвищенню її доступності, а також розвитку ефективних моделей міждисциплінарної взаємодії у системі надання психосоціальних послуг [33, с.225].

Зміст навчання включає систематичну підготовку, спрямовану на вирішення спеціалізованих завдань у сфері психологічної практики, наукового

пошуку та інноваційної розробки. Здобувачі навчаються самостійно проводити наукові спостереження, експериментальні дослідження, психодіагностику й консультивання з дотриманням вимог академічної доброчесності та етичних норм. Водночас важливою метою є підготовка фахівців, здатних виконувати професійну діяльність в умовах невизначеності, високої динаміки й адаптивності, з орієнтацією на гуманістичні цінності [23].

Ключовим нововведенням сучасних освітньо-професійних програм з підготовки здобувачів-психологів є впровадження матриць відповідності результатів навчання, компетентностей і освітніх компонентів. Це дозволяє забезпечити прозорість і системність в оцінюванні ефективності навчального процесу, а також співставити зміст підготовки з реальними професійними запитами. Такий підхід уможливорює цілісне бачення, наскільки кожен елемент програми сприяє досягненню запланованих результатів, зокрема формуванню професійних умінь, загальних і фахових компетентностей [23].

Отже, навчальний процес здобувачів-психологів в умовах сьогодення поєднує теоретичну та методологічну освіту, а також забезпечення можливості реальної інтеграції практичного досвіду, системної супервізії, що відповідає сучасним потребам у спеціалістах-психологах. Освітній процес професійної освіти є трирівневим (бакалаврат, магістратура, освітньо-науковий рівень), він поєднує три напрями: загальний, спеціальний та спеціалізований, та відбувається трьох формах навчання: очній, дистанційній, заочній. Професійна підготовка психолога є динамічним процесом особистісного, когнітивного та діяльнісного зростання, де основною особистісною метою є неперервне навчання протягом всього життя, що забезпечує постійне підтримання високого рівня кваліфікації спеціаліста.

1.2. Вплив війни на розвиток цифровізації підготовки здобувачів-психологів

Воєнний стан в Україні поставив нові виклики перед системою вищої освіти, вимагаючи оперативного прийняття рішень та гнучкої адаптації до умов постійної небезпеки. Це неминуче позначається на організації освітнього процесу, зокрема в підготовці майбутніх психологів [124, с.222]. У контексті повномасштабної війни дистанційна форма навчання стала основною та фактично незамінною формою організації освітнього процесу в Україні. Проте ця модель не є новою для національної системи освіти: ще під час пандемії COVID-19, у 2020–2021 роках, учні та студенти вже здобували знання в умовах дистанційної або змішаної форми навчання. Саме тоді було закладено первинний досвід масового застосування цифрових освітніх технологій, що згодом став базою для подальшого вдосконалення систем дистанційного навчання в умовах нових кризових обставин [113, с.15].

Створення цифрового освітнього середовища – стало першочерговим завданням для закладів вищої освіти та приватних закладів освіти по всій країні. Приватні школи прискорили реалізацію освітнього середовища для того, щоб задовільнити потреби населення в отриманні спеціалізованих знань. Численні школи по всьому світу почали створювати навчальні та організаційні середовища, які регламентується освітніми стандартами за відповідним напрямом підготовки.

В Україні починаючи з 2020 року, для підготовки психологів на рівні бакалаврату ЗВО мали забезпечити всім студентам корпоративну електронну адресу, доступ до навчального середовища, яка містить електронну бібліотечну систему, доступ до професійних баз даних, інформаційно-довідкових та пошукових систем. Окрім цього ЗВО почали створювати загальнодоступні комп'ютерні класи з підключенням до Інтернету, мультимедійні проектори в усіх аудиторіях, де проводяться лекції, придбати ліцензовані комп'ютерні статистичні системи для аналізу даних, а також мати технічне обладнання для

проведення практичних занять (аудіо- та відеоапаратура, відеокамера, диктофон тощо) [34, 94, 95].

Загалом освітнє середовище здобувачів психологічної освіти має структуровану трирівневу організацію, яка забезпечує комплексну підтримку навчального процесу.

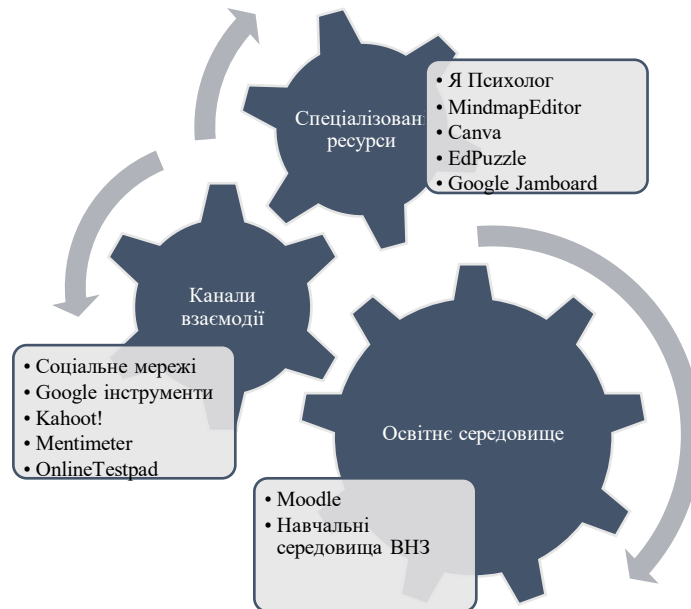

Рис.1.2. Структура цифрового освітнього середовища здобувачів-психологів

Примітка: систематизовано автором

Перша складова — це освітні портали або навчальні платформи, основна функція яких полягає в акумуляції та зберіганні навчальної інформації, доступної для самостійного опрацювання студентами. Друга складова охоплює спеціалізовані ресурси, які активно використовуються як у підготовці навчальних матеріалів, так і для надання методологічного інструментарію, необхідного для професійної діяльності психолога. Третя складова репрезентує канали взаємодії між викладачем і здобувачем освіти, включаючи засоби комунікації та зворотного зв'язку, а також інструменти для оцінювання навчальних досягнень. Така модель створює цілісне освітнє середовище, орієнтоване на підтримку як індивідуального навчання, так і ефективної педагогічної взаємодії.

В період карантину внаслідок Covid-19 для реалізації цієї концепції було ухвалено рішення про використання цифрового освітнього середовища MOODLE як платформи для організації навчального процесу [63, с. 156] або інші LMS-платформи [68, с.372]. Зокрема, Moodle надала можливість швидкого розміщення навчальних матеріалів у різних форматах (.doc, .odt, .html, .pdf), їхнього оперативного оновлення та доповнення відповідно до потреб навчального процесу. Окрім цього, система підтримувала різні типи тестування — у форматах GIFT, Aiken, Moodle XLS тощо, що дозволило викладачам ефективно здійснювати оцінювання рівня засвоєння знань здобувачами [32, с.207].

Структурування навчального матеріалу в логічні модулі створює умови для реалізації персоналізованих освітніх траєкторій, що є важливим для підготовки психологів з огляду на необхідність поєднання теоретичних знань і практичного досвіду. Додатково важливим чинником є багатомовність освітнього середовища, зокрема забезпечення навчального процесу українською та англійською мовами, що сприяє розвитку академічної мобільності, участі у міжнародних освітніх проєктах і конкурентоспроможності фахівців [92,с.5].

Крім того, ефективною практикою є використання віртуальних середовищ для підтримки навчального процесу, зокрема платформ, які функціонують на базі соціальних мереж (Facebook, Twitter, Instagram, Google+ тощо). Вони не лише забезпечують швидку комунікацію, але й слугують інструментами для організації навчального контенту, обміну ресурсами та взаємодії між викладачами, адміністрацією та здобувачами вищої освіти [16, 38, 65].

Дані платформи, сайти та сервіси використовуються закладами освіти і в умовах повномасштабної війни. Однак разом з тим варто відзначити, що окрім загальноорганізаційних платформ для навчання, для підготовки психологів важливі і спеціалізовані платформи, які містять довідкові матеріали та спеціальну логіку для організації ефективного навчання саме у сфері

психології. Однією із таких платформ є інформаційна система «Я-ПСИХОЛОГ» [1], яка є сучасним цифровим інструментом, розробленим для підтримки організаційної та методичної діяльності практичних психологів у закладах освіти [48].

Ресурс містить психодіагностичні методики розділені за основними категоріями:

- готовність до школи;
- методики вивчення соціально-психологічної адаптації;
- методики вивчення пізнавальної сфери;
- методики діагностики деяких психічних станів особистості;
- методики вивчення темпераменту особистості;
- методики вивчення характеру особистості;
- методики вивчення здібностей та інтелекту;
- методики вивчення мотиваційної сфери і спрямованості особистості;
- комплексні методики вивчення особистості;
- методики виявлення та оцінки міжособистісних взаємин в колективі та сім'ї;
- методики вивчення мотивації навчання;
- методики для військовослужбовців;
- інше [1].

У системі також передбачено блок спеціалізованих анкет, адаптованих до сучасних викликів шкільного середовища, таких як проблематика булінгу, насильства, кризових станів, профілактики шкідливих звичок, поінформованості педагогів щодо методів роботи з молоддю, схильною до ризикованої поведінки. Деякі з цих інструментів були адаптовані українськими фахівцями, зокрема, Г. Католик [26], або ґрунтуються на методиках вітчизняних авторів, зокрема В.Г. Панка [50].

Важливою перевагою системи є можливість автоматичної обробки результатів діагностики як для окремих осіб, так і для цілих груп, що значно

підвищує ефективність професійної діяльності психолога. У результаті АІС «Я-ПСИХОЛОГ» [1] забезпечує не лише якісне документування й звітність, а й комплексну підтримку фахівця у проведенні діагностичної, аналітичної та профілактичної роботи в межах освітнього простору [48].

Ще однією цікавою платформою для здобувачів-психологів є Q-interactive — це цифрова платформа, розроблена компанією Pearson для адміністрування, оцінювання та створення звітів за різними клінічними тестами в індивідуальному форматі. Система використовує два iPad: один для спеціаліста, який керує процесом тестування та оцінює відповіді, і другий для клієнта, який взаємодіє зі стимулами на екрані. Це забезпечує інтерактивність та підвищує залученість клієнта під час тестування [108]. Платформа містить бібліотеку з понад 20 клінічних оцінок, включаючи такі відомі тести, як WISC-V (Wechsler Intelligence Scale for Children), WAIS-IV (Wechsler Adult Intelligence Scale) та CELF-5 (Clinical Evaluation of Language Fundamentals). Використання Q-interactive дозволяє спеціалістам створювати індивідуальні батареї тестів, що відповідають конкретним потребам клієнта, а також автоматично отримувати результати та звіти, що значно спрощує процес оцінювання та зменшує ймовірність помилок при ручному введенні даних.

Застосування Q-interactive в освітніх процесах підготовки психологів сприяє розвитку цифрових компетенцій майбутніх фахівців, дозволяючи їм оволодіти сучасними методами психологічного тестування та оцінювання. Це відповідає загальній тенденції цифровізації в освіті та підготовці кадрів, забезпечуючи більш ефективне та точне проведення психологічних досліджень і діагностики [107].

Попри численні виклики, з якими стикається система вищої освіти України через збройну агресію Росії, державним закладам вищої освіти вдалося сформувати значний потенціал для подальшого розвитку, зокрема завдяки наступним стратегічним можливостям:

- активне впровадження цифрових технологій у навчальний процес;
- підвищення професійного рівня викладачів;

- застосування моделей гнучкого навчання, які дозволяють адаптувати освітній процес до умов невизначеності;
- розвиток міжнародного партнерства між українськими та закордонними ЗВО;
- реалізація концепції «освіта впродовж життя» як основи особистісного і професійного зростання;
- визнання дистанційного навчання як повноцінної форми здобуття вищої освіти;
- створення умов для поєднання навчання і професійної діяльності, що сприяє формуванню практичного досвіду;
- оптимізація територіальної організації вищої освіти, що дозволяє зробити її більш доступною та збалансованою [15,с.33].

Крім того, в умовах воєнного часу, коли проведення занять за чітким розкладом часто є неможливим через постійні повітряні тривоги та інші небезпеки, заклади вищої освіти мають адаптувати освітні програми, зокрема: визначати пріоритетні теми, розподіляти їх на базові та такі, що потребують поглибленого вивчення, а також пропонувати самостійне опрацювання окремих тем за допомогою якісних навчальних матеріалів із чіткими інструкціями та критеріями самооцінювання [44, с.175].

Відповідно до сучасних освітніх підходів, у структурі підготовки майбутніх фахівців-психологів істотно зросла роль самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Це стало можливим завдяки скороченню обсягу аудиторного навчального часу та впровадженню більш гнучких, автономних форматів засвоєння знань.

Одним із ефективних методів у цьому контексті є попереджувальне навчання, яке передбачає завчасне ознайомлення студентів з навчальним матеріалом, що планується до опрацювання на заняттях. Такий підхід сприяє актуалізації знань, здобутих на попередніх етапах підготовки, і формуванню когнітивної готовності до сприймання нової інформації [14, с.189].

Ефективність попереджувального навчання підтверджена практикою за умови дотримання певного алгоритму, що показаний на рис.1.3.

Такий підхід є особливо актуальним у межах дистанційного навчання, що активно розвивається в сучасних умовах і охоплює підготовку майбутніх психологів.

Таким чином, ефективне застосування методів попереджувального навчання в умовах дистанційної освіти вимагає як методичної підтримки з боку викладачів, так і належної технічної та психологічної готовності здобувачів вищої освіти до самостійного опанування знань і відповідального ставлення до навчального процесу

Рис.1.3. Алгоритм здійснення самостійного попереджувального навчання

Примітка: систематизовано автором на основі досліджень [14]

Для подолання викликів, зумовлених воєнним станом у процесі розвитку системи вищої освіти важливою є розбудова телекомунікаційної інфраструктури та цілеспрямоване підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, які працюють у форматі дистанційного навчання з різними категоріями здобувачів [73]. Важливу роль у подоланні викликів відіграє використання віддалених сервісів та створення так званих «цифрових

кампусів», які дозволяють викладачам оперативно розміщувати актуальну інформацію щодо дисциплін, графіків, планів та змін у навчанні [16].

З активізацією розвитку віртуальних закладів вищої освіти, стає помітно, що вони дедалі більше конкурують із традиційними формами навчання. За прогнозами європейських аналітиків, до 2025 року саме віртуальні ЗВО стануть основними провайдерами вищої освіти на глобальному рівні [15]. В першу чергу, основною перевагою таких закладів є те, що вони є швидко адаптованими до нових викликів, оскільки процеси підготовки і провадження нових освітніх матеріалів не потребують затверджень на державному рівні.

Важливими є приватні заклади освіти і в сфері психології. В умовах повномасштабної війни в Україні особливої актуальності набуло питання професійної підготовки психологів до надання допомоги в кризових та екстремальних ситуаціях. Значна увага в освітньому процесі приділяється опануванню знань і навичок у сфері військової психології та кризового консультування, зокрема щодо психологічної підтримки як цивільного населення, що постраждало від бойових дій (обстрілів, окупації, перебування в полоні), так і військовослужбовців.

Психічні розлади є серйозною проблемою серед військовослужбовців, оскільки вони постійно перебувають у ситуаціях високого стресу, загроз і емоційного напруження. Найбільш поширеними серед них є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), великий депресивний розлад (MDD), розлади адаптації (AdjD), моральна травма та синдром професійного вигорання [30].

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) виникає внаслідок переживання психотравмуючих подій, які є типовими для бойових дій. За даними досліджень, ПТСР виявляється у 10–35% військовослужбовців, що є суттєво вищим, ніж серед цивільного населення [76].

Великий депресивний розлад (MDD) також є поширеним серед військових. Військові, які безпосередньо брали участь у бойових діях або стали свідками втрати товаришів, мають підвищений ризик розвитку клінічної депресії [101].

Розлади адаптації (AdjD) виникають у відповідь на сильний стрес і характеризуються надмірною тривогою, дезадаптацією, труднощами у прийнятті рішень та в адаптації до нових життєвих умов. Такий діагноз встановлюється у випадках, коли симптоми не повністю відповідають критеріям ПТСР або депресії [69].

Сьогодні в Україні існують десятки програм та курсів на основі онлайн платформ, які займаються підготовкою психологів у сфері військових розладів. В 2025 році найбільш поширеними є програми КПТ – Консультант, Навчально-психологічний центр Hideaway [47], курси-тренінги від Sablinatz.com, школа психології Expertx [75]. Такі програми навчання містять окремий змістовий блок, присвячений «Кризовому психологічному консультуванню та першій психологічній допомозі». Цей блок включає тематику нейропсихологічних особливостей реагування на надзвичайні ситуації, клініко-психологічні аспекти психічного здоров'я в умовах війни, методи патопсихологічної оцінки стану постраждалих, підходи до роботи з постстресовими розладами, а також базові засади екстремальної та військової психології [23].

Висновок. Отже, воєнний стан в Україні поставив нові виклики перед системою вищої освіти, зокрема у сфері підготовки здобувачів психологічної освіти, однак завдяки досвіду дистанційного навчання, набутому в період пандемії COVID-19, більшість закладів виявилися загалом готовими до цифрової трансформації. Освітнє середовище для майбутніх психологів функціонує на трьох рівнях: цифрові платформи загального чи спеціалізованого призначення (наприклад, Moodle), канали інтеракції між викладачами й студентами (комунікація, оцінювання, супровід), а також допоміжні інструменти з фаховою методикою (наприклад, MindMap Editor). Незважаючи на обмеження, система освіти інтегрувала цифрові технології, сприяла підвищенню кваліфікації викладачів, запровадила моделі гнучкого та змішаного навчання, забезпечила доступ до освітніх ресурсів і підтримала концепцію навчання впродовж життя. Важливою складовою стало

попереджувальне самостійне опрацювання матеріалу, що дозволяє активізувати участь здобувачів у навчальному процесі.

Особливої актуальності набули недержавні цифрові курси і тренінги, які відповідають на виклики часу, зокрема у підготовці фахівців з військової психології та роботи з психотравмами (ПТСР, депресії, розлади адаптації), що істотно підвищує якість підготовки психологів у воєнний період.

1.3. Значення штучного інтелекту у професійному становленні здобувачів-психологів

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) стрімко інтегрується в усі сфери людської діяльності, включаючи економіку, медицину, техніку, комунікації та, зокрема, освіту. Активне впровадження ШІ у сфері освіти відкриває нові можливості для персоналізованого навчання, автоматизації оцінювання знань, формування адаптивних навчальних траєкторій, підтримки викладачів та студентів у процесі набуття і застосування знань.

Наразі існує значна кількість програмних засобів і цифрових платформ, що використовують штучний інтелект для освітніх цілей. До таких належать як спеціалізовані навчальні системи, так і мультифункціональні додатки на базі мовних моделей. Втім, серед усього різноманіття інструментів найбільш поширеним та активно використовуваним у навчальному середовищі є продукт компанії OpenAI — ChatGPT. Завдяки здатності до генерації текстів, аналізу інформації, перекладу, створення навчального контенту, а також ведення діалогів у режимі реального часу, ChatGPT зарекомендував себе як універсальний інструмент підтримки навчального процесу на всіх рівнях освіти.

ChatGPT, розроблений компанією OpenAI, був представлений світовій спільноті у листопаді 2022 року як безкоштовний дослідницький прототип. Спочатку доступ до цього сервісу в Україні був обмежений. Однак 18 лютого

2023 року міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров повідомив, що після переговорів з OpenAI Україну вилучили зі списку країн, де ChatGPT був заблокований, і відтоді сервіс став доступним для українських користувачів. Згодом, 1 червня 2023 року, офіційний мобільний додаток ChatGPT для iOS став доступним в Україні, що дозволило користувачам завантажувати його з App Store та використовувати на пристроях з операційною системою iOS 16.1 або вище. Таким чином, з 18 лютого 2023 року українські користувачі отримали повний доступ до функціоналу ChatGPT, включно з веб-версією та мобільними додатками [80].

Особливо помітним стало використання штучного інтелекту для освітніх цілей в кінці 2023-2024 роках, коли студенти почали масово використовувати його для освітніх цілей [66]. Станом на 2025 рік, ШІ можна вважати повноцінним інструментом підтримки навчальної діяльності, який охоплює всі етапи академічної підготовки та окремі аспекти формування професійної компетентності.

Слід зазначити, що сьогодні частина студентів активно застосовує такі технології на постійній основі, інші — епізодично, в окремих завданнях або як допоміжний інструмент. Ставлення викладачів до ШІ виявляється амбівалентним. Частина педагогів демонструє скепсис, вбачаючи в таких технологіях загрозу формуванню критичного мислення, креативності та доброчесності. Інші закликають до об'єктивного зважування як переваг, так і ризиків застосування ШІ. Порівняно невелика частина викладачів визнає ШІ сучасним корисним інструментом, тоді як деякі зовсім не артикулюють своєї позиції щодо цього питання перед студентами.

У навчальному процесі майбутні психологи застосовують ШІ з різними цілями. Насамперед, його використовують для генерації нових ідей, що дозволяє швидко формулювати концептуальні підходи до виконання завдань або розробки авторських проектів. Також популярним є використання ШІ для первинного збору інформації, що сприяє розширенню джерельної бази та оперативному ознайомленню з новими темами. Значна частина студентів

звертається до ІІІ для редагування, структурування та вдосконалення створених ними текстів, а також для створення візуального контенту — презентацій, відео, графічних ілюстрацій.

Застосування ІІІ варіюється залежно від типу навчальних завдань. Найбільш поширеним є його використання у написанні есе, створенні презентацій, виконанні самостійних робіт. Рідше ІІІ застосовується при підготовці наукових статей, тез доповідей, курсових або бакалаврських робіт, що може бути зумовлено складністю цих завдань та більшими індивідуально-орієнтованими завданнями, які штучний інтелект виконати без активної направляючої та редагуючої участі студента не зможе.

Опрацювавши літературу [66] з практичного використання ІІІ студентами-психологами в освітньому процесі, можна сформулювати SWAT-аналіз ролі використання ІІІ для підготовки психологів (табл.1.2)

Питання академічної доброчесності в контексті застосування ІІІ є особливо актуальним. Більшість студентів не вважають використання ІІІ порушенням академічної етики, пояснюючи це тим, що використовують його лише як допоміжний засіб. Утім, такий підхід часто відображає недостатню обізнаність щодо етичних стандартів або психологічний захист у формі раціоналізації. Лише незначна частка студентів прямо визнає, що користування ІІІ може мати ознаки недоброчесності в академічному сенсі.

Загалом же штучний інтелект (ІІІ) здатний забезпечувати персоналізовані освітні траєкторії, що враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти. Ефективність навчання значно підвищується, коли студенти розуміють, що вони засвоюють саме той матеріал, який відповідає їхнім поточним освітнім запитам. Персоналізація навчальних матеріалів і методів сприяє зростанню залученості та мотивації до навчання. Також мотивація підсилюється завдяки можливостям віртуальної взаємодії, яку забезпечує ІІІ.

Таблиця 1.2

SWAT-аналіз використання ІІІ у професійному становленні здобувачів-психологів

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
ІІІ оптимізує процеси пошуку та структурування навчальної інформації	Недостовірність інформації, генерованої ІІІ («галюцинації»)
Здатність ІІІ до автоматизації рутинних завдань (уніфікація текстів, створення матеріалів)	Відсутність належних посилань на джерела
Підтримка креативного процесу через генерацію ідей	Складність формулювання точних запитів студентами
Використання ІІІ як інструменту професійної підготовки (тренувальні середовища, психопросвіта, чатботи)	Недостатній рівень технічної підготовки у частини здобувачів
Розширення можливостей для самостійного навчання та рефлексії	Потенційна поверховість знань при надмірній автоматизації
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Формування нових спеціалізацій у галузі цифрової психології та роботи з ІІІ	Порушення академічної доброчесності
Розробка інноваційних освітніх завдань, орієнтованих на критичне мислення та аналітичну діяльність	Зниження якості освіти через постійне і необдумане використання штучного інтелекту
Використання ІІІ для створення інструментів психопросвіти, діагностики та корекційних ігор	Використання ІІІ у сферах, де потрібна особиста емпатія, конфіденційність, професійна етика
Підвищення цифрової грамотності та інтеграція етичних аспектів роботи з ІІІ у навчальні програми	Ризик зниження мотивації до самостійного мислення і дослідження
Можливість індивідуалізувати навчання на основі ІІІ-засобів	Використання недосконалих або неперевірених ІІІ-ресурсів без попередньої верифікації

Примітка: систематизовано автором на основі [66]

Спільні проекти, онлайн-дискусії, колаборація у цифровому середовищі формують комунікативно-активне освітнє середовище, в якому студенти можуть обмінюватися ідеями, підтримувати один одного, і тим самим зміцнювати мотивацію до досягнення навчальних цілей.

Гейміфікація і впровадження елементів змагання за допомогою інструментів ІІІ також є ефективними засобами залучення студентів до навчання. Інтерактивні ігри, створені за допомогою ІІІ, не лише стимулюють пізнавальний інтерес, але й винагороджують студентів за досягнення проміжних цілей. Імітація різних соціальних та комунікативних ситуацій

дозволяє розвивати м'які навички, такі як командна робота, навички презентації, ведення переговорів тощо, що є особливо актуальним для майбутніх фахівців у сфері психології [43, с.277].

Аналітичні можливості ІІІ щодо обробки великих масивів даних сприяють виявленню закономірностей і зв'язків у навчальному процесі, що дозволяє студентам формулювати нові ідеї, розробляти інноваційні підходи та генерувати нестандартні рішення. В процесі навчання здобувачі можуть встановлювати персональні цілі, а ІІІ — контролювати їх досягнення, надаючи студентам зворотний зв'язок, що саме по собі виступає мотиваційним чинником. Відстеження прогресу також дає змогу ідентифікувати зони для вдосконалення [105, с.178].

Окрім того, ІІІ забезпечує оперативний зворотний зв'язок за результатами тестів та завдань, допомагаючи студентам швидко виявити помилки й зрозуміти свої сильні й слабкі сторони. Такий зворотний зв'язок стимулює до подальшого розвитку шляхом надання рекомендацій, натхнення та конкретних порад. Генеровані дані у процесі навчання можуть бути використані для формування ефективних навчальних стратегій. Зокрема, адаптивні освітні системи аналізують рівень підготовки та стиль навчання кожного студента, після чого пропонують відповідні завдання й матеріали [100]. Адаптивне тестування дозволяє цілеспрямовано оцінювати знання з окремих тем з подальшим наданням зворотного зв'язку.

Крім того, студенти можуть використовувати віртуальних асистентів, оснащених ІІІ, які доступні 24/7 та надають швидкі відповіді на запитання, допомагають з плануванням завдань, підготовкою до іспитів, пошуком навчальних матеріалів і вирішенням поточних навчальних проблем. Віртуальні асистенти також використовуються як основна технологія при симульованому навчанні.

Симульоване навчання (simulation-based learning and education, SBLE) у професійній підготовці психологів, хоча й відносно нове для цієї галузі, демонструє значний потенціал, особливо в умовах обмеженого доступу до

традиційних практичних занять, що було особливо актуальним у період пандемії COVID-19 [112; 114]. Однією з інноваційних форм SBLE є використання віртуальних симульованих клієнтів — комп'ютеризованих агентів або аватарів, які відтворюють клінічні сценарії та дозволяють студентам тренувати діагностичні та комунікативні навички до початку роботи з реальними пацієнтами [122, с.127]. Такий підхід не лише знижує витрати, пов'язані з використанням акторів, але й сприяє підвищенню ефективності підготовки шляхом забезпечення багаторазового доступу до контрольованого середовища, яке імітує складні або рідкісні клінічні випадки.

Дослідження показали, що практика з віртуальними клієнтами підвищує рівень самоефективності студентів та точність діагностики, що свідчить про перспективність використання елементів штучного інтелекту в освітньому процесі [122, с.127]. Зважаючи на обмежену кількість реальних клінічних ситуацій під час проходження практики, особливо стосовно високоризикованих або рідкісних станів, такі цифрові інструменти дають змогу студентам розвивати стійкі професійні сценарії мислення, відомі як «scripts» [84, с.459], та готуватися до широкого спектру професійних викликів

Таким чином, інтеграція віртуальних агентів, як одного з проявів ШІ, у структуру симульованого навчання дозволяє вирішити низку дидактичних і логістичних проблем у підготовці майбутніх психологів. Це створює передумови для подальшого впровадження більш складних технологічних рішень на основі штучного інтелекту, які не лише підвищують якість підготовки фахівців, але й сприяють дотриманню стандартів безпеки та етичності у психологічній освіті [87].

Однак на жаль, поки технологія симульованого навчання не є достатньо вивченою та використовуваною у освітньому середовищі. Ці технології тільки починають інтегруватися в освітні процеси комерційних освітніх організацій, в тренінги та психологічні курси, однак державні заклади освіти ці технології використовують поки тільки в якості експериментів.

Окрім того, поширеною в закладах вищої освіти є практика тотального контролю і заборони щодо використання технологій штучного інтелекту, яка ґрунтується на загрозах академічній доброчесності. На нашу думку, заборона студентам використовувати інструменти штучного інтелекту, зокрема під час професійної підготовки майбутніх фахівців-психологів, є недоцільною. Потенціал таких технологій у навчальному процесі та професійній діяльності надзвичайно широкий, а їх ігнорування в умовах сучасної цифровізації було б як мінімум нерозважливим. Штучний інтелект відкриває нові можливості для опрацювання інформації, організації навчального контенту, автоматизації рутинних процесів, зокрема уніфікації текстів, структурування матеріалу, підготовки чернеток тощо.

Разом із тим, масове впровадження ШІ у навчальний процес зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до формування навчальних завдань. У сучасних умовах особливої ваги набувають завдання, які передбачають розвиток креативності, аналітичного мислення та здатності до критичного осмислення інформації. Подібні завдання повинні бути спрямовані на активну інтелектуальну діяльність студента, що включає самостійне опрацювання наукових джерел, вивчення літератури, формулювання власної дослідницької позиції та проведення елементів наукового аналізу.

Отже, використання штучного інтелекту в освітньому процесі не слід розглядати як загрозу академічній доброчесності, натомість варто зосередити увагу на модернізації форм і змісту навчальних завдань, адаптуючи їх до нових викликів цифрової епохи, оскільки потенціал використання штучного інтелекту у становленні здобувачів-психологів необмежений. Це освоєння нових і більш профільних спеціалізацій, розробка інноваційних освітніх завдань, створення інструментів психологічної профосвіти, підвищення цифрової грамотності та можливість індивідуалізації навчання. ШІ може виступати не лише інструментом для оптимізації освітнього процесу, а й засобом розвитку нових форм когнітивної діяльності студентів.

Висновки до розділу 1

Таким чином, за результатами проведеного теоретико-аналітичного дослідження встановлено, що професійне становлення здобувачів-психологів у сучасних умовах набуває нових рис під впливом цифрових трансформацій, викликів воєнного стану та інтенсифікації впровадження інноваційних освітніх технологій. Сучасний навчальний процес здобувачів-психологів характеризується поєднанням теоретичної, методологічної та практичної складових із можливостями для залучення системної супервізії, реального практичного досвіду та неперервної освіти. Професійна підготовка здійснюється у трирівневій освітній моделі (бакалаврат, магістратура, освітньо-науковий рівень) і реалізується у трьох формах – очній, дистанційній та заочній.

У ході дослідження *запропоноване авторське визначення* професійного становлення здобувачів-психологів, відповідно до якого це динамічний процес особистісного, когнітивного та діяльнісного зростання, що відбувається в умовах професійної підготовки, а також самовдосконалення, спрямованого на інтеграцію знань, цінностей, професійних норм і досвіду у цілісну систему професійної ідентичності фахівця-психолога, здатного до самостійної, відповідальної та етично мотивованої науково-пошукової діяльності та практики.

Аналіз проблем реалізації освітнього процесу показав, що воєнний стан в Україні актуалізував потребу в цифровій мобільності освітнього процесу, що призвело до формування освітнього середовища здобувачів-психологів. У дослідженні *класифіковані цифрові ресурси відповідно до цілей та функцій*: 1) цифрові платформи загального й спеціалізованого призначення, 2) спеціалізовані інтернет-ресурси та професійно-орієнтовані інструменти, 3) канали взаємодії між учасниками освітнього процесу.

У межах дослідження визначено важливість самоосвіти як ключового засобу досягнення високого рівня кваліфікації, а також *запропоновано*

алгоритм самостійного попереджувального навчання: попереднього отримання навчальних матеріалів, самостійну підготовку до занять, консультування, активну участь в аудиторних заняттях.

Окрему увагу в дослідженні приділено аналізу значення штучного інтелекту (ШІ) у професійному становленні здобувачів-психологів. При цьому варто наголосити, що в межах дослідження **розроблено SWOT-аналіз застосування ШІ** у професійному становленні здобувачів-психологів, який відображає як позитивні аспекти (оптимізація навчання, автоматизація, рефлексивна підтримка тощо), так і потенційні ризики (академічна недоброчесність, недостовірність контенту, зниження мотивації до самостійного мислення).

Таким чином, цифрові технології в освітньому процесі виступають одночасно середовищем, інструментом і змістом професійної підготовки. В умовах сучасних викликів застосування таких технологій має розглядатися як фактор, що сприяє формуванню нових форм когнітивної активності, рефлексії, адаптивності та професійної ідентичності здобувачів психологічної освіти.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ-ПСИХОЛОГІВ У ВОЄННИХ РЕАЛІЯХ

2.1. Дослідження практичного використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів

У сучасних умовах цифрової трансформації вищої освіти особливого значення набуває впровадження цифрових технологій у професійну підготовку здобувачів, зокрема за спеціальністю «Психологія». Національний університет «Запорізька політехніка» забезпечує навчальний процес відповідно до вимог цифрового освітнього середовища, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. № 1187 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) (пп. 28, 29), а саме: офіційний сайт Національного університету «Запорізька політехніка»: <https://zp.edu.ua/>.

В інфраструктурі університету реалізовано бездротовий доступ до мережі Інтернет, функціонує наукова бібліотека та читальні зали, що сприяє вільному доступу до інформаційних ресурсів. Для організації документального супроводу навчального процесу застосовуються офісні пакети LibreOffice, а також функціонує система корпоративної електронної пошти.

Ключовим елементом цифрового забезпечення є віртуальне навчальне середовище Moodle, яке акумулює необхідне методичне забезпечення освітньо-професійної програми. У цьому середовищі зосереджено навчально-методичні матеріали, розроблені викладачами кафедри психології, зокрема: підручники, презентації до лекцій, конспекти, методичні вказівки до виконання лабораторних, практичних та семінарських занять.

Додатково здобувачі мають доступ до провідних світових наукометричних баз даних, таких як Web of Science, що сприяє науково-дослідницькій діяльності та формуванню академічної доброчесності. Функціонує міжбібліотечний абонемент, що розширює можливості інформаційного супроводу підготовки. Інформаційні ресурси бібліотеки університету включають фахову періодику, монографії, навчальні посібники, підручники, енциклопедії, словники тощо.

Таким чином, цифрове середовище Національного університету «Запорізька політехніка» забезпечує всебічну підтримку освітнього процесу та створює умови для ефективного професійного становлення майбутніх фахівців у галузі психології.

Довідково: аналіз практичного використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія» здійснюється на основі емпіричних даних, отриманих у ході соціологічного опитування.

- Дослідження проводилось у березні 2025 року серед студентів факультету соціальних наук, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Психологія» на кафедрі психології Національного університету «Запорізька політехніка».

- У вибірку було включено 60 респондентів — студентів другого, третього та четвертого курсів. Гендерне співвідношення учасників опитування становило: 40 дівчат до 20 хлопців.

- Залучення здобувачів до анкетування дозволило отримати уявлення про рівень, форми та ефективність застосування цифрових технологій у їхній професійній підготовці, а також виявити актуальні проблеми та перспективи у цій сфері.

- Для отримання емпіричних даних, що дозволяють оцінити особливості практичного використання цифрових технологій у процесі професійного становлення здобувачів освіти за спеціальністю «Психологія», було організовано онлайн-опитування. Опитування проводилося в березні 2025

року із застосуванням електронного інструментарію – анонімної анкети, створеної за допомогою сервісу Google Forms.

- Розповсюдження анкети здійснювалося через месенджер Viber шляхом надсилання активного посилання до студентських академічних груп другого, третього та четвертого курсів факультету соціальних наук Національного університету «Запорізька політехніка». Перед заповненням анкети респондентам було надано роз'яснення щодо мети дослідження, а також забезпечено можливість добровільної участі. Усі учасники підтвердили свою інформовану згоду на обробку отриманих даних із дотриманням принципів анонімності та конфіденційності.

- Організаційно проведення опитування координувалося на рівні кафедри психології, з дотриманням етичних норм та відповідних процедур академічної доброчесності. Студентам було надано достатній термін для заповнення анкети (протягом одного тижня), а також можливість звернутися за додатковими роз'ясненнями у разі виникнення питань щодо змісту або технічних аспектів анкети.

- Отримані відповіді автоматично фіксувалися у захищеному середовищі Google Forms, що забезпечило збереження цілісності та достовірності зібраної інформації. Надалі результати опитування були використані виключно в узагальненому вигляді для аналітичної обробки в межах наукового дослідження.

Анкетування, проведене в межах дослідження, було структуроване відповідно до логіки поступового розкриття різних аспектів використання цифрових технологій у навчальному процесі здобувачів-психологів. Початкове запитання анкети було спрямоване на з'ясування загальної частоти використання студентами цифрових технологій у процесі навчання в університеті. Це дозволило отримати вихідні уявлення про ступінь інтеграції цифрових засобів у щоденну освітню практику здобувачів (табл.2.1)

Таблиця 2.1

Інтерпретація відповідей на запитання щодо використання цифрового середовища

Питання	Відповідь	Інтерпретація відповіді
Як часто ви використовуєте цифрові технології у навчальному процесі?	Щодня	Використання цифрових технологій щодня свідчить про високий рівень інтеграції новітніх інструментів в навчання
	Періодично	Періодичне використання вказує на збалансований підхід, де технології використовуються за потребою
	Рідко	Спорадичне використання може вказувати на бар'єри або обмежений доступ до технологічних ресурсів
	Майже не використовую	Мінімальне використання свідчить про потенційну незацікавленість або недостатню підтримку університету
Чи використовуєте ви додаткові цифрові середовища окрім основних, зазначених університетом?	Так	Використання додаткових ресурсів свідчить про недостатню науково-практичну базу при викладанні певних дисциплін
	Ні	Відмова від додаткових ресурсів може вказувати на задоволеність наявними університетськими ресурсами

Примітка: розроблено автором

За результатами опрацювання анкет видно, що переважна більшість студентів активно залучають цифрові технології у навчальному процесі: 33,3 % респондентів зазначили, що використовують їх щодня, а ще 46,7 % — періодично. Таким чином, понад 80 % опитаних регулярно застосовують цифрові інструменти у своїй освітній діяльності, що свідчить про високу ступінь інтеграції цифрових технологій в освітнє середовище (рис.2.1). Крім того, 58,3 % респондентів повідомили про використання додаткових цифрових середовищ, окрім тих, що рекомендовані університетом, що вказує на ініціативність студентів у пошуку додаткових освітніх платформ та інструментів та популяризації онлайн курсів.

Рис.2.1. Відповіді на запитання «Як часто ви використовуєте цифрові технології у навчальному процесі?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Водночас 41,7 % опитаних не виходять за межі офіційно визначеного цифрового простору, що може свідчити або про задоволення потреб наявними ресурсами, або про недостатню обізнаність щодо альтернативних цифрових засобів.

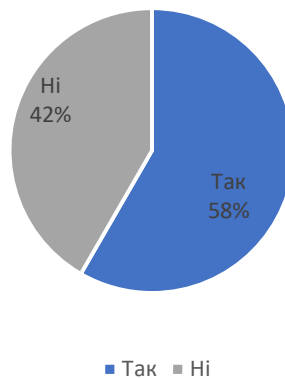

Рис.2.2. Відповіді на запитання « Чи використовуєте ви додаткові цифрові середовища окрім основних, зазначених університетом?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Загалом, результати опитування демонструють позитивну тенденцію до цифрової трансформації освітнього процесу та вказують на потенціал для подальшого розвитку цифрової компетентності здобувачів освіти.

Подальший блок із п'яти запитань стосувався функціонування та ефективності інформаційно-освітнього середовища Moodle, яке є центральною платформою організації навчання у ЗВО (табл.2.2). В межах цього блоку з'ясовувалося, наскільки студенти орієнтуються в інтерфейсі середовища, які функціональні можливості вони використовують найчастіше, а також які переваги та недоліки відзначають у роботі з цією системою.

Таблиця 2.2

Інтерпретація відповідей на запитання щодо використання цифрового середовища

Питання	Відповіді	Інтерпретація
Які матеріали ви найчастіше використовуєте в середовищі Moodle?	Лекційні матеріали; Методичні матеріали; Додаткові освітні матеріали	Визначення основних типів матеріалів, які студенти використовують для навчання
Як ви оцінюєте якість матеріалів, викладених в Moodle?	Більшою мірою висока; Різні предмети по-різному; В основному середня якість; Не задоволений якістю	Визначення слабких місць в розроблених навчальних матеріалах викладачами
Наскільки зручно вам працювати в середовищі Moodle?	Зручно і зрозуміло; Бувають труднощі в пошуку; Незручно	Аналіз необхідності змінювати освітнє середовище на рівні інституту
Чи використовуєте ви додаткові освітні середовища з психології?	Так; Ні	Вивчення додаткової інформаційної бази для викладання ключових дисциплін
Які спеціалізовані цифрові платформи ви використовуєте у своєму навчанні?	Kahoot; Mentimeter; Япсихолог; Mindmap Editor; Canva; Adpuzzle; Google Jamboard	Огляд додаткових інструментів, що можуть бути впроваджені у освітні процеси

Примітка: розроблено автором

Аналіз результатів опитування, що стосуються використання цифрового освітнього середовища Moodle, виявляє цікаві тенденції та проблематику в контексті освітніх практик. Стосовно використання різних типів матеріалів, перевага виражено на користь методичних матеріалів, які використовують 70% студентів.

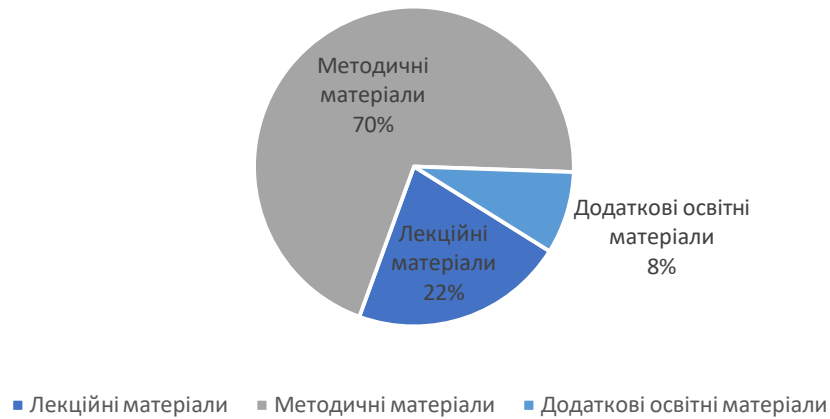

Рис.2.3. Відповіді на запитання « Які матеріали ви найчастіше використовуєте в середовищі Moodle?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Це свідчить про важливість структурованих науково-педагогічних матеріалів у навчальному процесі. Натомість, лекційні матеріали використовуються значно рідше (21,7%), що може вказувати на недостатню інтеграцію цього типу контенту в електронне навчання, а додаткові освітні ресурси залучають лише 8,3% студентів, що може бути пов'язано з обмеженим доступом або низькою інформованістю студентів про такі ресурси.

Щодо оцінки якості матеріалів, більшість студентів (46,7%) вказують на варіабельність якості залежно від предмету, що виражає потребу у стандартизації та уніфікації освітніх ресурсів. Рівень високої якості відчують 35% респондентів, що є позитивним сигналом, але в той же час близько 18% студентів висловлюють середню задоволеність чи незадоволеність, що є індикатором потенційних проблем з контентом або його представленням (рис.2.4).

Комфортність використання Moodle також заслуговує на увагу, оскільки хоча більшість користувачів (63,3%) вважають середовище зручним та інтуїтивно зрозумілим, майже 37% студентів мають труднощі або відчують дискомфорт під час користування платформою (рис.2.5).

Рис.2.4. Відповіді на запитання «Як ви оцінюєте якість матеріалів, викладених в Moodle?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А

Це може свідчити про необхідність оптимізації інтерфейсу та покращення навігаційних елементів для забезпечення кращої доступності та користувацького досвіду.

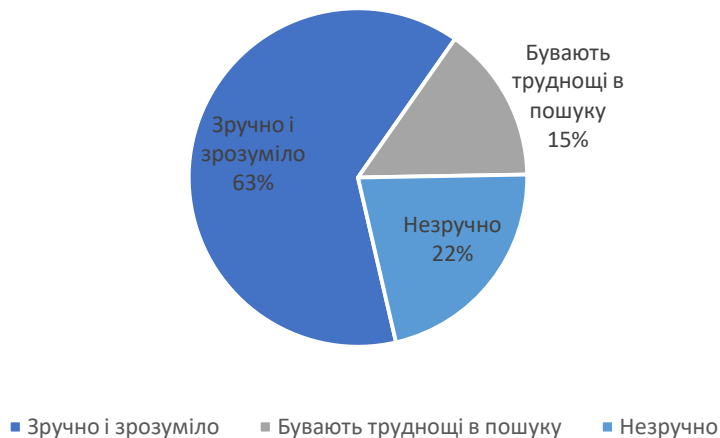

Рис.2.5. Відповіді на запитання «Наскільки зручно вам працювати в середовищі Moodle?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Залученість студентів до додаткових освітніх ресурсів із психології також є високою (60%), що підтверджує інтерес та потребу в таких матеріалах. Це вказує на важливість інтеграції тематичних додаткових ресурсів, які можуть збагатити навчальний досвід та сприяти глибшому розумінню предмету.

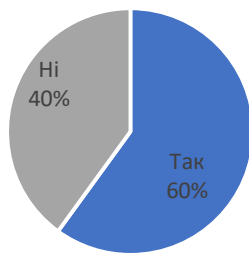

Рис.2.6. Відповіді на запитання « Чи використовуєте ви додаткові освітні середовища з психології?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Нарешті, використання спеціалізованих цифрових платформ свідчить про варіативність у підходах до навчання. Kahoot, як високо популярна інтерактивна платформа, використовується 91,7% студентів, що відображає зацікавленість у динамічних та залучаючих методах навчання. Платформи Canva та Adpuzzle також користуються популярністю, хоча і в меншому масштабі, що вказує на потребу розширення арсеналу інструментів для ефективнішої взаємодії та креативності в навчальному процесі.

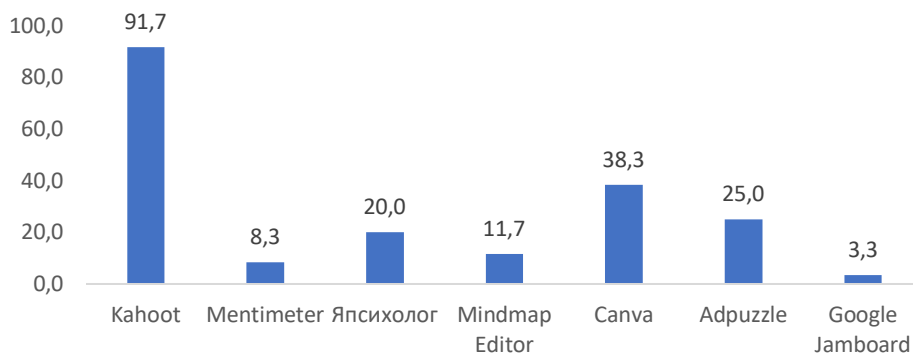

Рис.2.6. Відповіді на запитання « Які спеціалізовані цифрові платформи ви використовуєте у своєму навчанні?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Окремий блок анкети було присвячено вивченню інструментів цифрової комунікації, які використовуються для організації взаємодії як між студентами, так і між студентами й викладачами. У цьому контексті з'ясовувалося, які саме засоби зв'язку (месенджери, електронна пошта, форуми, відеоконференції тощо) є найбільш зручними, ефективними та доступними в умовах освітнього

процесу. Також розроблено запитання для визначення якості оцінювання, зокрема — задоволеності студентів критеріями оцінювання, рівнем об'єктивності та зворотного зв'язку, а також загального сприйняття якості оцінювання навчальних результатів у цифровому форматі.

Таблиця 2.3

Аналіз інструментів цифрової комунікації та критеріїв оцінювання в освітньому процесі

Питання	Відповіді	Інтерпретація
Які інструменти цифрової комунікації ви використовуєте для навчальних цілей?	Viber; Telegram; Skype; SnapChat	Аналіз використання різних платформ для навчальних цілей дозволяє зрозуміти, якими платформами повинні користуватись викладачі
Який формат особистого спілкування ви вважаєте найзручнішим?	Текстові повідомлення; Відеозв'язок; Телефонна розмова	Визначення переважних форматів спілкування може відображати ступінь комфорту студентів з різними технологіями з метою впровадження в практику викладачів
Як ви оцінюєте критерії оцінювання у Moodle?	Задовольняючі; Не задовольняючі	Оцінка цих критеріїв дозволяє зрозуміти, чи потрібно удосконалювати систему оцінювання

Примітка: розроблено автором

Опитування серед студентів показало, що сучасні месенджери як Telegram і SnapChat є найбільш популярними інструментами для цифрової комунікації у навчальних цілях, з відсотком використання 86,7% та 70% відповідно. Це вказує на тенденцію до використання швидких та багатофункціональних платформ, які забезпечують ефективний обмін інформацією та візуальне спілкування. Водночас, традиційніші засоби, як Skype та Viber, поступаються місцем більш гнучким і зручним альтернативам.

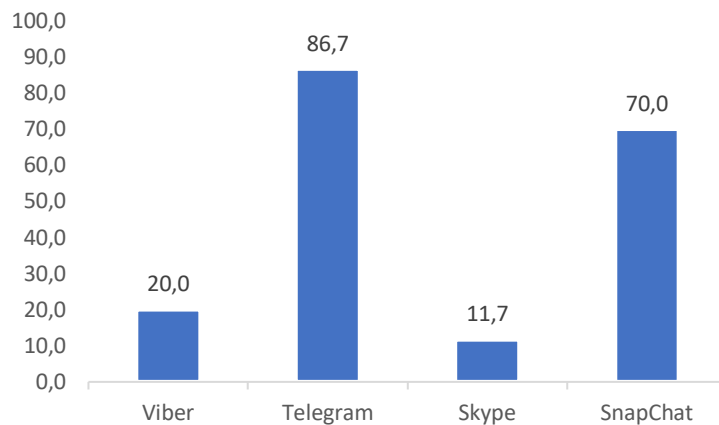

Рис.2.7. Відповіді на запитання «Які інструменти цифрової комунікації ви використовуєте для навчальних цілей?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Більшість студентів віддають перевагу текстовим повідомленням як найзручнішому формату особистого спілкування, що підкреслює важливість швидкості та простоти у комунікації. Відеозв'язок та телефонні розмови не користуються такою ж популярністю, що може вказувати на зміну відносин студентів до форм спілкування, де перевага надається менш формалізованим і більш гнучким методам.

Рис.2.8. Відповіді на запитання «Який формат особистого спілкування ви вважаєте найзручнішим?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Оцінка критеріїв оцінювання в Moodle розділила студентів: 55% задоволені системою оцінювання, тоді як 45% не задоволені. Це свідчить про необхідність подальшого аналізу та можливого перегляду критеріїв оцінювання для забезпечення їх прозорості та адекватності з навчальними очікуваннями

студентів. Відсутність однозначної підтримки існуючих методик оцінювання може вказувати на потребу їх оптимізації та модернізації з метою підвищення загального задоволення навчальним процесом.

Рис.2.8. Відповіді на запитання « Як ви оцінюєте критерії оцінювання у Moodle?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Таблиця 2.4

Аналіз використання штучного інтелекту у навчальному процесі

Питання	Відповіді	Інтерпретація відповіді
Як часто ви використовуєте інструменти ШІ в навчанні?	Регулярно; Іноді; Рідко; Ніколи	Визначає поширеність технології серед студентів-психологів
Для яких цілей ви використовуєте штучний інтелект?	Допомога з тестуванням; Написання наукових робіт; Презентації; Інше	Дозволяє визначити рівень порушення правил використання ШІ в ЗВО
Які основні переваги використання штучного інтелекту ви відмічаєте?	Ілюстрування тексту; Швидкість роботи; Генерація ідей; Доповнення тексту; Швидкий збір інформації	Дозволяє визначити нові напрями використання ШІ в освітньому аспекті
Які труднощі ви зазнали під час використання штучного інтелекту?	Загальні дані без конкретики; Недостовірна інформація; Відсутність посилань на джерела; Складність формулювання запиту	Визначає проблеми розвитку індивідуальних завдань серед студентів, що дозволяє розвивати індивідуальні завдання для студентів
Яке ваше ставлення до використання ШІ у контексті академічної доброчесності?	Часто використовую; Виконується самостійно; Майже не користуюсь	Визначення реального рівня академічної доброчесності
Які настанови ви отримали від викладачів стосовно використання штучного інтелекту?	Враховувати ризики; Заборона використання; Дозвіл на використання за певних умов	Визначається політика ЗВО щодо використання штучного інтелекту в закладі вищої освіти

Примітка: розроблено автором

Окрему увагу в анкеті було приділено актуальній темі — використанню штучного інтелекту в освітньому процесі. Респонденти відповідали на запитання щодо частоти застосування інструментів ШІ, цілей, з якими вони звертаються до таких ресурсів, а також наводили приклади переваг і труднощів, що виникають у цьому контексті. Також досліджувалося ставлення студентів до використання ШІ з точки зору етичних аспектів та ризиків, пов'язаних із порушенням академічної доброчесності. Важливим аспектом аналізу стало вивчення політики викладачів щодо дозволеності або обмеження використання ШІ в навчальних цілях.

Результати опитування відображають значне використання штучного інтелекту (ШІ) серед студентів, особливо у контексті допомоги з написанням наукових робіт та підготовки презентацій (рис.2.9).

91,7% студентів використовують ШІ для написання наукових робіт і 86,7% для створення презентацій, що свідчать про високу залежність від цих технологій у академічній сфері.

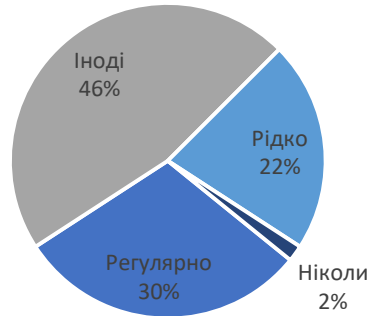

Рис.2.9. Відповіді на запитання «Як часто ви використовуєте інструменти штучного інтелекту в навчанні?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Це підкреслює роль ШІ як інструменту, що сприяє ефективності та продуктивності студентів, хоча й постає питання про залежність від технологій та потенційну втрату навичок самостійного дослідження (рис.2.10).

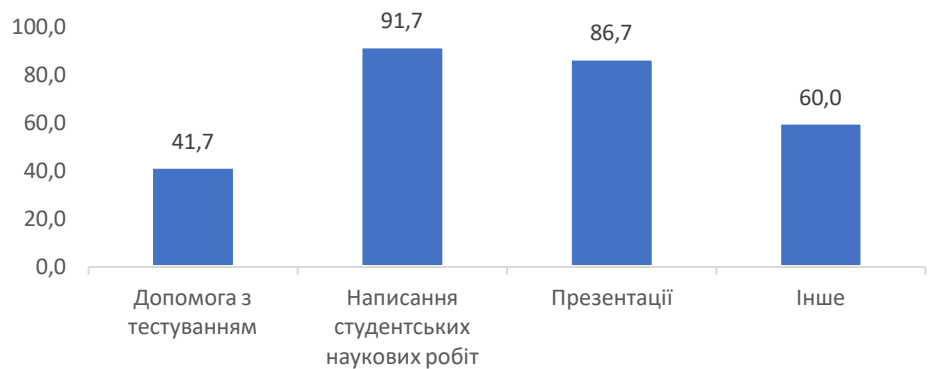

Рис.2.10. Відповіді на запитання « Для яких цілей ви використовуєте штучний інтелект?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Опитування також виявило, що основними перевагами використання ШІ є швидкість академічної роботи, генерація нових ідей та доповнення та удосконалення текстів. Більшість студентів відзначають значний вплив ШІ на оптимізацію процесів написання та дослідження, що дозволяє зберегти час та збільшити якість академічних матеріалів (рис.2.11)

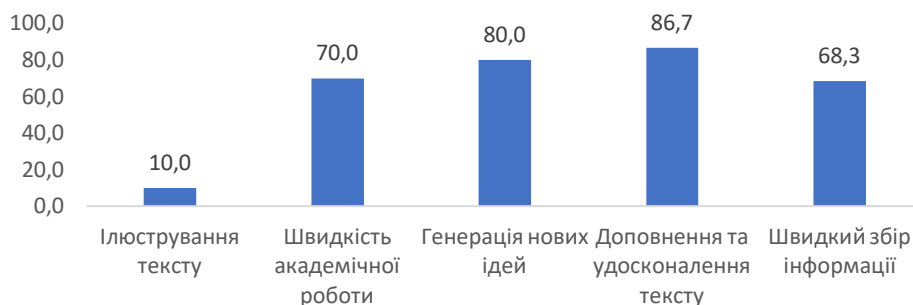

Рис.2.11. Відповіді на запитання « Які основні переваги використання штучного інтелекту ви відмічаєте?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Проте, високі показники користування ШІ також викликають занепокоєння щодо автентичності робіт і можливості забезпечення академічної доброчесності.

З іншого боку, використання ШІ викликає ряд труднощів, серед яких найпоширенішими є виклики, пов'язані з загальними та оглядовими даними без конкретики, недостовірністю інформації та відсутністю посилань на джерела (рис.2.12)

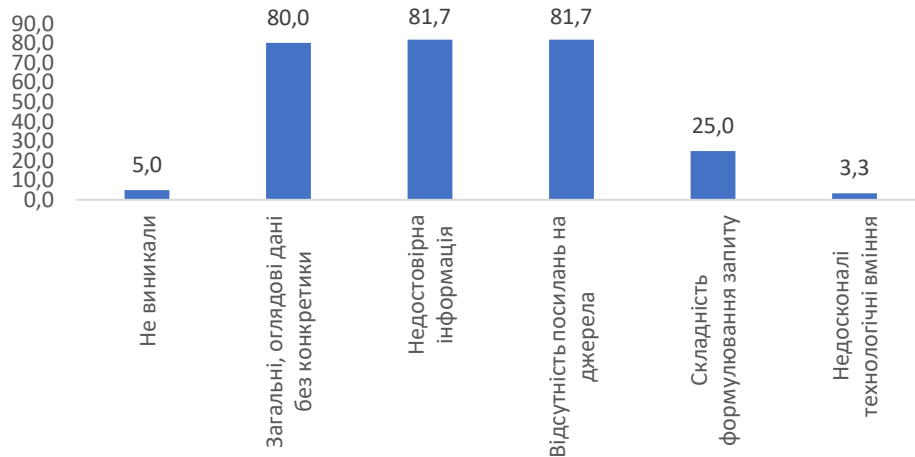

Рис.2.12. Відповіді на запитання «Які труднощі ви зазнали під час використання штучного інтелекту?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Ставлення студентів до ШІ у контексті академічної доброчесності варіюється, з основною тенденцією до частого використання ШІ, що демонструє 70% респондентів. Це відображає зростаючу інтеграцію ШІ в академічне середовище, однак також засвідчує потребу в чіткіших керівних принципах та етичних стандартах використання цих технологій.

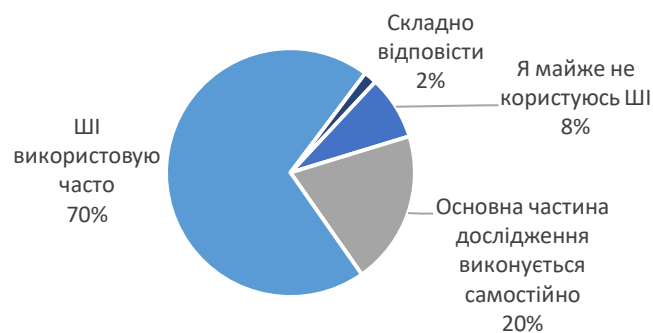

Рис.2.13. Відповіді на запитання «Яке ваше ставлення до використання ШІ у контексті академічної доброчесності?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Отримані настанови від викладачів переважно наголошують на забороні використання ШІ у певних умовах, що підкреслює строгість академічних вимог до використання технологій у навчальному процесі (рис.2.14).

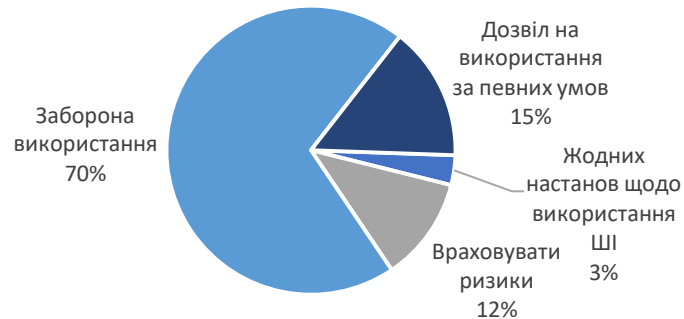

Рис.2.14. Відповіді на запитання « Які настанови ви отримали від викладачів стосовно використання штучного інтелекту?», %

Примітка: за результатами опрацювання відповідей анкет, наведених у Дод.А.

Отже, узагальнюючи дослідження, складемо типовий портрет студента-психолога у Запорізькому політехнічному університеті. Типовий студент-психолог Запорізького політехнічного університету активно використовує цифрові технології, але робить це з розумінням необхідності балансу між традиційними та сучасними методами навчання. Використання платформи Moodle в рамках освіти ЗВО є досить активним, зокрема для доступу до методичних матеріалів, які сприяють кращій підготовці до практичних та теоретичних занять. Студенти високо оцінюють якість навчальних ресурсів, доступних через Moodle, відзначаючи їх як зручні та корисні для індивідуальної та групової роботи. Однак вони також свідомі того, що існують більш ефективно організовані цифрові середовища, які можуть бути краще адаптовані до специфіки психологічної освіти. Студенти самостійно інтегрують додаткові цифрові середовища в своє навчання, використовують приватні освітні середовища, що дозволяє йому з гнучкістю підходити до засвоєння матеріалу та адаптуватися до різних навчальних ситуацій. У контексті спілкування, студенти активно користуються Telegram та Snapchat, що свідчить про їх перевагу швидких та зручних месенджерів. Відмова від Skype та Viber на користь

новітніх технологій підкреслює тенденцію до використання більш сучасних та ефективних засобів комунікації. Переважання текстових повідомлень підтверджує, що студенти цінують швидкість та зручність у комунікації, яка є ключовою для сучасного освітнього процесу. Щодо академічної доброчесності, студенти намагаються самостійно виконувати основну частину своїх досліджень, хоча і не відмовляються від переваг штучного інтелекту для вирішення допоміжних завдань.

2.2. Визначення ключових проблем підготовки психологів в умовах війни

У зв'язку з триваючою війною в Україні, освітній процес у багатьох регіонах країни зазнає значних перешкод. Запорізька політехніка, яка знаходиться в одному з найбільш уражених регіонів, не є винятком. Періодичні обстріли з боку Російської Федерації серйозно впливають на безпеку та освітній процес у закладі. Однією з маркерних подій, що ілюструють масштаб проблеми, став інцидент, що мав місце 7 листопада 2023 року [4]. За даними університету, опублікованими на його офіційній сторінці, російські окупаційні сили завдали удару по місту Запоріжжя, в результаті чого вибухова хвиля спричинила значні пошкодження гуртожитків та освітніх корпусів Національного університету «Запорізька політехніка». Зокрема, було пошкоджено гуртожитки №4 і №5, а також освітні корпуси №3, №4 і №5 і приміщення приймальної комісії.

Ці обставини призводять до перебоїв у навчальному процесі, створюючи складнощі як для студентів, так і для викладачів. Перерви у навчанні, ризик для здоров'я та життя студентів і співробітників вимагають адаптації з боку університету, включаючи перехід на дистанційні форми навчання або переміщення освітніх процесів у безпечніші місця.

Проблеми професійної підготовки здобувачів-психологів у воєнний час можна умовно розділити на три рівні, кожен з яких охоплює специфічні виклики (рис.2.15).

Перший рівень - це проблеми організації дистанційної освіти. Ці виклики включають нестабільність інтернет-з'єднання, відсутність технічного забезпечення у студентів, збільшене навантаження на освітні ресурси, нестачу кадрів, обмежені ресурси для переходу на повністю дистанційне навчання, психологічну неготовність студентів до навчання в таких умовах, а також складності у перевірці знань через онлайн-формат.

Рис.2.15. Проблеми професійної підготовки здобувачів-психологів в умовах війни

Примітка: систематизовано автором

Другий рівень включає використання цифрових середовищ. Тут основні проблеми пов'язані з навчальним середовищем та якістю навчальних матеріалів, інтеграцією додаткових ресурсів для глибшого засвоєння матеріалу та впровадженням штучного інтелекту і інших цифрових платформ для підтримки навчального процесу.

Третій рівень стосується організації практичної роботи, яка суттєво ускладнена в умовах воєнного стану. На цьому рівні з'являються проблеми з організацією реальних практик та стажувань, що є ключовими для підготовки кваліфікованих психологів.

В контексті організації дистанційного навчання на факультеті психології Запорізької політехніки умови воєнного стану ставлять перед закладом вищої освіти ряд специфічних викликів. В умовах Запоріжжя, де періодичні обстріли та воєнні дії призводять до перебоїв з електропостачанням і інтернетом,

ефективна робота дистанційної освітньої системи ускладнюється. Окрім цього, багато студентів, вимушено переміщені зі своїх домівок, часто втрачають особисті комп'ютери і техніку, що є необхідною для онлайн навчання (рис.2.16).

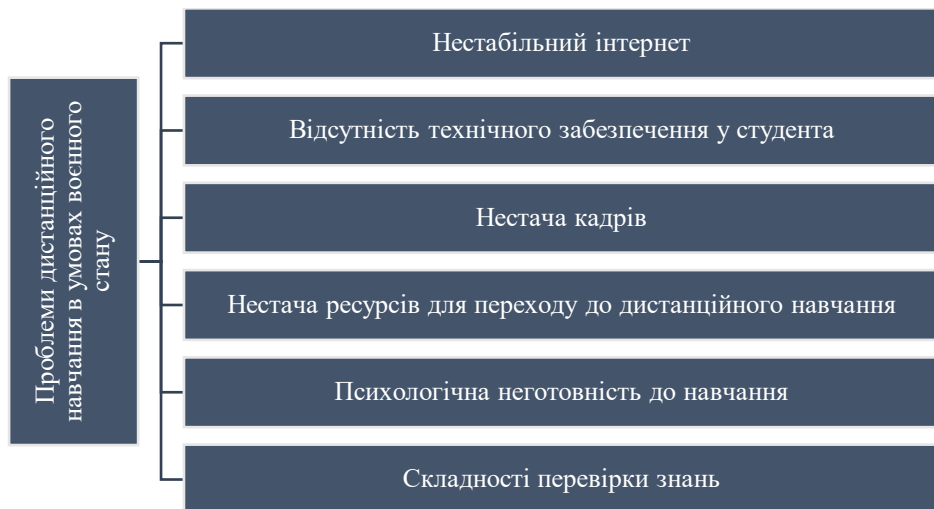

Рис.2.16. Проблеми дистанційного навчання в умовах воєнного стану

Джерело: авторська розробка

Організація дистанційного навчання в умовах воєнного стану стикається з низкою викликів, які значно ускладнюють процес освіти. Розглянемо їх більш детально.

1) Нестабільний інтернет: у зонах бойових дій або в регіонах з нестабільною інфраструктурою, перебої з інтернетом стають значною перешкодою. Інтернет-з'єднання є критичним ресурсом для дистанційного навчання, оскільки більшість освітніх платформ вимагають стабільного та швидкісного доступу до мережі для проведення онлайн-занять і доступу до навчальних матеріалів.

2) Відсутність технічного забезпечення у студентів: в умовах війни багато студентів можуть втратити доступ до необхідних технологічних засобів через переміщення, втрату майна, або з інших причин. Наявність особистих комп'ютерів, ноутбуків та інших гаджетів є важливою для забезпечення можливості участі в дистанційному навчанні [Мацук, 2021].

3) Нестача ресурсів для переходу до дистанційного навчання: військовий стан ускладнює забезпечення фінансових, технічних та організаційних ресурсів, необхідних для швидкого і ефективного переходу на дистанційну форму освіти. В таких умовах ЗВО не вистачає коштів на придбання необхідного обладнання або розробку онлайн курсів [18].

4) Психологічна неготовність до навчання: військові дії можуть сильно вплинути на психологічний стан студентів, знижуючи їх мотивацію і здатність до навчання. Стрес, тривога і нестабільність середовища ускладнюють зосередження на навчанні і асиміляцію нової інформації [64,с.168].

5) складності перевірки знань: дистанційне навчання ставить під сумнів здатність викладачів контролювати процес виконання завдань і чесність студентів під час тестувань та іспитів. Відсутність прямого контролю може призвести до проблем з оцінкою знань та підтриманням академічної чесності [8].

6) Нестача кадрів: війна спричиняє втрату кваліфікованих викладачів через переїзд, втрату життя, або інші причини. Відсутність достатньої кількості персоналу знижує можливості університету ефективно підтримувати дистанційний формат навчання.

Таким чином, проблема організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану розглядається в декількох аспектах. З одного боку, виникають труднощі зі сторону закладу вищої освіти та викладачів, пов'язані з розвитком електронного освітнього середовища, з готовністю професорсько-викладацького викладати в умовах воєнного стану в режимі on-line, з розробкою електронних навчальних матеріалів, що відповідають організації якісного навчального процесу. З іншого боку, якість навчання залежить від рівня навчальної мотивації студентів, яка значно знижується в екстремальних умовах, наявності технічної можливості отримати дану освіту.

У зв'язку з актуальними викликами в умовах війни, аналіз проблем у підготовці студентів-психологів набуває особливої актуальності. Використання цифрових технологій в освітньому процесі є критично важливим для сучасної

підготовки фахівців. Проте результати опитувань показують, що приблизно 20% студентів не вдаються до використання освітніх платформ, наданих навчальними закладами, і звертаються до них лише в крайній необхідності. Це може бути зумовлено тим, що студенти мають змогу користуватися альтернативними джерелами інформації в колективному навчальному середовищі, а також вважають, що таке середовище не є зручним. Крім того, близько 60% студентів висловлюють думку про недостатність освітніх матеріалів, наданих закладом вищої освіти, для отримання необхідних знань у сфері психології. Така ситуація вимагає від студентів пошуку альтернативних, часто спеціалізованих ресурсів, які могли б забезпечити доступ до сучасних кейсів, технологій та методологій. Тільки 30% опитаних активно використовують матеріали, доступні в освітньому середовищі для отримання базових знань. Проблема виявляється у неспівпадінні якості освітніх матеріалів із очікуваннями студентів, де велика частина матеріалів має переважно теоретичний характер, що не відповідає потребам практичної підготовки.

Важливим є і факт використання штучного інтелекту: 70% студентів застосовують його для написання навчальних робіт, що свідчить про популярність цієї технології в академічному середовищі. Однак, високий відсоток викладачів не підтримує або навіть забороняє використання штучного інтелекту в освітніх цілях, що підтверджує зосередження на індивідуальних творчих завданнях. Більшою мірою це пов'язано з тим, що використання штучного інтелекту в освіті психології вельми ефективно для опрацювання теоретичних матеріалів, що є основою для багатьох індивідуальних, творчих та пошукових завдань. Проте, така ситуація веде до масового застосування ШІ замість більш цілеспрямованого його використання. Якби освітні завдання були більш індивідуалізовані та орієнтовані на практичні аспекти чи творчі пошуки, використання штучного інтелекту могло б стати не просто інструментом для генерації текстів, а засобом для генерації ідей, що значно сприяло б розвитку творчих здібностей та професійного підходу в психології. Це б, у свою чергу,

позитивно вплинуло на формування компетентності майбутніх фахівців, збагачуючи їхній професійний досвід.

Крім того, система комунікації потребує оновлення, адже студенти віддають перевагу сучаснішим комунікаційним платформам, таким як Telegram і Snapchat, на відміну від традиційних методів спілкування, таких як Viber, що використовують викладачі.

Загалом, студенти висловлюють незадоволення системою оцінювання знань, адже психологія як дисципліна вимагає більш творчого підходу до оцінювання, що не завжди враховується в існуючих методиках. Систематизуємо ключові проблеми використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів у табл.2.5.

У структурі професійного становлення майбутніх практичних психологів однією з ключових проблем залишається недостатній рівень практичної складової підготовки, що як вже було згадано, зумовлює пошуки додаткової інформації та масовізації використання ШІ в підготовці навчальних робіт. Попри значний обсяг теоретичних знань, які студенти здобувають у закладах вищої освіти, на практиці виявляється, що багатьом із них бракує фахових умінь, адаптованих до конкретних сфер застосування психологічної допомоги – в освіті, на підприємствах, у військових частинах тощо [13, с. 97; 39; 40; 41; 61, с.68]. Це свідчить про розрив між академічною підготовкою та реальними запитами професійної діяльності.

Окрема проблема полягає у переоцінці легкості професії серед молодих фахівців, які іноді розглядають консультування як просту взаємодію з клієнтом. Це призводить до спрощеного підходу й поширення неякісних практик, що пов'язано з відсутністю достатнього досвіду або чітких особистісних якостей, які є критично важливими у сфері психологічної допомоги [60, с. 179].

Таблиця 2.5

Аналіз основних проблем використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів

Проблема	% Актуальності	Опис
Використання освітніх середовищ	20%	8.3% студентів ніколи не використовують освітні середовища ЗВО, а 11.7% використовують рідко
Достатність освітніх матеріалів	58.3%	Більшість студентів вважають, що програма ЗВО не надає достатньо матеріалів для отримання сучасних знань, що актуальні поточним суспільним запитам
Використання наданих освітніх матеріалів	30%	Тільки 30% студентів активно використовують надані освітні матеріали ЗВО
Задоволеність якістю освітніх матеріалів	18.3%	3.3% студентів не задоволені якістю навчальних матеріалів, а 15% частково задоволені
Зручність Moodle	36.7%	Значна частина студентів вважають, що Moodle не є зручним інструментом для навчання
Достатність матеріалу по психології	60%	60% студентів вказують, що ЗВО не надає достатньо матеріалів для глибокого вивчення психології
Використання профільних ресурсів	31.67%	Студенти використовують профільні ресурси як Япсихолог (20%) та Mindmap Editor (11.67%) для самоосвіти
Використання інструментів комунікації	20%	Viber не доцільно використовувати викладачам як основний засіб комунікації з студентами, оскільки ним користується незначна кількість студентів
Задоволеність системою тестового оцінювання	45%	Майже половина студентів не задоволена системою тестового оцінювання, вважаючи її неефективною для вивчення психології
Використання штучного інтелекту у написанні робіт	70%	70% студентів використовують штучний інтелект постійно для написання навчальних робіт
Заборона використання штучного інтелекту	70%	70% студентів відзначають, що викладачі забороняють або не вітають використання штучного інтелекту в освітніх цілях

Примітка: систематизовано автором на основі проведеного опитування

Західна модель професійної підготовки демонструє приклад системної побудови навчання: допуск до практики можливий лише після завершення багаторічної спеціалізованої підготовки, яка охоплює теоретичне навчання, персональну психотерапію та супервізійну практику [3, с. 277; с. 360].

У цьому контексті в Україні нагальною є потреба у розробці офіційного Положення про професійну діяльність у сфері психологічного консультування та психотерапії, яке б визначало вимоги до змісту, обсягу, форм та умов професійної підготовки фахівців, а також захищало сферу від дилетантських практик і забезпечувало фаховість надання психологічних послуг [60, с. 179].

Отже, основні труднощі в контексті визначення ключових проблем підготовки психологів в умовах війни, виникають безпосередньо від воєнних дій, особливо в зв'язку з тим, що Запорізька політехніка знаходиться у зоні бойових дій. Ця ситуація безпосередньо впливає на всі аспекти освітнього процесу, створюючи специфічні виклики. Інші загальні проблеми, з якими стикаються студенти і викладачі, можна розділити на три основні категорії. Перша категорія включає проблеми, пов'язані з організацією дистанційної освіти, які включають перебої з інтернетом, технологічне забезпечення, обмеження, пов'язані з воєнним станом, психологічну неготовність студентів до навчання в таких умовах, складнощі з перевіркою знань, а також нестачу кваліфікованих викладачів.

Друга категорія стосується проблем, пов'язаних з використанням цифрових середовищ. Результати дослідження показують, що дистанційні навчальні матеріали часто є недосконалими, що змушує студентів звертатися до штучного інтелекту для компенсації відчутної нестачі якості або взагалі відсутності необхідних ресурсів. Таке використання ІІІ становить серйозну проблему в освітньому процесі та академічній доброчесності.

Третя категорія проблем акцентує на тому, що освітня програма з підготовки психологів є переважно теоретичною і не враховує потребу в практичному застосуванні отриманих знань в різних сферах, таких як освіта, підприємництво, військова справа та менеджмент. Це призводить до розриву між академічною підготовкою та реальними професійними вимогами, що вимагає перегляду підходів до підготовки психологів, орієнтуючись на західні моделі, які поєднують теоретичну основу з практичною психотерапією та супроводжуючою практикою.

2.3. Оцінка потенціалу використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів

У рамках дослідження потенціалу використання цифрових технологій у професійному встановленні здобувачів-психологів, було проведено детальний аналіз існуючих проблем, які можуть виникати в цьому процесі.

Розуміння цих проблем є критично важливим для визначення ефективних напрямків їх вирішення з використанням новітніх цифрових рішень. Такий підхід дозволить не тільки оптимізувати процес встановлення здобувачів, але й підвищити якість та доступність психологічних послуг, які будуть надаватися випускниками закладів вищої освіти (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Напрями вирішення ключових проблем використання цифрових технологій у процесі становлення здобувачів-психологів

Напрямок удосконалення	Детальний опис рішення
Покращення освітніх середовищ	Розробка інтуїтивних, користувацько-орієнтованих освітніх платформ, які враховують специфічні потреби психологічної освіти. Включення інтерактивних елементів, віртуальних лабораторій, симуляції психологічних процесів та інтерактивні відео
Збільшення кількості та якості освітніх матеріалів	Оновлення та розширення навчального контенту, забезпечення регулярного оновлення матеріалів з врахуванням останніх досліджень та практик. Включення кейс-стаді з реальної психологічної практики для надання студентам змоги вирішувати практичні задачі
Активізація використання наданих матеріалів	Стимулювання активного використання освітніх ресурсів через інтеграцію мотиваційних інструментів, таких як нагороди за активність, бали успішності, які в подальшому можна обмінювати на бонуси при загальних системах оцінювання знань
Підвищення якості освітніх матеріалів	Запровадження механізмів зворотного зв'язку від студентів до викладачів, що дозволить оперативно реагувати на потреби студентів і адаптувати матеріали відповідно. Розвиток методів оцінювання, які відображають реальний рівень засвоєння матеріалу.
Оптимізація роботи з навчальним середовищем	Поступова відмова від універсальних платформ на користь спеціалізованих. Розробка інструкцій та тренінгів для викладачів і студентів, спрямованих на ефективне використання всіх можливостей платформи
Забезпечення комплексного вивчення психології	Введення додаткових модулів для вивчення спеціалізованих психологічних дисциплін, які охоплюють практичні аспекти психологічної діяльності. Створення віртуальних психологічних лабораторій та симуляційних вправ

Розширення доступу до профільних ресурсів	Налагодження співпраці з провідними онлайн-бібліотеками та освітніми платформами для забезпечення доступу студентів до актуальних наукових ресурсів і професійних журналів та розвиток власних бібліотек
Перегляд інструментів комунікації	Перехід на більш сучасні платформи комунікації, які дозволяють ефективніше взаємодіяти та координувати освітній процес, а також підтримувати взаємодію між студентами і викладачами
Реформування системи тестового оцінювання	Розробка нових методів оцінювання, які включають проектну роботу, портфоліо та відкриті завдання, що краще відображають практичні навички та критичне мислення студентів
Нормативне регулювання використання III	Розробка і впровадження етичних норм і правил, які регулюють використання штучного інтелекту в освітніх цілях, забезпечуючи збалансований підхід між інноваціями та академічною доброчесністю

Примітка: складено автором

У сучасному процесі становлення здобувачів-психологів використання цифрових технологій супроводжується рядом ключових проблем, які вимагають системного підходу до вирішення. Однією з головних викликів є покращення освітніх середовищ через розробку інтуїтивних освітніх платформ, які враховують специфічні потреби психологічної освіти. Це сприяє збільшенню кількості та якості освітніх матеріалів, включенню інтерактивних елементів та вирішенню практичних задач за допомогою кейс-стаді.

Впровадження цифрових технологій у процесі становлення здобувачів-психологів може значно трансформувати навчальний досвід на різних рівнях (рис.2.17).

Рис.2.17. Роль цифрових технологій у професійному становленні здобувачів на різних рівнях організації процесу

Примітка: розроблено автором

На індивідуальному рівні використання цифрових технологій у процесі становлення здобувачів-психологів відкриває значний потенціал для персоналізації навчання. Спеціалізовані освітні ресурси та системи, які використовують штучний інтелект, можуть адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб та стилів навчання кожного студента. Це включає аналіз

великих даних для визначення психологічних профілів та навчальних переваг студентів, що дозволяє надавати матеріали та завдання, які найкраще відповідають їхнім освітнім потребам.

Штучний інтелект також може сприяти розробці адаптивних тестів і квізів, які динамічно змінюються залежно від рівня засвоєння матеріалу студентом. Це не лише забезпечує більшу гнучкість у навчанні, але й допомагає зберегти мотивацію студентів, оскільки вони отримують задачі, які відповідають їхньому рівню знань та розвивають їх у потрібному темпі. Крім того, інтелектуальні системи можуть відстежувати прогрес у навчанні та надавати рекомендації для подальшого вдосконалення знань. Більш детально індивідуальні програми самоудосконалення будуть розглянуті у питанні 3.1.

У розвитку навчального середовища за допомогою цифрових технологій ключовим є створення системи, яка сприяє глибокому засвоєнню знань і забезпечує потужну взаємодію між учасниками освітнього процесу. Завдяки сучасним технологічним можливостям, можна інтегрувати широкий спектр освітніх ресурсів, від відеоматеріалів і інтерактивних презентацій до віртуальних лабораторій, що дозволяє студентам не тільки бачити теоретичний матеріал, а й випробовувати його на практиці. Ефективність такого середовища забезпечується не лише за рахунок доступності різноманітних навчальних матеріалів, але й завдяки гнучким комунікаційним інструментам. Платформи, які дозволяють проводити обговорення, спільні проєкти, а також вебінари, створюють умови для активного обміну знаннями та досвідом між студентами і викладачами. Це важливо, адже діалог і колаборація є невід'ємними складовими ефективного навчання.

Для адаптації освітніх матеріалів під індивідуальні потреби студентів використовуються дані про їхню активність і успіхи. Це дозволяє не тільки оптимізувати навчальний процес, але й забезпечити кожному студенту доступ до матеріалів, що найбільш ефективно сприяють його освіті. Адаптивні системи, що реагують на зміни в активності студента, можуть допомогти підтримувати його мотивацію та зацікавленість. Також важливим є

забезпечення надійності і доступності навчального середовища, що вимагає від установ інвестицій у високоякісну IT-інфраструктуру та професійну технічну підтримку. Це забезпечує стабільність процесу навчання та доступ до освітніх ресурсів без перешкод.

Таке гнучке використання цифрових технологій на рівні навчального середовища створює умови для розвитку сучасних психологів, оснащених необхідними знаннями та навичками для успішної професійної діяльності [17]. Більш детально розглянемо потенціал розвитку цифрових технологій на цьому рівні у питанні 3.2.

Інституційний рівень впровадження цифрових технологій у підготовку психологів передбачає не лише технічну або педагогічну інтеграцію, а насамперед системне бачення цього процесу на рівні політики закладу освіти. Йдеться про стратегічне планування, яке повинне бути чітко закріплене в нормативних документах і розроблене як довгостроковий проєкт трансформації освітнього середовища відповідно до нових викликів.

Ключовим завданням освітньої політики є формування офіційних положень щодо цифровізації, зокрема впровадження політик академічної доброчесності, правил використання штучного інтелекту, захисту персональних даних у цифрових середовищах, а також регламентів щодо створення та оновлення цифрового контенту. Це дозволяє не лише формалізувати використання цифрових технологій, а й гарантувати його якість, безпеку та відповідність етичним стандартам [5,6].

Окремої уваги потребує питання фінансування цифрової трансформації. Умови воєнного стану та обмеженість ресурсів змушують університети шукати гнучкі моделі інвестування — як з державних джерел, так і шляхом міжнародних грантових програм, партнерств з IT-компаніями чи благодійними організаціями. Така підтримка повинна бути спрямована не тільки на закупівлю технічного обладнання чи програмного забезпечення, але й на створення повноцінних цифрових платформ, здатних інтегрувати навчальний контент, комунікацію, оцінювання і супровід студентів.

Не менш важливою складовою є систематичне підвищення кваліфікації викладачів. Цифрова трансформація неможлива без підготовленого персоналу, здатного ефективно використовувати технології в освітньому процесі. Тому заклад вищої освіти повинен реалізовувати внутрішні програми професійного розвитку — від базових цифрових навичок до інтеграції віртуальних платформ, онлайн-комунікацій та адаптивного навчання [54].

Інституційний рівень, таким чином, є основою для сталого та системного впровадження цифрових технологій. Він визначає не лише рамки їх використання, а й створює умови для того, щоб ці інновації справді стали дієвим інструментом формування фахових компетентностей майбутніх психологів. Розглянемо більш детально особливості цифрового розвитку освітніх середовищ у питанні 3.3.

Висновок. У процесі дослідження потенціалу цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів було виокремлено три ключові рівні впровадження — індивідуальний, рівень навчального середовища та інституційний. Кожен із них виконує специфічну функцію у забезпеченні цілісної цифрової трансформації психологічної освіти. На індивідуальному рівні йдеться про персоналізацію навчання, використання спеціалізованих цифрових ресурсів, а також інструментів штучного інтелекту, які адаптують навчальний контент до потреб конкретного студента, сприяючи розвитку його автономності, критичного мислення та безперервного професійного самовдосконалення.

Рівень навчального середовища формує матеріально-технічну та комунікаційну основу для ефективного освітнього процесу. Цифрові платформи, які поєднують навчальні ресурси, інтерактивний контент, системи комунікації та оцінювання, створюють гнучкий простір для набуття теоретичних і практичних компетентностей [46]. Саме на цьому рівні забезпечується взаємодія між студентами та викладачами, формуються умови для колективної роботи, обміну досвідом і залучення до реалістичних кейсів психологічної практики.

Інституційний рівень є фундаментом цифрової трансформації, оскільки визначає стратегію розвитку, нормативну базу, моделі фінансування та професійної підготовки педагогічного складу. Саме на цьому рівні закладається потенціал довготривалих змін — через впровадження політик цифровізації, підтримку ініціатив зі створення нових цифрових середовищ, а також розвиток інфраструктури. Ефективна реалізація цих трьох рівнів у комплексі дозволяє забезпечити сучасну, гнучку та релевантну професійну підготовку майбутніх психологів, здатних працювати в умовах динамічного суспільного середовища.

Висновки до розділу 2

Таким чином, у процесі підготовки до аналізу впливу цифрових технологій на професійне становлення здобувачів-психологів у воєнних реаліях *здійснено емпіричне дослідження*, спрямоване на вивчення особливостей використання цифрових інструментів у підготовці майбутніх фахівців, яке базується на опитуванні студентів Національного університету «Запорізька політехніка». Для отримання достовірних даних було самостійно розроблено анкету та сформульовано запитання, які дали змогу комплексно оцінити якість освітнього середовища.

Загалом результати дослідження засвідчили, що приблизно 80% студентів активно користуються цифровим освітнім середовищем, однак понад 60% з них додатково звертаються до інших джерел інформації як для самоосвіти, так і для виконання самостійних завдань. Переважна частина студентів використовує освітнє середовище насамперед для отримання методичних матеріалів, що підкреслює його роль як інструменту підтримки підготовки до практичних і теоретичних занять. Якість навчальних матеріалів у Moodle оцінюється позитивно: 80% респондентів відзначили їх як достатньо змістовні та корисні, хоча існує частка студентів, які вказують на необхідність удосконалення контенту відповідно до специфіки психологічної освіти. Дані опитування також демонструють, що попри загальне позитивне сприйняття цифрового

середовища, лише 55% студентів висловлюють задоволення функціональністю та структурою платформи Moodle. Варто зазначити, що викладачі університету не обмежуються лише можливостями офіційного середовища, а активно використовують додаткові цифрові інструменти для комунікації, опитування та інтерактивної взаємодії, що загалом збагачує навчальний процес.

Проведене дослідження **виявило ключових проблем** підготовки майбутніх психологів в умовах війни, які умовно були поділені на три види. Перший - труднощі зумовлені як безпосереднім впливом бойових дій на регіон функціонування університету, так і обмеженнями воєнного стану, що ускладнює організацію безперервного навчання. Другий вид – проблеми цифровізації освітнього середовища, визначені за результатами опитування. За результатами аналізу відповідей студентів встановлено, що більшість респондентів продемонструвала недостатнє знання профільних інтернет-ресурсів, які могли б слугувати джерелом спеціалізованої інформації. Додатковим викликом є низький рівень задоволеності системою тестового оцінювання — 45% опитаних вказали на її недосконалість. Окрему увагу привертає поширене використання штучного інтелекту у навчальному процесі: 70% студентів зазначили, що регулярно використовують ШІ для написання навчальних робіт попри заборони його використання. Третій - теоретична орієнтація чинних освітніх програм з психології, що не завжди дозволяє здобувачам застосовувати набуті знання в реальних професійних ситуаціях. Це вимагає перегляду навчального змісту з урахуванням міжнародних підходів до підготовки психологів, які інтегрують теорію з практикою та розвитком прикладних навичок.

У процесі оцінки потенціалу цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів виокремлено три ключові рівні їх впровадження: індивідуальний, навчального середовища та інституційний. Автором **вперше представлено** три напрями розвитку цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів. На індивідуальному рівні цифрові технології забезпечують персоналізацію освітніх траєкторій, розвиток

автономності, критичного мислення і практики самовдосконалення. Рівень освітнього середовища забезпечує створення гнучкої платформи для комунікації, взаємодії, обміну досвідом і реалізації кейс-орієнтованого навчання. На інституційному рівні закладається стратегічна основа цифрової трансформації через впровадження інноваційних освітніх політик, підтримку викладачів і розвиток технічної інфраструктури.

Таким чином, результати проведеного емпіричного дослідження підтверджують, що цифрові технології відіграють ключову роль у професійному становленні здобувачів-психологів у воєнних реаліях. адаптивних і етично орієнтованих фахівців у сфері психології.

РОЗДІЛ 3.

ПРАКТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СЦЕНАРІЇВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1. Напрями професійного самовдосконалення здобувачів-психологів з використанням сучасних цифрових технологій

У науковому дискурсі проблема професіоналізму та професійного становлення особистості психолога розглядається як багатофакторний процес, що охоплює як індивідуально-особистісні, так і соціально-професійні виміри. Дослідники [60; 74; 82; 89; 102; 103; 104; 106; 115] вказують на те, що формування професійної ідентичності психолога, зростання його компетентностей і самореалізація в обраній сфері безпосередньо пов'язані з процесами самоосвіти, рефлексії, мотивації та саморозвитку. У цьому контексті індивідуальна програма професійного самоудосконалення постає не лише як інструмент розвитку знань і вмінь, а й як засіб гармонізації особистісного та професійного розвитку здобувача освіти.

У контексті сучасних вимог до фахівців психологічного профілю особливої актуальності набуває питання професійного самоудосконалення, що розглядається як невід'ємна складова професійного становлення майбутнього психолога [78-79]. Самоосвіта, як цілеспрямований процес набуття, оновлення та поглиблення знань і практичних навичок поза межами формальної освіти, повинна ініціюватися вже з перших етапів професійної підготовки в закладі вищої освіти [37]. Вона виступає не лише доповненням до академічного навчання, а й необхідною умовою формування конкурентоспроможного, мобільного, критично мислячого фахівця, здатного до саморефлексії та безперервного професійного розвитку [36].

Одним із ключових аспектів самоосвіти майбутнього психолога є систематичне збирання та аналіз ціннісних освітніх і практичних ресурсів, які

можуть бути використані як у процесі навчання, так і в подальшій професійній діяльності. Мова йде не лише про класичні бібліотечні фонди чи підручники, а й про електронні освітні платформи, професійні блоги, тематичні спільноти у соціальних мережах, відеолекції, подкасти, онлайн-курси, а також авторські методики, що поширюються сучасними фахівцями у відкритому доступі [109, с.111]. Важливо, щоб здобувачі освіти розглядали ці джерела не як пасивну інформацію, а як матеріал для аналітичного осмислення, критичного осуду та творчої апробації в освітньому процесі. Загальний огляд актуальних навчальних матеріалів подається у Табл.3.1.

Таким чином, розроблення та реалізація індивідуальних програм професійного самоудосконалення має бути спрямоване не лише на поглиблення знань, а й на формування навичок самоорганізації, інформаційної гігієни, критичного мислення, а також уміння систематизувати, зберігати та застосовувати набуті ресурси у різних формах навчальної та професійної активності.

У ході опитування, результати якого були розглянуті у розділі 2, значна увага була приділена аналізу перспектив використання штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Результати демонструють високий інтерес та оцінку потенціалу ШІ серед студентів, які вже визнають його широкі можливості для різноманітних аспектів психологічної практики. Зокрема, зазначено значний інтерес до використання ШІ для супервізії власного ментального стану, що може стати важливим інструментом для саморозвитку та самосвідомості майбутніх психологів. Ця можливість дозволяє їм краще розуміти себе та свої реакції у професійній діяльності, що є критичним для ефективної практики.

Також особливо цінним є використання ШІ для аналізу та формулювання гіпотез про корінні причини проблем клієнтів, що значно підвищує якість діагностики та лікування. Розробка чат-ботів для психологічної допомоги також відкриває нові можливості для практичного застосування навичок консультації та розширення доступу до психологічних послуг.

Таблиця 3.1

Навчальні матеріали, що сприяють саморозвитку та професійному становленню здобувачів-психологів

Назва ресурсу	Опис
Online Test Pad https://onlinetestpad.com/ua	Безкоштовний багатофункціональний сервіс для проведення тестування та навчання. Містить базу готових тестів та конструктор для створення власних тестів.
Пустунчик https://pustunchik.ua/ua/tests	Дитячий портал з добіркою психологічних тестів для дітей та підлітків, а також розвивальними матеріалами.
Testometrika https://testometrika.com/	Сайт з психологічними тестами, поділеними на 12 категорій, що охоплюють різні аспекти особистості та поведінки.
16 Personalities https://www.16personalities.com/uk	Сайт з точним тестом на визначення особистості за однією з 16 типологій, заснованих на моделі MBTI.
На урок https://naurok.com.ua/tests	Бібліотека готових тестів та конструктор для створення власних тестових завдань для освітян.
Всеосвіта https://vseosvita.ua/tests	Платформа з бібліотекою тестів та можливістю створення власних тестових матеріалів для педагогів та учнів.
СТОПБУЛІНГ https://stopbullying.com.ua/	Сайт про боротьбу з булінгом для дітей та дорослих, містить відеоісторії, поради, тести, брошури, плакати та інші матеріали.
Скринька психологічних порад та ігротек https://www.youtube.com/playlist?list=PLGQtAl_vMq_ch4wVLgRUtV5Qq6fKuj1gl1	Плейлист на YouTube з записами занять, ігор та майстер-класів з психологічної тематики українською мовою.
Proforientator.info http://proforientator.info/	Профорієнтаційний сайт, що містить тести, описи професій, поради, тренінгові матеріали та словники для допомоги у виборі професії.
Психологія стресу та способи боротьби з ним https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PSY101+2020_T3/about	Онлайн-курс від Prometheus, присвячений розумінню природи стресу та методам його подолання.
Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні https://www.ed-era.com/teen-rights	Онлайн-курс від EdEra для фахівців та волонтерів, які працюють з підлітками, спрямований на забезпечення прав підлітків в Україні.
Logiclike https://logiclike.com/uk	Сайт для розвитку логіки та просторового мислення у дітей та дорослих в ігровій формі, пропонує інтерактивні ігри з озвучкою.
AIC https://ais.org.ua/	Сайт для полегшення роботи психолога та соціального педагога, що надає інструменти та ресурси для професійної діяльності.

Примітка: на основі матеріалу [31]

У ході емпіричного дослідження здобувачам психологічної освіти було запропоновано оцінити перспективні напрями використання штучного інтелекту в контексті власної навчальної та дослідницької діяльності. Учасникам опитування надавалися різні варіанти застосування інструментів штучного інтелекту, після чого на основі власного досвіду вони формували узагальнений рейтинг таких програм за критерієм практичної цінності. Отримані результати виявилися досить показовими, їх результати показано на рис.3.1.

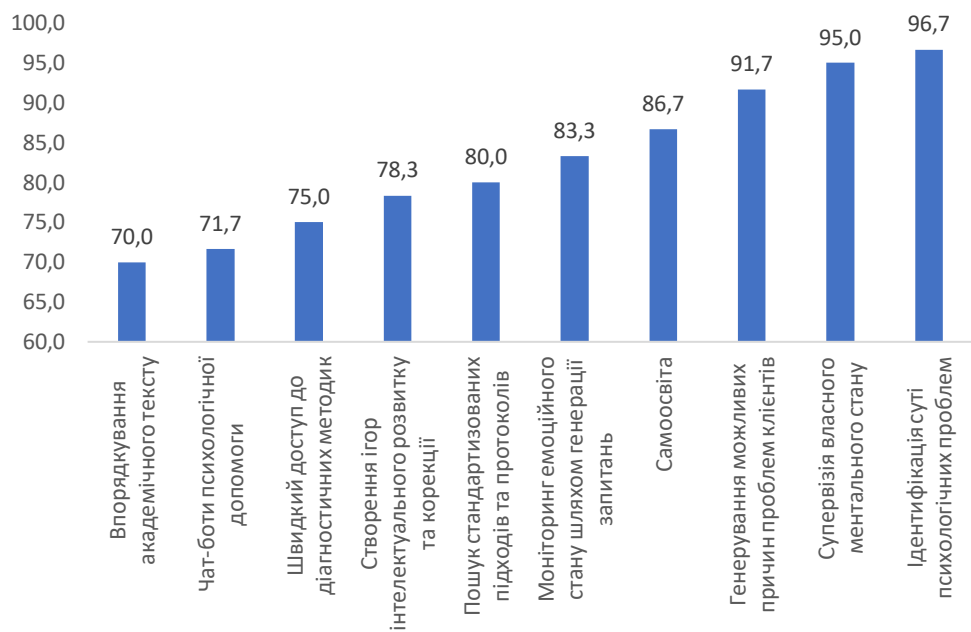

Рис.3.1. Перспективні напрями використання ШІ в професійному становленні здобувача-психолога, % опитаних

Найбільш значущі напрями використання штучного інтелекту в процесі професійного зростання здобувачів подано у таблиці 3.2.

Мобільні застосунки на основі ШІ здатні суттєво покращити ефективність лікування завдяки розширенню доступності, зниженню стигматизації та персоналізованій підтримці. Ці інструменти дозволяють надавати інтервенції, адаптовані до індивідуальних потреб користувача, що робить психологічну допомогу більш зручною та фінансово доступною.

Таблиця 3.2

Напрями використання штучного інтелекту в професійному становленні здобувачів-психологів, що не суперечить академічній доброчесності

Перспективи використання ШІ	Інтерпретація
Впорядкування академічного тексту	Штучний інтелект може допомогти студентам-психологам у структуруванні та форматуванні академічних текстів, поліпшуючи їхню зрозумілість та читабельність.
Чат-боти психологічної допомоги	Розробка чат-ботів для психологічної допомоги дозволяє студентам навчатись практичним навичкам консультації, надаючи першу психологічну допомогу в онлайн-режимі.
Швидкий доступ до діагностичних методик	Штучний інтелект може забезпечити швидкий доступ до різноманітних діагностичних методик, дозволяючи ефективніше планувати та виконувати наукові дослідження.
Створення ігор інтелектуального розвитку та корекції	ШІ може бути використаний для розробки ігор та вправ, які спрямовані на розвиток когнітивних здібностей та корекцію поведінки, забезпечуючи практичний досвід у роботі з клієнтами.
Пошук стандартизованих підходів та протоколів	Автоматизація пошуку та аналізу стандартизованих підходів та протоколів допомагає студентам зосередитись на критичному осмисленні та виборі найефективніших методів лікування.
Моніторинг емоційного стану шляхом генерації запитань	Застосування ШІ для моніторингу емоційного стану може сприяти розробці нових методик взаємодії з клієнтами та вдосконаленню навичок емоційного розуміння.
Самоосвіта	Штучний інтелект підтримує самоосвіту студентів через доступ до онлайн-ресурсів та інтерактивних навчальних модулів, стимулюючи самостійне засвоєння знань.
Генерування можливих причин проблем клієнтів	ШІ може допомогти у генерації гіпотез про можливі причини проблем клієнтів, підвищуючи рівень аналітичних здібностей студентів у діагностиці.
Супервізія власного ментального стану	Використання ШІ для самоконтролю та супервізії дозволяє студентам-психологам краще розуміти свій ментальний стан, сприяючи розвитку професійної самосвідомості.
Ідентифікація суті психологічних проблем	ШІ може сприяти ідентифікації та розумінню складних психологічних проблем, забезпечуючи студентам практичні знання для ефективної роботи з клієнтами.

Примітка: систематизовано автором

Крім того, ШІ-додатки можуть стати мостом між фахівцями з психічного здоров'я та особами, які не мають змоги відвідувати терапію через географічні, фінансові або особисті обмеження. У цьому контексті ШІ виступає як допоміжний інструмент, що посилює роботу терапевтів і забезпечує додаткову підтримку між сеансами [118].

Із подальшим розвитком ШІ очікується розширення його ролі в системі надання психічної допомоги. Попри потенціал ШІ-застосунків у забезпеченні доступної та індивідуалізованої підтримки, важливо зберігати баланс між технологічними інноваціями та незамінною цінністю людського контакту у терапії. Розглянемо основні застосунки з технологіями ШІ, які активно використовуються практиками-психологами у табл.3.3.

Таблиця 3.3

Додатки з технологіями штучного інтелекту, що використовуються практиками-психологами

Назва додатку	Опис	Застосування в навчанні
Woebot	Чат-бот, розроблений клінічними психологами, який використовує принципи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) для щоденної психологічної підтримки.	Можна використовувати для демонстрації принципів КПТ, аналізу психотерапевтичних діалогів, вивчення етапів взаємодії між клієнтом і терапевтичним інструментом.
Wysa	ШІ-додаток з інтерактивним чат-ботом, що пропонує вправи, техніки самодопомоги та доступ до сертифікованих терапевтів.	Навчання аналізу поведінкових реакцій, спостереження за динамікою психоемоційного стану, практикування оцінювання терапевтичних технік.
Youper	Емоційний асистент, що використовує елементи КПТ, майндфулнесу та інших методів для самоспостереження та емоційної регуляції.	Приклад автоматизованого застосування елементів КПТ і майндфулнесу; аналіз ефективності індивідуального підходу в терапії.
Cass	Цілодобовий ШІ-чат-бот, створений психологами, що пропонує підтримку при стресі, тривозі, депресії за допомогою технік КПТ та інших методів.	Студенти можуть вивчати варіанти кризових інтервенцій, аналізувати алгоритм відповіді ШІ, порівнювати з людським підходом.
Replika	ШІ-компаньйон, орієнтований на емоційну підтримку, самоаналіз і розвиток навичок саморефлексії та стійкості.	Використовується для дослідження тематики емпатії, емоційної прив'язаності до цифрових агентів, аналізу взаємодії людина-ШІ у психології.

Примітка: систематизовано автором на основі статті [77]

Важливо наголосити, що оптимальною є модель співпраці, у якій інструменти на базі ШІ доповнюють роботу фахівців, підвищуючи ефективність лікування та підтримуючи осіб у їхніх психологічних подорожах.

Поєднуючи сильні сторони людського досвіду та технологій, можливо створити більш комплексну та результативну систему охорони психічного здоров'я.

Говорячи про перспективи використання ІІ у професійному розвитку психологів, зазначимо, що на сьогодні одним із поширених способів застосування ІІ вже сьогодні є транскрибування терапевтичних сесій.

За словами Гвідетті, точність сучасних технологій розпізнавання мовлення становить 90–96%, що дозволяє фахівцю бути більш залученим до живого контакту з клієнтом, не відволікаючись на нотатки. Однак, з огляду на конфіденційність, обов'язковою є інформована згода клієнтів на використання таких рішень. Через це можливо формуватиметься занепокоєння щодо того, куди зберігається аудіозапис, особливо якщо він передається на сторонні сервери. У цьому контексті д-р Гвідетті звертає увагу на альтернативи, Olama — платформа, що може працювати повністю офлайн, що мінімізує ризики витоку персональних даних.

Водночас, налаштування таких платформ є складнішими та потребують базових знань у сфері кібербезпеки [97].

Значущу роль у формуванні мотивації здобувачів до професійного саморозвитку відіграють викладачі та освітні інституції, які є не лише джерелами академічного знання, а й каталізаторами особистісного й професійного зростання майбутніх фахівців. Саме заклад вищої освіти здатен створити сприятливе професійне освітнє середовище, що стимулює активну пізнавальну діяльність, заохочує до самоосвіти та створює умови для безперервного розвитку. Формування такого середовища не може бути виключно ініціативою викладацького складу. Воно має базуватися на принципах партнерства та взаємодії, коли і викладачі, і здобувачі освіти виступають активними учасниками освітнього процесу. Спільними зусиллями формується своєрідний «інтелектуальний банк» — накопичення актуальних знань, практичних матеріалів, методик, цифрових інструментів і дослідницьких ідей, які в подальшому можуть бути ефективно використані в професійній діяльності психолога.

Таким чином, сучасне професійне освітнє середовище має не лише транслювати знання, а й розвивати навички самонавчання, рефлексії, співпраці, цифрової грамотності та критичного мислення. Можливі підходи до реформування освітнього середовища в закладах вищої освіти з метою активізації саморозвитку здобувачів буде розглянуто у питанні 3.2.

Таким чином, професійне самовдосконалення здобувача-психолога є процесом багаторівневим, який розпочинається з внутрішньої мотивації до розвитку й самореалізації. Саме мотивація виступає вихідною точкою, що зумовлює готовність до накопичення знань, формування компетентностей та активного пошуку інструментів для самонавчання. Вже на початкових етапах професійної підготовки здобувач має усвідомити важливість створення особистих освітніх баз — систематизованих колекцій навчальних матеріалів, які включають не лише теоретичні джерела, а й практичні кейси, методики, тести, відеолекції, електронні курси, платформи для тренування навичок. У процесі самоудосконалення неможливо ігнорувати потенціал штучного інтелекту, який нині активно інтегрується в освітній і професійний простір. Аналіз результатів опитування показав, що здобувачі освіти вже сьогодні активно застосовують можливості ШІ для супервізії власного ментального стану, ідентифікації суті психологічних проблем, генерації гіпотез щодо причин психологічних труднощів клієнтів, швидкого доступу до методик, підтримки самоосвіти та вдосконалення академічних навичок, зокрема при написанні текстів. Окрім уже знаного ChatGPT, існує низка спеціалізованих додатків: Woebot, Wysa, Youper, Cass та Replika, які використовуються для самодопомоги та тренування. У майбутньому очікується ще більша персоналізація цих сервісів, їх глибша інтеграція в освітні платформи та покращення інтерфейсів взаємодії зі студентами.

3.2. Базові концепції формування навчального середовища для підготовки психологів

У контексті підготовки майбутніх фахівців у сфері психології навчальне середовище виступає не лише як фоновий простір для засвоєння знань, а як активна та цілеспрямована система впливів, що сприяє професійному та особистісному становленню здобувача освіти. Формування такого середовища повинно ґрунтуватися на цілісній концепції, яка поєднує педагогічні, психологічні, соціокультурні та цифрові компоненти освітньої взаємодії (рис.3.2).

Базовою характеристикою ефективного освітнього середовища є його системність, тобто цілісне поєднання матеріальних, інформаційних, методичних і міжособистісних чинників, які створюють сприятливі умови для розвитку ключових компетентностей майбутнього психолога. Освітнє середовище створюється як інтегрована система професійної підготовки майбутніх психологів, що поєднує навчальні, практичні, комунікативні та оцінювальні компоненти в єдину функціональну структуру [62; 110]. Основною *метою* функціонування такого середовища є забезпечення цілісного, ресурсно насиченого та розвивального освітнього простору, орієнтованого на формування професійної компетентності, особистісної зрілості та готовності студентів до самостійної практичної діяльності в умовах сучасних викликів, включаючи форс-мажорні ситуації, такі як збройний конфлікт чи обмеження доступу до освітніх ресурсів.

Для досягнення окресленої мети необхідно реалізувати низку ключових *завдань*.

По-перше, це формування професійних компетентностей студентів, що полягає в оволодінні теоретичними знаннями з базових і прикладних галузей психології, розвитку навичок психодіагностики, психологічного консультування, корекційної та профілактичної діяльності, а також у формуванні етичних установок і професійної відповідальності. Такий підхід дозволяє забезпечити відповідність підготовки сучасним стандартам психологічної практики.

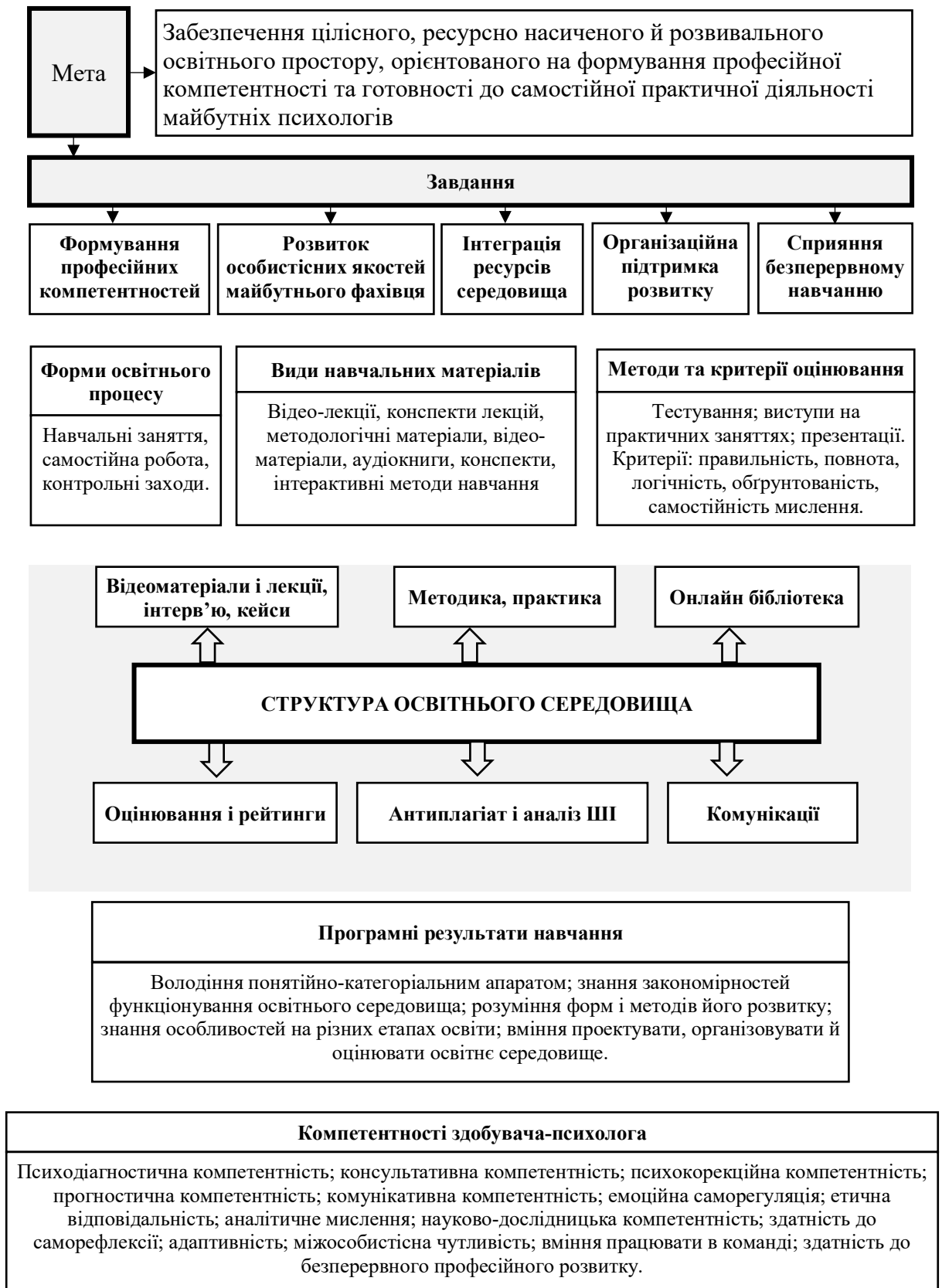

Рис.3.2. Концепція формування навчального середовища здобувачів-психологів

Примітка: розроблено автором

По-друге, необхідним є цілеспрямований розвиток особистісних якостей майбутнього фахівця, зокрема стимулювання емоційної стійкості, емпатії, стресостійкості, а також розвиток критичного й рефлексивного мислення. Важливою складовою також є формування гуманістичної орієнтації у професійній взаємодії, що визначає етичну складову роботи психолога.

По-третє, актуальним завданням є інтеграція ресурсів освітнього середовища, що передбачає забезпечення доступу до широкого спектру навчальних, науково-дослідницьких і практичних матеріалів, поєднання теоретичної підготовки, наукової діяльності та практики, а також активне залучення студентів до проєктної, волонтерської та міждисциплінарної діяльності, яка стимулює їхню професійну активність і соціальну відповідальність.

Четвертим завданням виступає організаційно-управлінська підтримка індивідуального розвитку студентів, що реалізується через гнучку структуру освітнього процесу, впровадження індивідуальних освітніх траєкторій та створення підтримувального соціально-психологічного клімату в академічному середовищі. Такий підхід сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання та підвищує рівень психологічного комфорту здобувачів освіти.

П'ятим завданням є сприяння безперервному навчанню, яке охоплює формування мотивації до саморозвитку та самоосвіти, готовність до професійної мобільності й адаптивності в умовах соціальних змін, а також розвиток здатності до міжкультурної комунікації та ефективної роботи в мультикультурному середовищі, що є надзвичайно важливим у глобалізованому соціальному просторі [55].

Відповідно до сучасного педагогічного дискурсу, виділяються принципи формування навчального середовища, що мають бути враховані при організації підготовки майбутніх психологів:

- Принцип різноманітності та складності передбачає створення мультикомпонентного освітнього простору, у межах якого функціонують різні «мікросередовища»: аудиторне, інформаційне, практико-орієнтоване,

віртуальне. Це сприяє розвитку активності, креативності та автономності здобувача освіти.

- Принцип гнучкості та динамічності забезпечує адаптивність освітнього середовища до змінних умов сучасної освіти, технологічного прогресу та потреб самих здобувачів. Навчальне середовище має бути відкритим до трансформацій, включати інноваційні інструменти (зокрема, цифрові технології, штучний інтелект), що дозволяють перебудовувати освітній процес у відповідь на виклики часу.

- Принцип автономності полягає в урахуванні індивідуальних характеристик, навчального темпу та особистісних стратегій здобувача. Створення умов для самостійного вибору ресурсів, форм навчання, рефлексивної діяльності та самоконтролю сприяє розвитку самостійності як провідної професійної якості майбутнього психолога.

- Принцип суб'єктності передбачає залучення здобувачів до активної участі у формуванні середовища, спільне з викладачами створення освітнього простору, у якому кожен учасник відчувається відповідальним за результат спільної діяльності. Це забезпечує внутрішню мотивацію до навчання та особистісного зростання.

Не менш важливою є наявність психологічної безпеки середовища, що виражається в позитивному емоційному тлі, доброзичливій атмосфері, відсутності тиску та елементів психологічного насильства. Саме такі умови є базою для розвитку емоційної компетентності, довіри, відкритості, які мають ключове значення в професії психолога.

Освітнє середовище як інтегрована система професійної підготовки майбутніх психологів має бути структурованим за функціональними блоками, кожен з яких виконує окрему роль у забезпеченні навчального, практичного, комунікативного й оцінювального процесів. Така структура дозволяє забезпечити як сталість, так і гнучкість в освітньому процесі, враховуючи виклики часу, у тому числі й форс-мажорні обставини (наприклад, збройна

агресія, обмежений доступ до матеріальних ресурсів, порушення логістики). Нижче подано опис блоків і принципи їх формування.

1. Відеоматеріали та лекції. Цей блок забезпечує теоретичне ядро освітнього середовища. Його основу складають відеозаписи лекцій викладачів, відеокурси, презентації, а також тематичні пояснювальні відео. У зв'язку з обмеженням аудиторної присутності частини студентів (через внутрішнє переміщення, небезпеку для життя), важливо реалізувати асинхронний формат доступу до матеріалів. Рекомендовано використовувати безкоштовні або умовно-безкоштовні платформи для зберігання та поширення відео (YouTube із закритим доступом, Google Drive, Moodle-сервери навчального закладу). Особливу увагу слід приділити адаптації матеріалу до коротких форматів (15–25 хв), включенню субтитрів, графічного супроводу, інтерактивних запитань. Даний блок також включає відео- або аудіозаписи розмов з практикуючими психологами, розбір реальних або симульованих випадків (кейс-метод), що особливо цінно для майбутніх фахівців у сфері консультування, психотерапії, освітньої та військової психології. Такі матеріали можна записувати навіть у неформальних умовах (через Zoom, Google Meet) і публікувати в навчальній системі. Доцільно залучати до цього не лише фахівців-практиків, а й самих студентів, які можуть проводити інтерв'ю у форматі проєктної діяльності.

2. Методика і практика. У цьому блоці концентруються інструменти для оволодіння методами психодіагностики, тренінговими та інтервенційними техніками, прикладами роботи з клієнтами. Враховуючи обмежений доступ до лабораторій, рекомендовано формувати електронний збірник методик із відкритого доступу (наприклад, методики з сайту testometrika.com або інтерпретовані авторські підходи), відеоінструкції щодо використання інструментів (YouTube, Screencast). Також доцільно залучати студентів до практикумів через гейміфіковані платформи (наприклад, Kahoot, Quizizz), а рольові ігри реалізовувати в онлайн-форматі.

3. Онлайн-бібліотека з каталогом і розумним пошуком. У межах обмежених ресурсів доцільно створити локальну цифрову бібліотеку, яка

міститиме базові електронні підручники, наукові статті, інструкції, відеоматеріали. Основний принцип — структурованість (за темами, типами матеріалів, ключовими словами) і можливість пошуку. Технічно таку бібліотеку можна реалізувати за допомогою Google Sites, Google Drive або вбудованого модуля на сайті факультету. Варто передбачити пошукову систему на основі міток (тегів) і мінімальний опис кожного ресурсу (рік, автор, рекомендований курс). Ця ж бібліотека повинна містити архів студентських робіт: курсові, дипломні, аналітичні роботи з короткими рецензіями викладачів. Рекомендується формувати його у вигляді електронної бази html-файлів з тематичним каталогом через корпоративну LMS. Для підвищення академічної доброчесності кожна робота має бути супроводжена автоматизованим звітом перевірки на плагіат.

Наступний блок стосується взаємодії студента з іншими студентами та викладачами.

4. Оцінювання, накопичувальна система балів, рейтингова система. Система оцінювання має бути прозорою, динамічною та орієнтованою на формування мотивації. Рекомендовано впроваджувати накопичувальну систему балів, яка відображає як результати тестування, так і активність студента, участь у проєктах, обговореннях, саморефлексивних завданнях. Для цього можна використовувати Google Forms, Moodle, або Microsoft Teams. Рейтингова система має формуватись на основі різних освітніх компонентів (наприклад, 60% – знання, 20% – активність, 20% – рефлексія), а результати доступні студентам у формі візуалізації (графіки, діаграми).

5. Система аналізу плагіату та ІІІ-ідентифікації. У добу активного використання штучного інтелекту в освітньому процесі важливо не лише боротися з плагіатом, а й навчати відповідального використання ІІІ. Доцільно інтегрувати системи антиплагіат (Unicheck, StrikePlagiarism), які підтримують українські навчальні заклади, а також впроваджувати етичний кодекс використання ІІІ в навчанні. Ідентифікація текстів, створених за допомогою генеративних моделей, може здійснюватися за допомогою open-source

детекторів або вручну – через рецензії, контрольні бесіди, відображення ходу мислення в презентаціях.

6. Комунікації. Систему комунікації доцільно реалізувати у вигляді інтеграції внутрішнього чату (наприклад, Telegram-канали або Google Classroom) з функціями швидкого зворотного зв'язку, розсилки новин, оголошень, запрошень до участі у заходах. Важливо налагодити як формальну комунікацію з викладачами, так і неформальну між студентами.

В основі формування сучасного освітнього середовища, зокрема електронного навчального середовища (LMS), для підготовки майбутніх психологів лежить компетентнісно орієнтований підхід [56]. Цей підхід передбачає спрямованість усіх освітніх компонентів на формування у здобувачів конкретних професійних, особистісних та загальнокультурних компетентностей, необхідних для ефективного виконання фахових функцій у реальних умовах професійної діяльності. LMS як освітня платформа структурується відповідно до логіки поступового оволодіння професією, забезпечуючи інтеграцію теоретичного знання, практичного досвіду, рефлексивних і комунікативних навичок [57, с.163]. На основі компетентнісного підходу програмні результати навчання корелюють із ключовими професійними компетентностями практикуючого психолога [22, с.63; 29]. Ці результати формують основу для розвитку професійних компетентностей, що подані у табл.3.4.

До програмних результатів навчання в цифровому середовищі студентів-психологів відноситься:

- володіння понятійно-категоріальним апаратом;
- знання загальних закономірностей функціонування освітнього середовища;
- розуміння форм, принципів та методів його розвитку;
- знання специфіки освітнього середовища на різних етапах освітнього процесу;

– здатність до проектування, організації та оцінювання освітнього середовища [52,с.50; 53].

Таблиця 3.4

Формування професійних компетенцій здобувачів-психологів із використанням цифрових технологій у навчанні

Компетентність	Зміст компетентності з урахуванням цифрового середовища
Психодіагностична компетентність	Здатність добирати, адаптувати й інтерпретувати психодіагностичні методики з використанням цифрових інструментів
Консультативна компетентність	Здатність надавати психологічну допомогу в індивідуальному та груповому форматах, включаючи дистанційне консультування (телепсихологія)
Психокорекційна компетентність	Вміння реалізовувати корекційні програми з використанням мультимедійних ресурсів, інтерактивних методик, платформ віртуальної чи доповненої реальності; здатність адаптувати психотерапевтичні техніки до онлайн-формату
Прогностична компетентність	Уміння здійснювати прогнозування динаміки психічного стану особистості або групи на основі даних, зібраних у цифровому середовищі (електронні журнали спостережень, поведінкові цифрові патерни, big data-аналітика).
Комунікативна компетентність	Здатність до ефективної міжособистісної комунікації у віртуальному просторі
Емоційна саморегуляція	Розуміння механізмів впливу цифрового середовища на емоційний стан; здатність до збереження психологічної стійкості
Етична відповідальність	Усвідомлення норм і принципів професійної етики у цифровому просторі, включаючи конфіденційність даних, дотримання авторського права
Аналітичне мислення	Здатність до критичного аналізу цифрових джерел, обробки великих обсягів інформації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків у поведінці людини в умовах цифрової взаємодії
Науково-дослідницька компетентність	Володіння методами наукового дослідження з використанням цифрових інструментів: статистичних пакетів (SPSS, JASP), платформ для опитувань (Google Forms, SurveyMonkey), баз даних і бібліотек (Scopus, Web of Science).
Здатність до саморефлексії	Уміння аналізувати власні професійні дії та прийняті рішення з використанням рефлексивних практик у віртуальному середовищі
Адаптивність	Здатність до гнучкого реагування на зміни в цифровому середовищі; уміння швидко опановувати нові технології, адаптувати психологічні інструменти до умов онлайн-взаємодії.
Міжособистісна чутливість	Вміння зчитувати емоційні та невербальні сигнали у цифровій комунікації; розуміння психологічних особливостей взаємодії
Вміння працювати в команді	Здатність до ефективної взаємодії в (Zoom, MS Teams, Trello); володіння інструментами спільного проєктного планування та реалізації завдань.
Здатність до безперервного розвитку	Мотивація до навчання через онлайн-курси, професійні вебінари, участь у спільнотах практики; критичне ставлення до цифрового контенту; володіння навичками цифрової самоосвіти.

Примітка: удосконалено автором на основі досліджень

Таким чином, сучасне навчальне середовище для підготовки психологів має бути інноваційним, динамічним і людиноцентричним. Його проектування повинно враховувати як педагогічні принципи (гнучкість, автономність, суб'єктність), так і виклики цифрової епохи. Такий підхід не лише підвищує якість професійної освіти, а й формує в здобувачів готовність до відповідальної, етично вмотивованої та технологічно грамотної психологічної практики.

Освітнє середовище розглядається не як пасивний освітній ресурс, а як активний механізм впливу на розвиток ключових фахових і особистісних якостей здобувачів. Його структура повинна бути гнучкою, адаптивною до зовнішніх викликів (зокрема, війни, змішаних форм навчання, обмеження ресурсів) і водночас стійкою в забезпеченні безперервності освітнього процесу.

Кожен функціональний блок навчального середовища — від відеоматеріалів до цифрових бібліотек, від інструментів оцінювання до систем етичного використання ІІІ — виконує конкретну роль у формуванні професійної ідентичності майбутнього психолога. Такий підхід дозволяє інтегрувати теоретичну підготовку, практичну діяльність, рефлексію, комунікацію та цифрову грамотність у єдиний освітній простір. Особливої актуальності набуває розвиток компетентностей, які забезпечують ефективну діяльність у цифровому середовищі, зокрема психодіагностичних, консультативних, комунікативних і аналітичних, а також здатності до саморефлексії та безперервного професійного розвитку.

3.3. Інституційні основи удосконалення підготовки психологів з використанням цифрових технологій

У контексті формування якісного навчального середовища для студентів-психологів в Запорізькому національному університеті, особливо в умовах активного впровадження цифрових технологій і зокрема в умовах війни, надзвичайно важливо усвідомлювати, що цифровізація освітнього процесу не

зводиться лише до забезпечення матеріально-технічної бази чи впровадження окремих онлайн-інструментів. Успішна цифрова трансформація університетської освіти є складним, багатофакторним процесом, що потребує стратегічного бачення та цілісного підходу на рівні інституційної політики.

Як зазначає Биков В.Ю., ефективне створення цифрово орієнтованого навчального середовища у ЗНУ передбачає врахування комплексу взаємопов'язаних організаційно-управлінських, педагогічних, інфраструктурних і соціально-психологічних чинників. Йдеться про необхідність системної координації дій між адміністративними структурами, кафедрами, технічними службами та педагогічною спільнотою університету [7]. Така координація має бути спрямована на забезпечення доступу до цифрових ресурсів, розвиток цифрових компетентностей, підтримку професійного розвитку викладачів, адаптацію навчальних програм до цифрового формату, а також на формування сприятливого соціального клімату в академічному середовищі. Лише за умови інтеграції цих складових у єдину освітню політику університету можлива побудова стійкого та ефективного навчального середовища, яке відповідає викликам часу та потребам студентів-психологів.

Рис.3.3. Умови реалізації цифрового освітнього середовища в ЗВО

Примітка: систематизовано автором

Однією з ключових інституційних умов формування ефективного навчального середовища для студентів спеціальності «Психологія» в Запорізькому національному університеті є розвиток цифрових компетентностей усіх учасників освітнього процесу. Іноземні дослідження показують, що сам факт наявності цифрових технологій не гарантує їх ефективного використання в навчальному процесі [91]. Зокрема, студенти нерідко стикаються з труднощами при самостійному використанні цифрових ресурсів через недостатній рівень технічної підготовки, що ускладнює засвоєння матеріалу, особливо у форматі змішаного чи дистанційного навчання. Не менш важливою є цифрова підготовка викладачів, оскільки її рівень безпосередньо впливає на інтенсивність і якість використання ІКТ у навчанні. Як свідчать дані [85], підвищення цифрової компетентності викладача суттєво корелює з активністю студентів у застосуванні цифрових технологій у процесі навчання. Однак, без цілеспрямованого навчання та інституційної підтримки викладачі часто віддають перевагу традиційним або знайомим цифровим інструментам, які сприймаються як «безпечні» та менш ризиковані [83], а новітні рішення залишаються поза їхньою педагогічною практикою [88].

У зв'язку з цим, у межах університетської політики цифровізації доцільно передбачити системну підтримку розвитку цифрових компетентностей викладачів психологічних дисциплін: організацію регулярних тренінгів, створення внутрішніх методичних хабів, залучення до проєктної роботи з інтеграції ІКТ у навчальні курси. Це сприятиме підвищенню якості навчального середовища, його адаптивності до цифрових форматів і здатності відповідати запитам сучасної освітньої реальності [7,9].

Особистісні характеристики вчителів та професійний розвиток. Відомо, що психологічні бар'єри, такі як тривожність, низька впевненість у власних силах, побоювання перед інноваціями або втратаю контролю над навчальним процесом, можуть істотно впливати на готовність викладача інтегрувати цифрові технології у викладання [81,с.78]. Навіть за умови достатнього технічного забезпечення та доступу до цифрових платформ,

у випадках, коли викладач не відчуває себе впевнено у використанні ІКТ, спостерігається пасивність або формальне застосування цифрових рішень, що знижує якість навчального процесу [96]. У цьому контексті надзвичайно важливо, щоб професійне підвищення кваліфікації викладачів охоплювало не лише технічні інструкції, але й методичну та психологічну підтримку, спрямовану на формування стійких педагогічних стратегій інтеграції цифрових інструментів у навчання [93]. Особливої уваги заслуговує розробка програм, орієнтованих на активне залучення викладачів до побудови учнеорієнтованого середовища, де технології слугують не лише засобом передачі інформації, а й інструментом для розвитку критичного мислення, взаємодії, рефлексії та самонавчання, а з іншої сторони – саморозвитку викладача. Як засвідчують дослідження, використання цифрових засобів у контексті активного, студентоцентрованого навчання суттєво підвищує ефективність освітнього процесу [116, с.16], що є особливо важливим у підготовці майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Лідерство та управління вищим закладом освіти відіграють визначальну роль у формуванні вектору цифрової трансформації навчального середовища для студентів-психологів. Ініціативність, особиста мотивація керівництва, яке демонструє стратегічне бачення, підтримує інновації та впроваджує конкретні управлінські дії, істотно впливає на сталість і глибину цифрових змін в університеті [123]. Саме адміністрація закладу формує цілісну політику цифрового розвитку, яка проявляється у формалізованих процедурах — наданні технічної та методичної підтримки викладачам, організації підвищення кваліфікації, розвитку інфраструктури, інтеграції цифрових технологій у навчальні плани, а також у формуванні культури відкритості до цифрових інновацій [11,с.15].

Європейська комісія [98] та низка вітчизняних науковців [25] зазначають, що цифрова трансформація є ефективною лише за умови наявності цілісної інституційної стратегії, яка охоплює всі рівні організації освітнього процесу. Така стратегія не повинна обмежуватись епізодичним чи

фрагментарним впровадженням цифрових елементів, а має формувати комплексне, структуроване освітнє середовище, в основі якого — довіра, підтримка, гнучкість і технологічна грамотність [45]. З огляду на це, особливого значення набуває підготовка керівного складу факультету до управління цифровими змінами — як у контексті стратегічного планування, так і в контексті створення умов для ефективного функціонування електронного освітнього середовища для підготовки майбутніх психологів.

Інфраструктура, технічне забезпечення та супровід в університеті є одним із базових чинників для створення ефективного навчального середовища студентів-психологів у контексті цифровізації. Наявність стабільного швидкісного інтернету, сучасного комп'ютерного обладнання, ліцензованого програмного забезпечення, а також доступ до цифрових платформ безпосередньо впливають на повсякденне використання ІКТ у навчальному процесі [120, с.8-13]. Недостатня технічна інфраструктура, зношене або застаріле обладнання, а також відсутність оперативної технічної підтримки суттєво знижують мотивацію викладачів до впровадження цифрових інструментів у освітній процес [85; 117].

Особливо важливо забезпечити стабільну систему технічного супроводу, яка дозволить оперативно вирішувати проблеми з обладнанням, доступом до освітніх платформ або обробкою цифрових ресурсів. Успішний досвід впровадження моделей навчання, орієнтованих на принцип «1:1» (один пристрій — один студент), засвідчує, що саме наявність якісної технічної підтримки є вирішальним чинником у реалізації освітніх змін і довгострокового використання ІКТ в освітньому середовищі [123]. Для підготовки майбутніх психологів це особливо актуально, оскільки психодіагностичні, аналітичні та консультативні інструменти дедалі частіше існують у цифровому форматі й вимагають відповідної інфраструктурної підтримки для якісного опанування.

Адміністративне управління та робота з цифровими даними набувають дедалі більшого значення у процесі цифрової трансформації освітнього середовища в Запорізькому національному університеті, зокрема в контексті

підготовки студентів-психологів. Сучасні цифрові інструменти управління дозволяють автоматизувати ключові адміністративні процеси — реєстрацію, облік академічної успішності, формування розкладу, моніторинг освітньої активності — що не лише знижує навантаження на персонал, а й підвищує ефективність внутрішнього менеджменту університету [121]. Завдяки впровадженню систем електронного документообігу та LMS-платформ з'являється можливість оперативної взаємодії між адміністрацією, викладачами й студентами, що особливо важливо в умовах змішаного та дистанційного навчання. При цьому цифрові дані, які акумулюються в процесі освітньої діяльності (результати навчання, активність у курсах, динаміка успішності), можуть виступати важливим аналітичним інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [2]. Зокрема, вони дозволяють виявляти «слабкі місця» в освітніх програмах, аналізувати ефективність педагогічних стратегій, формувати персоналізовані траєкторії навчання для студентів, а також адаптувати зміст і методи викладання відповідно до потреб цільової аудиторії [111, с.771]. Для підготовки психологів, де важливою є чутливість до індивідуальних особливостей здобувача, можливості аналітики цифрових даних є критично важливими для підвищення якості навчального середовища.

Соціально-економічний статус здобувачів освіти є одним із важливих факторів, що визначає доступність та ефективність використання цифрових технологій у навчальному процесі, зокрема при формуванні навчального середовища для студентів-психологів у Запорізькому національному університеті. Наявність або відсутність необхідних цифрових ресурсів удома (персонального комп'ютера, стабільного інтернет-зв'язку, умов для самостійної роботи) значною мірою впливає на участь студентів у дистанційному чи змішаному навчанні, а також на їхню здатність повноцінно взаємодіяти з електронними освітніми платформами [21]. Як зазначає M.Trucano [119], ті студенти, які мають технічні засоби вдома, демонструють вищий рівень впевненості у використанні цифрових інструментів під час навчання. Цифрова впевненість формує підґрунтя до легшого вивчення іноземних мов [99].

Водночас, соціально-вразливі категорії студентів — зокрема, представники родин з низьким рівнем цифрової культури або економічної забезпеченості — потребують додаткової підтримки з боку університету [33]. Важливо передбачити механізми компенсації цифрової нерівності: забезпечення доступу до техніки в навчальному закладі, створення гнучких форматів участі у навчанні, розвиток менторських та тьюторських програм. Без належної інституційної підтримки ризики цифрового розриву можуть посилити освітню нерівність і вплинути на академічну успішність та професійну підготовку майбутніх психологів.

Контекст функціонування освітнього закладу в умовах надзвичайних ситуацій набуває особливої ваги в українських реаліях, зокрема в умовах повномасштабної війни. Запорізький національний університет, як і багато інших ЗВО, опинився в ситуації, коли необхідно оперативно адаптувати навчальне середовище до умов безпеки, обмеженої фізичної присутності студентів, нестабільного інтернет-зв'язку та психологічної вразливості учасників освітнього процесу. Як показують іноземні дослідження на базі досвіду Covid-19 [86], екстрені обставини поглиблюють цифрову нерівність, ускладнюючи доступ до освіти для студентів з постраждалих регіонів або тих, хто перебуває в умовах тимчасового переміщення. У таких обставинах критично важливою є здатність університету до адаптивного управління навчальним процесом, що включає створення стійкого й гнучкого цифрового середовища. Це передбачає широке впровадження асинхронного навчання, мобільного доступу до освітніх ресурсів, індивідуальних графіків навчання та підвищену увагу до психологічної підтримки студентів. Особливо для майбутніх психологів важливо навчатися в середовищі, яке саме демонструє здатність до стійкості, людяності та технологічної гнучкості — як зразок для майбутньої професійної діяльності в кризових і травматичних контекстах.

Враховуючи актуальність використання штучного інтелекту, а також обґрунтованість і доцільність впровадження даних технологій в освітні процеси, які показані у розділі 2 магістерської роботи, важливо змінити підхід

управління використанням даної технології. Концепція впровадження штучного інтелекту в освітній процес підготовки психологів повинна ґрунтуватися на принципах академічної доброчесності, етичної відповідальності та педагогічної доцільності. Сьогодні в Національному університеті «Запорізька політехніка» вже розроблено й офіційно введено в дію Декларацію про принципи використання генеративного штучного інтелекту при провадженні освітнього процесу та здійсненні наукової діяльності [19]. Цей документ визначає допустимі напрями застосування ШІ, які систематизовано у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Дозволене та заборонене використання ШІ у навчанні психологів

Дозволене використання ШІ	Заборонене використання ШІ
Аналіз великих даних, розпізнавання образів, статистичний аналіз.	Виконання завдань, призначених для оцінювання результатів навчання, таких як курсові роботи, іспити.
Інтелектуальний пошук інформації з наступною оцінкою її достовірності.	Перефразування запозичених текстів з використанням ШІ для приховування академічного плагіату.
Рішення задач прийняття рішень з підтвердженням ефективності додатковими даними.	Всі форми використання ШІ, якщо вони порушують академічну доброчесність або етичні стандарти.
Надання персоналізованих рекомендацій для навчання чи тренувальних систем.	
Генерація контенту для подальшого аналізу та редагування автором.	
Генерація гіпотез, що перевіряються та підтверджуються автором.	
Генерація початкових варіантів перекладів текстів для подальшого редагування.	

Примітка: систематизовано на основі Декларації [19]

Враховуючи описаний у питанні 2.3 потенціал використання штучного інтелекту, Запорізький національний університет має всі підстави удосконалити власну політику щодо інтеграції ШІ в підготовку майбутніх психологів, оскільки впровадження таких технологій сприяє підвищенню фахової компетентності та розвитку творчого потенціалу студентів. Для реалізації цих завдань необхідно затвердити внутрішній регламент використання штучного

інтелекту в підготовці психологів, адаптований до стандартів академічної доброчесності, а також до етичних норм психологічної практики.

Важливо організовувати навчальні семінари й методичні воркшопи для викладачів і студентів, присвячені питанням етичного, безпечного й ефективного застосування ІІІ. Варто підтримувати міжкафедральну та міждисциплінарну взаємодію для опрацювання моделей практичного використання ІІІ у професійній підготовці психологів. Йдеться не просто про ознайомлення з можливостями інструменту, а про формування культури осмисленого й відповідального використання новітніх технологій, із чітким розумінням їхніх етичних рамок, потенційних ризиків і практичних обмежень.

Інтеграція ІІІ має бути впроваджена у щоденну навчальну й професійну практику студентів-психологів. Це дасть змогу не лише застосовувати інноваційні підходи, а й формувати критичне ставлення до цифрових рішень як допоміжного ресурсу для прийняття рішень, аналізу й рефлексії. Перспективними є напрями застосування, які вже були описані вище: ідентифікація власних психологічних проблем, супервізії ментального стану, генерування можливих причин психологічних труднощів клієнтів. Штучний інтелект також відкриває широкі можливості для самоосвіти, моніторингу емоційного стану через динамічну генерацію запитань, пошуку та впорядкування стандартизованих протоколів, що використовуються у сучасній психологічній практиці.

Таким чином, впровадження ІІІ в підготовку психологів у закладі вищої освіти має розглядатися не лише як технологічна інновація, а як новий етап професійного становлення здобувачів і викладачів, що орієнтований на поєднання наукової обґрунтованості, етичної чутливості та практичної ефективності в цифрову епоху.

Створення повноцінного та функціонального інституційного середовища для розвитку цифрового навчального простору в Запорізькому національному університеті вимагає системної організації взаємопов'язаних складових. Це середовище має виконувати не лише технічну чи організаційну функцію, а й

формувати культуру цифрової взаємодії, сприяти професійному зростанню викладачів, інтегрувати нові педагогічні підходи та відповідати принципам відкритості, гнучкості та етичної відповідальності. Систематизуємо ключові компоненти у табл.3.6.

Таблиця 3.6

Напрями розвитку інституційного середовища щодо удосконалення цифрового забезпечення підготовки здобувачів-психологів

Компонент інституційного середовища	Ключовий зміст
Нормативно-правове регулювання	Декларація принципів, рейтинг викладача, оцінки здобувачів, нормативна мотивація
Стратегія та фінансування	Поетапна стратегія, архітектура середовища, залучення ІКТ-відділу та студентів ІТ-спеціальностей
Підготовка до реалізації	Навчання викладачів, обмін досвідом, розробка моделей у межах вимог МОН
Підготовка кадрів	Формування міжфакультетських команд, кадрове забезпечення підтримки середовища
Відділ цифрового середовища	Адміністрування, реєстрація, технічна підтримка, моніторинг і аналітика

Примітка: запропоновано автором

Нормативно-правове регулювання. Ключовим елементом інституційного середовища є формалізація політик і процедур. Створення цифрового навчального середовища, зокрема LMS, повністю відповідає рекомендаціям Міністерства освіти і науки України. У методичних матеріалах наголошується, що організація змішаного навчання є неможливою без функціонування LMS-платформи, яка забезпечує системність навчання, управління контентом, зворотний зв'язок і моніторинг освітніх результатів. Також надаються чіткі орієнтири щодо вибору платформи, її функціональних можливостей і інструментів створення контенту [58].

На рівні ЗВО рекомендовано розробити та затвердити «Декларацію про принципи формування та використання цифрового навчального середовища», яка визначатиме базові цінності, етичні рамки, права та обов'язки учасників освітнього процесу, а також умови використання цифрових технологій, включно з інструментами штучного інтелекту. Окремим розділом має стати мотиваційна стратегія для викладачів, що передбачатиме введення рейтингів

ефективності викладацької діяльності, які змінюватимуться залежно від якості створеного та підтримуваного ними освітнього середовища (наявність структурованого контенту, інтерактивів, актуальних матеріалів тощо). Додатково, рейтинг викладача буде враховувати анонімні оцінки здобувачів освіти, що забезпечить зворотний зв'язок і підвищить прозорість викладацької діяльності. Це дозволить запровадити нормативно-регульовану систему мотивації на основі якісних показників цифрової педагогіки.

Створення стратегій і запитів на фінансування. Інституційна підтримка має включати розробку поетапної стратегії створення цифрового освітнього середовища, яка міститиме:

- архітектурну модель середовища (розподіл функцій, ролей, інтерфейсів, баз даних тощо);
- план-календар реалізації окремих модулів;
- технічне завдання для кожного блоку;
- бюджетне обґрунтування і подання запитів на фінансування (державні та грантові програми, партнерські проєкти).

Важливо залучити до цього процесу відділ інформаційно-комунікаційних технологій ЗВО, а також студентів відповідних ІТ-спеціальностей, які можуть виконувати проєктно-орієнтовані завдання в межах власного навчального процесу: розробка прототипів, інтерфейсів, дизайн-моделей, функціональних рішень. Такий підхід поєднує навчання з реальним внеском у розвиток університетської інфраструктури.

Формування повноцінного цифрового навчального середовища для підготовки майбутніх психологів у Запорізькому національному університеті потребує не лише педагогічного проєктування, а й чітко продуманої фінансової стратегії.

Фінансування. Вартість створення системи управління навчанням (LMS) на комерційному ринку становить від 1 до 2 мільйонів гривень, залежно від складності функціоналу, рівня інтеграції та технічної підтримки [59]. Для закладу вищої освіти це цілком досяжний обсяг інвестицій за умови залучення

багатоканального фінансування, стратегічного планування та поетапної реалізації.

Насамперед часткове фінансування може здійснюватися за рахунок внутрішніх ресурсів університету — спеціального фонду, статей бюджету розвитку чи залишків бюджетних коштів. Однак ключовим напрямом має стати залучення зовнішніх джерел. У світовій практиці основними донорами інноваційних освітніх ініціатив є підприємства, благодійні фонди, приватні особи та державні органи. Їх участь мотивується соціальною відповідальністю, публічним визнанням або співпрацею в межах реалізації соціальних політик [27]. Університет, зокрема факультет психології, може розробити окремі пакети фандрайзингових пропозицій, де чітко описано призначення коштів, очікувані результати, механізми прозорого звітування. З даними пропозиціями можна звертатися до інвесторів, які зацікавлені в створенні навчального середовища загальнонаціонального значення.

Важливим джерелом фінансування є також грантові програми. Національні та міжнародні донори активно підтримують проекти у сфері цифровізації освіти, психічного здоров'я, роботи з внутрішньо переміщеними особами, розвитку освітньої стійкості у воєнний час. Для цього потрібно мати чітку стратегічну рамку, календар реалізації, опис освітніх та соціальних ефектів і команду реалізації.

В умовах війни держава змушена перерозподіляти бюджет на оборонні потреби, тому університети часто опиняються в ситуації недостатнього фінансування. Водночас, як зазначає Г.В. Капленко та О.І. Пікулик [25], фінансова життєздатність університету визначає якість його освітньої діяльності. Створене освітнє середовище може стати самодостатнім інструментом генерації додаткового доходу — через реалізацію платних курсів, сертифікацій, відкритих програм для слухачів з інших установ або країн. Це дозволить не лише компенсувати частину витрат, а й сформувати стійкий фонд розвитку, який може розподілятися між оновленням середовища та

мотиваційними виплатами викладачам, залежно від їх рейтингових показників та активності у цифровому просторі.

Паралельно, цифрове середовище забезпечує не лише навчальну, а й практикоорієнтовану функцію — проведення онлайн-лекцій, семінарів, кейсів, тренінгів, зустрічей з представниками установ, які мають практичний досвід [2]. Це відповідає сучасним тенденціям трансформації освіти, де технології виступають не як мета, а як засіб розвитку професійних компетентностей. Отже, стратегія фінансування цифрового навчального середовища має бути багаторівневою, поетапною та інтегрованою в освітню політику університету.

Додатковим ресурсом є залучення студентів технічних і дизайнерських спеціальностей, які в межах практики можуть розробляти окремі елементи навчального середовища — прототипи, інтерфейси, візуальні компоненти. Така інтеграція з навчальним процесом дозволяє мінімізувати витрати, створити міжфакультетську співпрацю та сприяти підготовці кадрів для майбутньої технічної підтримки платформи.

Підготовка до реалізації освітнього середовища. Для успішного втілення цифрового середовища в освітній процес необхідно організовувати навчальні модулі та постійні воркшопи для викладачів. Це повинні бути відкриті майданчики для обміну ідеями, апробації моделей, аналізу типових труднощів. Окрема увага має приділятися пошуку оптимальних моделей цифрової взаємодії, які відповідатимуть вимогам МОН України, але водночас залишатимуть простір для педагогічної творчості. Цей процес повинен бути регулярним, включати зворотний зв'язок і накопичення кращих практик.

Підготовка кадрів. Важливим інституційним завданням є цілеспрямована підготовка кадрів, які займатимуться розробкою, підтримкою та розвитком освітнього середовища. Це має відбуватися не лише на факультеті психології, а й у межах інших факультетів — ІТ, філологічного, педагогічного тощо. Таке середовище апробується міждисциплінарно, а його наповнення та функціонування — є колективним продуктом. Формування команд, які будуть

постійно займатись технічно-методичним супроводом середовища, дозволить підтримувати його якість та оновлюваність.

Відділ організації цифрового середовища. Необхідно створити відокремлений структурний підрозділ або робочу групу — відділ організації цифрового освітнього середовища, який координуватиме всі операційні процеси: реєстрацію студентів і викладачів у системах, присвоєння ролей, контроль технічної коректності процесів, облік помилок, ведення статистики активності, організація технічної підтримки. Це дозволить не лише централізовано адмініструвати середовище, а й створити передумови для його подальшої оптимізації й масштабування.

Отже, інституційні основи удосконалення підготовки психологів із використанням цифрових технологій вимагають системного бачення, яке охоплює не лише технологічні аспекти, а й ширший контекст управлінської, педагогічної та етичної взаємодії. Реалізація проекту цифрового навчального середовища можлива лише за умови створення сприятливих умов, зокрема: сформованої цифрової компетентності викладачів і студентів, наявності мотивації до професійного розвитку, лідерського управління, яке забезпечує стратегічну координацію процесів, розвиненої технічної інфраструктури, ефективної роботи з цифровими даними, урахування соціально-економічних чинників студентів, а також адаптації політики ЗВО до умов надзвичайних ситуацій. Успішність таких трансформацій залежить від здатності університету забезпечити взаємозв'язок між усіма зазначеними компонентами, що створює передумови для якісної підготовки майбутніх фахівців у сфері психології в цифровому середовищі.

У цьому контексті важливо переглянути та перегрупувати підходи до використання штучного інтелекту в освітній практиці. Інтеграція ШІ повинна ґрунтуватися на принципах академічної доброчесності, етичної відповідальності та педагогічної доцільності, забезпечуючи як технічну ефективність, так і гуманістичну орієнтацію освітнього процесу. Залучення ШІ до освітньої практики студентів-психологів відкриває нові можливості для

розвитку критичного мислення, самонавчання та рефлексивної аналітики, що є визначальним для професійної діяльності у сфері психічного здоров'я. Подальший розвиток інституційного середовища має спиратися на розробку чітких нормативно-правових засад, декларацій щодо принципів використання цифрових технологій, продуману багаторівневу фінансову стратегію, що включає внутрішні ресурси та зовнішні грантові джерела.

Висновки до розділу 3

Таким чином, розробляючи практичні засоби реалізації сценаріїв удосконалення підготовки психологів засобами цифровізації, обґрунтовано багаторівневий підхід до модернізації освітнього процесу, який охоплює індивідуальний, освітньо-середовищний та інституційний рівні і спрямований на забезпечення ефективної професійної підготовки здобувачів-психологів в умовах цифрової трансформації.

Вперше в ході дослідження запропоновано трикомпонентну практичну модель удосконалення професійної підготовки психологів, яка включає: напрям професійного самовдосконалення, концептуальну основу навчального середовища та інституційні засади впровадження цифрових технологій у психологічну освіту.

В межах першого напрямку - самовдосконалення, запропоновано низку навчальних матеріалів, зокрема електронні курси, цифрові платформи, кейси, тести, відеолекції, а також визначено перспективні напрями використання штучного інтелекту (ШІ) — як у вигляді універсальних мовних моделей (наприклад, ChatGPT), так і спеціалізованих мобільних додатків (Woebot, Wysa, Replika тощо), які мають як освітній, так і психотерапевтичний потенціал.

Основною частиною дослідження стала побудова авторської базової концепції формування навчального середовища для підготовки психологів, яка вперше системно описує мету, завдання, структурні компоненти, освітні програми та очікувані результати. Розроблена модель освітнього середовища є

компетентнісно орієнтованою концепцією, що базується на принципах формування ключових професійних компетентностей майбутніх психологів. Особливу увагу зосереджено на побудові сучасного освітнього середовища, яке не лише інтегрує цифрові інструменти, а й сприяє розвитку особистісно-рефлексивного та етично вмотивованого фахівця. В межах дослідження на окремому рівні визначено шість ключових функціональних блоків освітнього середовища. Перший блок — освітньо-інформаційний, включає освітні матеріали, відеоматеріали, лекції-інтерв'ю, методичні рекомендації, практичні засоби та онлайн-бібліотеку з архівами — ресурси, які забезпечують змістове наповнення та підтримку самостійної роботи. Другий блок — комунікаційно-оцінювальний, до якого входять системи оцінювання й рейтингування, інструменти перевірки на плагіат, аналітичні засоби штучного інтелекту та платформи для організації академічної комунікації. Обидва блоки є складовими цілісного цифрового середовища, яке відповідає потребам гнучкого та якісного навчального процесу.

На інституційному рівні в межах дослідження систематизовано та удосконалено авторське бачення умов реалізації цифрового середовища у підготовці психологів. У якості авторської пропозиції сформульовано перелік ключових умов, серед яких: формування цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу, наявність мотивації до професійного зростання, стратегічне управління цифровою трансформацією, розвиток інфраструктури, адаптація до соціально-економічних обмежень студентів і готовність інституції до функціонування в умовах надзвичайних ситуацій. Особлива увага надається фінансуванню моделі за рахунок додатково залучених коштів у зацікавлених організацій в рамках створення освітнього проекту національного значення та власних коштів ЗВО.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що побудова багаторівневої цифрової екосистеми для підготовки психологів є ключовим завданням сучасної освітньої політики. Саме така система, заснована на концептуально сформованому навчальному середовищі, підтриманому

інституційними стратегіями та доповненому інструментами професійного самовдосконалення, створює умови для ефективної, вмотивованої гнучкої та технологічно орієнтованої підготовки майбутніх психологів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в межах дослідження, присвяченого аналізу ролі цифрових технологій у процесі професійного становлення здобувачів-психологів, було всебічно розглянуто теоретичні засади, емпіричні результати та практичні шляхи впровадження цифровізації в освітній процес, що дало змогу комплексно розкрити предмет дослідження. У ході виконання роботи реалізовано поставлену мету та виконано всі дослідницькі завдання, зокрема уточнено понятійно-категоріальний апарат, виявлено особливості навчального процесу в умовах війни, проаналізовано використання штучного інтелекту в освітньому середовищі, узагальнено результати емпіричного дослідження та запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення професійної підготовки майбутніх психологів.

1. Особливості навчального процесу здобувачів-психологів в умовах сьогодення дозволили з'ясувати основні структурні та змістовні характеристики сучасної професійної підготовки у сфері психології, що здійснюється в умовах багаторівневої освітньої моделі та поєднує теоретичну, методологічну й практичну складові. У межах цього етапу дослідження було запропоновано авторське визначення професійного становлення здобувача-психолога як динамічного процесу особистісного, когнітивного та діяльнісного зростання, що спрямований на інтеграцію знань, цінностей і досвіду у систему професійної ідентичності фахівця, здатного до самостійної та етично вмотивованої професійної діяльності.

2. Вплив війни на розвиток цифровізації підготовки здобувачів-психологів дав змогу виявити, як зовнішні обставини, зокрема війна, спричинили стрімке впровадження цифрових технологій у систему психологічної освіти. У межах дослідження було класифіковано цифрове освітнє середовище здобувачів на три складові: цифрові платформи, спеціалізовані інтернет-ресурси та канали комунікації. Окрім того, було

розроблено алгоритм попереджувального самостійного навчання, який відображає логіку роботи студентів у цифровому середовищі в умовах обмеженого доступу до традиційного навчального процесу.

3. Значення штучного інтелекту у професійному становленні здобувачів-психологів дало змогу проаналізувати потенціал та практичне використання ШІ в освітньому процесі. Вперше було складено SWOT-аналіз застосування штучного інтелекту у сфері підготовки психологів, який виявив як переваги, так і ризики його використання. Зазначено, що ШІ сприяє персоналізації навчання, розвитку креативності, ефективному зворотному зв'язку та стимулює рефлексивну й аналітичну діяльність, хоча потребує переосмислення підходів до академічної доброчесності та етики.

4. Дослідження практичного використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів дало емпіричну базу для верифікації теоретичних положень дослідження. Опитування студентів Запорізької політехніки дозволило сформулювати типовий портрет сучасного здобувача-психолога, який активно використовує цифрові ресурси, зокрема Moodle, месенджери та штучний інтелект. Водночас виявлено, що студенти демонструють самостійну активність у пошуку додаткових навчальних матеріалів та гнучко адаптуються до змішаних моделей навчання.

5. Визначення ключових проблем підготовки психологів в умовах війни дозволило окреслити критичні виклики, що гальмують ефективність цифрової трансформації освіти. Було виявлено три групи проблем: організаційно-технічні, проблеми освітнього середовища та концептуальні. Зокрема, 20% студентів не використовують освітні середовища, більшість не знає профільних ресурсів, 45% не задоволені системою оцінювання, а 70% використовують ШІ при одночасній забороні з боку викладачів. Це свідчить про конфлікт між освітніми практиками студентів і нормативною політикою ЗВО.

6. Оцінка потенціалу використання цифрових технологій у професійному становленні здобувачів-психологів дозволила структурувати цифрову трансформацію за трьома рівнями: індивідуальним, середовищним та

інституційним. Цей підхід забезпечує системну інтеграцію цифрових інструментів у навчальний процес, що сприяє розвитку самостійності, критичного мислення, аналітичних навичок та професійної гнучкості здобувачів. Значущим є розуміння цифрових технологій не лише як засобів, а як середовища, що формує нову освітню культуру та потенціал для розвитку вищої освіти.

7. Напрями професійного самовдосконалення здобувачів-психологів з використанням сучасних цифрових технологій окреслили персональні вектори розвитку студентів у цифровій реальності. Встановлено, що самовдосконалення базується на внутрішній мотивації, формуванні індивідуального освітнього банку ресурсів, активному використанні ІІІ, а також залученні мобільних додатків для тренування психотерапевтичних навичок. Така стратегія дозволяє здобувачам підвищувати рівень професійної готовності поза межами формалізованого освітнього процесу.

8. Базові концепції формування навчального середовища для підготовки психологів стали центральною частиною дослідження. Вперше побудовано компетентнісно орієнтовану концепцію навчального середовища, яка включає мету, завдання, структуру, програми та результати. У межах цієї моделі визначено шість ключових блоків, зокрема блоки освітніх матеріалів і комунікаційно-оцінювальний блок, що охоплює антиплагіат, аналітику ІІІ та цифрову комунікацію. Концепція забезпечує цілісне формування професійної ідентичності майбутнього психолога через інтеграцію теорії, практики, рефлексії та етичної орієнтації.

9. Інституційні основи удосконалення підготовки психологів з використанням цифрових технологій сформували стратегічний рівень дослідження, який передбачає управлінське, технічне та нормативне забезпечення цифрової трансформації. У межах дослідження систематизовано та удосконалено авторське бачення умов реалізації цифрового середовища, серед яких визначено: цифрову компетентність учасників, розвиток інфраструктури, академічну доброчесність, етичні стандарти, фінансування та

організацію управління. Запропоновано створення окремого відділу цифрового освітнього середовища, що координуватиме всі процеси цифровізації освітнього простору психологічної підготовки.

Таким чином, дослідження підтверджує вирішальну роль цифрових технологій у сучасному професійному становленні здобувачів-психологів, а також формує науково обґрунтовану концепцію, яка може бути покладена в основу модернізації вищої психологічної освіти в умовах динамічних соціокультурних змін.

Практичне значення дослідження полягає у створенні компетентісно орієнтованої концепції формування цифрового навчального середовища, класифікації його структурних компонентів, розробці алгоритму самостійного навчання та систематизації інституційних умов його впровадження. Отримані результати можуть бути застосовані в освітній практиці ЗВО для оновлення змісту програм підготовки психологів, розробки цифрових ресурсів, оптимізації навчальної взаємодії та забезпечення якості освіти в умовах динамічного цифрового середовища.

Подальші напрями наукових розвідок доцільно зосередити на емпіричному вивченні потенціалу освітнього середовища, а також на розробці нормативно-етичних стандартів використання ІІІ в психологічній освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АІС “Я-ПСИХОЛОГ” [Офіційний сайт]. URL: <https://я-психолог.укр>
2. Аніщенко В.О. Сучасне освітнє середовище закладу вищої освіти як ядро формування особистості майбутнього офіцера Державної кримінально-виконавчої служби України. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2020. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_03_2020/pdf/17.pdf
3. Антонова Н.О. Психологічні основи розвитку готовності до професійної діяльності психолога: монографія. Слов'янськ: Видавець Маторін Б.І., 2010. 561 с. URL: http://search.nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=REF&P21DBN=REF&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9D
4. Артеменко О. Запорізька політехніка постраждала від російської атаки – як допомогти (відео). zprz.city, 2023. URL: <https://zprz.city/news/view/zaporizka-politehnika-postrazhdala-vid-rosijskoi-ataki-yak-dopomogti-video>
5. Байдик В.В., Гопкало Ю.П., Корнієнко І.О., Лунченко Н.В., Луценко Ю.А., Мороз Р.А., Саврасов М.В., Ткачук І.І. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / за наук. ред. Лунченко Н.В., Ткачук І.І. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738709/1/Посібник_Безпечний%20простір_2023.pdf
6. Белова В.В. Навчальна діяльність ЗВО в умовах війни та використання цифрових технологій: вітчизняний та зарубіжний досвід. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2023, №88. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.88.10>
7. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ: Атіка, 2009. 684 с.
8. Биков В.Ю., Буров О.Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців, методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць, 2020, №55, 11–22. Вінниця: ТОВ «Друк плюс».

9. Биков В.Ю., Кухаренко В.М. Дистанційний навчальний процес. Київ: Міленіум, 2015. 254 с.
10. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. К.: Укртехпрес, 1997. 216 с. URL: <https://studfile.net/preview/1622520/>
11. Братко М. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика, 2015, №1–2, 11–17. URL: https://www.researchgate.net/publication/290818574_Osvitne_seredovise_visogo_navcalnogo_zakladu_funkcionalnij_aspekt
12. Варій М.Й. Загальна психологія. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2007. 968 с. URL: <https://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
13. Вінтюк Ю. Професійна підготовка майбутніх психологів: проблема та її складові. Педагогіка і психологія професійної освіти. Серія: Дидактика, методика і технології навчання, 2016, №3. С. 92–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2016_3_12
14. Волошин В.Д. Досвід використання інновацій у системі вищої військової освіти України. Наука і техніка сьогодні, 2022, №10(10), 185–195. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-185-195](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-185-195)
15. Гогонянц С.Ю., Шапран О.О., Прокопенко А.А. Вимоги до процесу функціонування системи дистанційного навчання вищого військового закладу освіти. Scientific discussion, 2021, №52, 31–34. URL: https://www.researchgate.net/profile/Natalia-Kiseleva-5/publication/350063293_VOL_1_No_52_2021/links/604f2eaaa6fdcccfee81a90b/VOL-1-No-52-2021.pdf#page=31
16. Голярдик Н., Гевко О. Дистанційне навчання в умовах війни: виклики та можливості для системи вищої освіти України. Педагогічний збірник Національної академії ДПСУ, 2023, №3(34). URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/1467/1379>
17. Григоренко Т. Компетентнісний підхід в контексті професійної підготовки психологів (спеціальних, клінічних). Педагогічний часопис Волині, 2019, №1(12), 78–86. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15885>
18. Гуржій А.М., Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів. Інформаційні технології в освіті, 2013, №15.
19. Декларація про принципи використання генеративного штучного інтелекту при провадженні освітнього процесу та здійсненні наукової діяльності в НУ «Запорізька політехніка». Запоріжжя, 2023. Проект.

20. Ендеберя І.В., Новік І.І. Методологічний аналіз проблеми професійного становлення майбутніх практичних психологів. Молодий вчений, 2017, №10.1 (50.1). С. 69–72. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10.1/18.pdf>
21. Жук Ю. Проблеми формування навчального середовища сучасної школи. lib.iitta.gov.ua, URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3083/1/ПРОБЛЕМИ_ФОРМУВАННЯ_НАВЧАЛЬНОГО_СЕРЕДОВИЩА_СУЧАСНОЇ_ШКОЛИ.pdf
22. Затворнюк О.М. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у позааудиторній діяльності. Рідна школа, 2013, №11, 62–65. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=rsh_2013_11_14
23. Зубатюк О., Пилягіна Г. Особливості підготовки клінічних психологів в сучасних умовах. Психосоматична медицина та загальна практика, 2024, Т. 9, №1. URL: <https://doi.org/10.26766/pmgp.v9i1.499>
24. Іванцова Н.Б. Генеза професійної спрямованості практичного психолога. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 344 с.
25. Капленко Г.В., Пікулик О.І. Проблеми вищої освіти в час війни. Особливості організації освітнього середовища ЗВО в умовах воєнного стану. Львів: ФУФБ, 2024. 101 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/KRUHLYY-STIL-RP-2024.pdf>
26. Католик Г.В. Інноваційний онтогенетичний підхід до розуміння розвитку Я-концепції практичного психолога. Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Психологія, 2016, №3. С. 94–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_10
27. Кобушко Я.В., Майборода О.В. Фандрайзинг як інструмент фінансування закладів вищої освіти. Вісник СумДУ. Серія “Економіка”, 2020, №1. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2020/1-2020-14-kobushko.pdf
28. Коваль І.С. Професійна підготовка практичного психолога. м. Запоріжжя, 4–5 грудня 2020 р. С. 17. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/10967/1/ПРОФЕСІЙНА%20ПІДГОТОВКА%20ПРАКТИЧНОГО%20ПСИХОЛОГА.pdf>
29. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів. Віндрук, 2014. 184 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33689839.pdf>

30. Комунікація з військовими, психологічна допомога та підтримка їх родин у дні війни. sablinatz.com, URL: <https://www.sablinatz.com/viyskova-psyhologiya>
31. Корисні ресурси для практичних психологів та соціальних педагогів. osv.org.ua, 2021. URL: <https://cprppd.osv.org.ua/korisni-resursi-dlya-praktichnih-psihtologiv-ta-socialnih-pedagogiv-09-02-27-17-08-2021/>
32. Кузан Г. Діджиталізація освітнього процесу і дистанційного навчання в Україні: виклики, проблеми, перспективи. Молодь і ринок, 2022, №9–10(207–208), 107–111. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.271161>
33. Кузьмін В. В., Городько (Кузьміна) М. О. Науково-практичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2014. Вип. 62. С. 220-227. <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2014/62/28.pdf>
34. Кузьмін В. В., Кузьміна М. О. Інноваційні технології економічного соціального супроводу. Теоретичні та практичні основи соціальної роботи: монографія / за заг. ред. В.М. Поповича. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. Т. 1. С. 63-89.
35. Кузьмін В. В., Кузьміна М. О., Іванченко А. В. Соціально-психологічні особливості формування професійної кар'єри особистості. Габітус. 2023. Вип. 45. С. 200–205. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.33>.
36. Кузьмін В. В., Кузьміна М. О., Стадник А. Г. Соціально-педагогічні аспекти викладання дисципліни «соціальна робота в сфері зайнятості населення. Теоретичні та практичні основи соціальної роботи : монографія / В. М. Попович, В. О. Таран, О. М. Балухтіна та ін. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С.139-158. <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/10335>
37. Кузьміна М. О. Наукові рефлексії спектра професійних компетенцій випускників спеціальності 231 «Соціальна робота». Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Вип. 1(4). С. 166–176. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-15>.
38. Кузьміна М. О. Розробка організаційних умов формування професійних компетентностей майбутнього випускника закладу вищої освіти на прикладі спеціальності «231 – соціальна робота». Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2023. Вип. 91. С. 131-136. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.27>.
39. Кузьміна М. О. Соціально-професійна компетентність випускника закладу вищої освіти як педагогічна проблема. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і

загальноосвітній школах. 2018. Вип. 60. С.113-116. http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/60/part_1/23.pdf

40. Кузьміна М. О. Феномен розвитку професійної компетентності соціальних працівників у дослідженнях вітчизняних науковців. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Вип. 2 (47). С. 79–84. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2020.47.79-84>

41. Кузьміна М. О., Кузьмін В. В., Дунаєнко З. Г. Соціологічні, соціально-психологічні та педагогічні особливості кар'єрних стратегій та соціально-професійної компетентності студентів спеціальності «соціальна робота» на етапі завершення бакалаврату (на матеріалах пробного емпіричного дослідження). Психологічні основи розвитку особистості : монографія / за заг. ред. В. Й. Бочелюка, за ред. М.А. Дергач. Запоріжжя : Просвіта, 2019. С.48-80.

42. Кузьміна М. Проблеми формування професійної компетентності соціальних працівників: зарубіжний та вітчизняний досвід. Ввічливість. Humanitas. 2022. № 1. С. 50–60. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.8>.

43. Макаревич О.О. Гейміфікація як невід'ємний чинник підвищення ефективності елементів дистанційного навчання. Young Scientist. 2015., No 2 (17), С. 275 – 278.

44. Мар'янюк Я.Г., Огреніч М.А. Особливості дистанційної освіти в умовах війни. Наукові записки, 2022, №208, 171–176. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-171-176>

45. Мацук Л., Кузенко О., Кузенко П. Створення інноваційного освітнього середовища в контексті модернізації ЗВО України. Молодь і ринок, 2021, №4(190). URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/236413/234921>

46. Міжнародний навчальний Online-центр підвищення кваліфікації популярних професій. upproschoool.com, URL: <https://upproschoool.com/>

47. Навчально психологічний центр. hideaway.com.ua, URL: <https://hideaway.com.ua/>

48. Нагаєвська І. Цифровізація напрямків професійної діяльності практичного психолога (психологині) ЗП(ПТ)О. nmk-pto.inf.ua, URL: <https://nmk-pto.inf.ua/Vidavnicha%20dialnist/622.pdf>

49. Панок В. Реформування змісту, форм і методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики. Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах, 2002, №4. С. 18–28. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741054/1/2024_04_23_NAPS_Tes_Panok.pdf

50. Панок В.Г. Зміст підготовки практичного психолога. Основи практичної психології: підручник. К.: Либідь, 1999. С. 236–242. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/707672/1/panok2017.pdf>
51. Панок В.Г., Рибалка В.В., Шандрук С.К. та ін. Методики психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах війни: практичний посібник. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 212 с.
52. Перегончук Н.В. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному освітньому просторі. Наука і освіта, 2016, №11, 49–55. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2016-11-10>
53. Підготовка майбутніх психологів до надання ефективної психологічної допомоги. lib.iitta.gov.ua, URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736181/1/Пахомов%20I%2C%20тези.pdf>
54. Полякова Г.А., Білоконенко Г.В. Розвиток освітнього середовища інноваційно-активного університету: особливості та критерії. Проблеми економіки, 2020, №4(46), 279–293. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-279_293.pdf
55. Пророк Н. Психологічні особливості особистісно–професійного саморозвитку практичного психолога. Проблеми сучасної психології, 2019, №14. URL: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-14.%p>
56. Психологія розвитку освітнього середовища. vspu.edu.ua, 2024. URL: <https://vspu.edu.ua/content/doc/switch/11a.pdf>
57. Рахманіна А.С., Кучай О.В. Організація дистанційного навчання у ЗВО в умовах війни. Сучасна гуманітарна наука в інтерпретації молодих дослідників: збірник доповідей. Київ: НУБіП України, 2023. С. 163–164. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u278/zbirnik_tez_2023.pdf#page=163
58. Рекомендації МОН щодо організації змішаного навчання у ЗВО. mon.gov.ua, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>
59. Розробка LMS систем. [Офіційний сайт розробника] URL: <https://seok.ua/uk/razrabotka-lms-sistemy>
60. Савчук З. Психологічні особливості професійної ідентичності майбутнього психолога в аспекті його професіоналізації. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016, №5. С. 175–184. URL:

<https://library.vspu.net/server/api/core/bitstreams/a154c266-0978-4bd3-857b-e4ae9d1669de/content>

61. Синишина В.В. Особливості професійної підготовки майбутніх практичних психологів у контексті сучасних вимог. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2019, №63(1), 65–69.
62. Соколюк О.М. Інформаційно-освітнє середовище навчання в умовах трансформації освіти. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 2016, №12(II), 48–55.
63. Сокульська Н.Б., Ковальчук Р.А., Кмін В.Ф. Аналіз результатів впровадження елементів дистанційної підготовки військових фахівців. Наукові записки, 2021, №198, 156–159. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-198-156-159>
64. Сорокина Л.В. «Плюсы» и «минусы» дистанционной и кредитной технологии обучения. Статистика, учет и аудит, 2012. С. 167–172.
65. Соціологічні та психолого-педагогічні технології в практичній соціальній роботі / В. В. Кузьмін та ін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 88. С. 110–115. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.22>.
66. Столярчук О., Пророк Н. Використання штучного інтелекту у професійному навчанні майбутніх психологів. Психологічні студії, 2024, №2. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49575/1/O_Stoliarchuk_N_Prorok_PS_2_FPSRSO.pdf
67. Титаренко Т.М. Життєві домагання і професійне становлення особистості практичного психолога. Практична психологія та соціальна робота, 2003, №4. С. 15–18. URL: https://www.academia.edu/38694507/ЖИТТЄВІ_ДОМАГАННЯ_І_ПРОФЕСІЙНЕ_СТАНОВЛЕННЯ_ОСОБИСТОСТІ_ПРАКТИЧНОГО_ПСИХОЛОГА
68. Федорів М.Л. Дистанційне навчання в умовах воєнного стану: виклики і можливості. The 9th International scientific and practical conference “Science and innovation of modern world” (May 18–20, 2023), Cognum Publishing House, London, United Kingdom, 2023, 369–378. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-18-20.05.23.pdf#page=369>
69. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Психічні розлади воєнного часу. К.: Медкнига, 2023. URL: <http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/11213/1/Психічні%20розлади%20воєнного%20часу.pdf>
70. Чепелева Н.В. Особистісна підготовка практикуючого психолога. Основи практичної психології: підручник. К.: Либідь, 1999. С. 242–249. URL:

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=wmZCqiAAAAAJ&citation_for_view=wmZCqiAAAAAJ:LPZeul_q3PIC

71. Чуйко О.В. Особистісне становлення суб'єктів професійної діяльності у соціономічних професіях: монографія. К.: АДЕФ Україна, 2013. 280 с.
72. Шевченко Н.Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: монографія. Київ: Міленіум, 2005. 298 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2015_3_23
73. Шевчук І., Шевчук А. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. Економіка та суспільство, 2022, №39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>
74. Шель Н.В. Формування професійної компетентності майбутніх психологів на етапі їх підготовки у ВУЗі. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія Психологічні науки, 2024, №1(4), 40–50. URL: [https://doi.org/10.31558/2786-8745.2024.1\(4\).4](https://doi.org/10.31558/2786-8745.2024.1(4).4)
75. Школа психології. expertx.one, URL: <https://expertx.one/>
76. Ancarani F., Añaños P.G., Gutierrez B., Pérez-Nievas J. The effectiveness of debriefing on the mental health of rescue teams: a systematic review. Preprints.org, 2025. URL: <https://doi.org/10.20944/preprints202502.0077.v1>
77. Barley A. The rise of AI in mental health apps: top 5 apps transforming mental health care. thedawnrehab.com, 2024. URL: <https://thedawnrehab.com/blog/the-rise-of-ai-in-mental-health-top-5-apps-transforming-mental-health-care/>
78. Bianca G., Kuzmina M. Rozwój kompetencji zawodowych studentów w zakresie wolontariatu. Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty edukacyjne i socjokulturowe: monografia / Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021. P.210-220.
79. Career strategies approach for the digitalised world requirements / M. Kuzmina et al. / Educating Engineers for Future Industrial Revolutions. ICL 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing / ed. by M. E. Auer, T. Rüütman. 2021. Vol. 1329. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68201-9_53/.
80. ChatGPT тепер в Україні. Як це працює і що там пишуть українці? BBC Україна, 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64687543>
81. Cheok M.L., Wong S.L. Predictors of e-learning satisfaction in teaching and learning for school teachers: a literature review. International Journal of Instruction, 2015, №8(1), 75–90. URL: https://www.e-iji.net/dosyalar/iji_2015_1_6.pdf

82. Communicative and Psychological Aspects of Professional Career Development: Exploring the Differences / V. Kuzmin et al. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*. 2023. Vol. 81. P. 129-147. DOI: <https://doi.org/10.33788/rcis.81.8>.
83. Condie R., Munro R.K. The impact of ICT in schools – a landscape review. *oei.org.ar*, 2007. URL: https://oei.org.ar/ibertic/evaluacion/sites/default/files/biblioteca/33_impact_ict_in_schools.pdf
84. Custers E.J.F.M. Thirty years of illness scripts: theoretical origins and practical applications. *Med. Teach.*, 2015, №37(5), 457–462. URL: <https://doi.org/10.3109/0142159X.2014.956052>
85. Delgado A., Wardlow L., O'Malley K., McKnight K. Educational technology: a review of the integration, resources, and effectiveness of technology in K-12 classrooms. *Journal of Information Technology Education Research*, 2015, №14, 397–416. URL: <http://www.jite.org/documents/Vol14/JITEv14ResearchP397-416Delgado1829.pdf>
86. Di Pietro G., Biagi F., Costa P., Karpiński Z., Mazza J. The likely impact of COVID-19 on education: reflections based on the existing literature and recent international datasets. Publications Office of the European Union, 2020, №30275.
87. Edwards K.S., Parish S.J., Rosen R.C., Garvert D.W., Spangler S.L., Ruzek J.I. A standardized patient methodology to assess cognitive-behavioral therapy (CBT) skills performance: development and testing in a randomized controlled trial of web-based training. *Train. Educ. Prof. Psychol.*, 2016, №10(3), 149–156. URL: <https://doi.org/10.1037/tep0000119>
88. Escueta M., Quan V., Nickow A.J., Oreopoulos P. Education technology: an evidence-based review. *ssrn.com*, 2017. URL: <https://ssrn.com/abstract=3031695>
89. Forecasting Career-And Competence Indicators of a Social Worker in the Context of Digital Transformations of the Society / M. Kuzmina et al. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 100. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110004005>.
90. Formation of students' competence of tertiary educational institutions by practical training aids / M. O. Kuzmina et al. *International Journal of Higher Education*. Vol. 9(7). P. 279-288. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p279>.
91. Fu J.S. ICT in education: a critical literature review and its implications. *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 2013, №9(1), 112–125. URL: https://scholar.google.com/scholar_lookup?&title=ICT%20in%20education%3A%20A%20critical%20literature%20review%20and%20its%20implications&journal=International%20Journal%20of%20Education%20and%20Development%20Using%20Information%20and%20Communication%2

0Technology%20%28IJEDICT%29&volume=9&issue=1&pages=112-125&publication_year=2013&author=Fu%2CJS

92. Galynska O., Bilous S. Remote learning during the war: challenges for higher education in Ukraine. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 2022, №1(5), 1–6. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20220105.01>

93. Garzón J., Baldiris S., Gutiérrez J., Pavón J. How do pedagogical approaches affect the impact of augmented reality on education? A meta-analysis and research synthesis. *Educational Research Review*, 2020, №100334. URL: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100334>

94. Gerasimova I. Digital technologies in the training of psychologists in Vladivostok. *E3S Web of Conferences*, 2021, №258. 07075. URL: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125807075>

95. Golovan V., Gorlichenko M., Drozdov M. Priorities of distance military education development. *Distance Education in Ukraine: Innovative, Normative-Legal, Pedagogical Aspects*, 2023, №1(3), 146–154. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.17774>

96. Hillmayr D., Ziernwald L., Reinhold F., Hofer S.I., Reiss K.M. The potential of digital tools to enhance mathematics and science learning in secondary schools: a context-specific meta-analysis. *Computers & Education*, 2020, №153(1038), 97. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103897>

97. How AI could support your work in psychology. *psychology.org.au*, 2024. URL: <https://psychology.org.au/insights/how-to-use-ai-psychology>

98. ICT in education. Objective 1: benchmark progress in ICT in schools. *data.europa.eu*, 2019. URL: <https://data.europa.eu/euodp/data/storage/f/2019-03-19T084831/FinalreportObjective1-BenchmarkprogressinICTinschools.pdf>

99. Kalashnik N., Kravchenko T., Shastko I., Kuzmina M. Formation of readiness for foreign language professional-oriented communicative competence of future specialists with higher education. *Digitalization and information society. Selected issues*. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2022. P. 192-197. http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/9088/3/Formation_of_readiness.pdf

100. Kaplan A. Higher education at the crossroads of disruption: the university of the 21st century. Bingley: Emerald Publishing Limited, 2021.

101. Knaust T., Tarnogorski D., Siebler M.B.D., Skiberowski P. Amygdala nuclei volumes in military personnel with post-traumatic stress disorder, major depressive disorder, and adjustment disorder: a retrospective cross-sectional study. *PLOS One*, 2025. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0317573>

102. Kuzmin V., Kuzmina M., Ivanchenko, A. Psychosocial life trajectories of orphaned individuals (resurvey). *Science and Education*. 2017. Vol. 10. P. 95-100. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-12>.
103. Kuzmin V., Kuzmina M., Stadnyk A. Społeczna technologizacja konkurencyjnego doboru personelu jako kryterium pomyslnego kształtowania strategii kariery. *Aktualne problemy społeczne Polski i Ukrainy. Aspekty partnerstwa w edukacji i pomocy społecznej: monografia*. Chełm : Państwowa Akademia Nauk Społecznychw Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2023. P. 49-58. <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/10336>
104. Kuzmina M. Theoretical-methodological features of determining the professional competences of social workers. *Innovative solutions in modern science*. 2019. Vol. 9 (36). P. 81–95. DOI: [https://doi.org/10.26886/2414-634X.9\(36\)2019.6](https://doi.org/10.26886/2414-634X.9(36)2019.6)
105. Matochová J., Kowaliková P. Transforming higher education: psychological and sociological perspective (the use of artificial intelligence). *R&E-SOURCE*, 2024, 176–181. URL: <https://doi.org/10.53349/resource.2024.is1.a1253>
106. Meschan I., Kuzmin V., Kuzmina M. Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań socjologicznych w zakresie partnerstwa w zarządzaniu instytucjami społecznymi. *Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych: monografia*. / Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021. P. 9-21. <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/7640>
107. Pearson Clinical. Q-interactive overview guide. Pearson Education, Inc., 2023. URL: <https://www.pearsonassessments.com>
108. Pearson Clinical. Q-interactive: digital system for administration and scoring of clinical assessments. [pearsonassessments.com](https://www.pearsonassessments.com), 2025. URL: <https://www.pearsonassessments.com/professional-assessments/digital-solutions/q-interactive.html>
109. Prisniakova L., Aharkov O., Samoilov O., Nesprava M., Varakuta M. Psychology of self-development: strategies and factors of effective personal growth. *Cadernos de Educação, Tecnologia e Sociedade*, 2023, №16, 109–118. URL: <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.nse2.109-118>
110. Rofil L.E.F., Sarwono D., Suprayogi M., Hamzah A., Tandra T. The use of a learning management system (LMS) and information processing behaviours of special-need students in higher educational environments. *E3S Web of Conferences*, 2023, №426. URL: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202342602048>

111. Sellar S. Data infrastructure: a review of expanding accountability systems and large-scale assessments in education. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 2015, №36(5), 765–777. URL: <https://doi.org/10.1080/01596306.2014.931117>
112. Sheen J., Sutherland-Smith W., Thompson E., Youssef G.J., Dudley A., King R. et al. Evaluating the impact of simulation-based education on clinical psychology students' confidence and clinical competence. *Clin. Psychol.*, 2020, 1–12. URL: <https://doi.org/10.1111/cp.12209>
113. Sherman M. The future of distance education in war or the education of the future (the Ukrainian case study). *Futurity Education*, 2022, №2(3), 13–22. URL: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.30>
114. Simpson S.G., Rochford S., Livingstone A., English S., Austin C. Tele-web psychology in rural South Australia: the logistics of setting up a remote university clinic staffed by clinical psychologists in training. *Aust. Psychol.*, 2014, №49(4), 193–199. URL: <https://doi.org/10.1111/ap.12049>
115. Social and psychological prevention of professional burnout of social sphere employees under the conditions of the martial law / O. Vaniushyna et al. *Ad Alta. Journal Of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14(01) P. 78-81. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8007/1/lans_soc_2024_14_1_40.pdf (date of access: 23.01.2025).
116. Tamim R.M., Bernard R.M., Borokhovski E., Abrami P.C., Schmid R.F. What forty years of research says about the impact of technology on learning: a second-order meta-analysis and validation study. *Review of Educational Research*, 2011, №81(1), 4–28. URL: <https://doi.org/10.3102/0034654310393361>
117. The evolving role of technology in educational psychology. *spencerclarkegroup.co.uk*, 2024. URL: <https://www.spencerclarkegroup.co.uk/career-hub/blog/the-evolving-role-of-technology-in-educational-psychology/>
118. Timotheou S., Miliou O., Dimitriadis Y. et al. Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: a literature review. *Educ. Inf. Technol.*, 2023, №28, 6695–6726. URL: <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11431-8>
119. Trucano M. Knowledge maps: ICTs in education. *infoDev / World Bank*, 2005. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED496513.pdf>
120. Voogt J., Knezek G., Cox M., Knezek D., ten Brummelhuis A. Under which conditions does ICT have a positive effect on teaching and learning? A call to action. *Journal of Computer Assisted Learning*, 2013, №29(1), 4–14. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00453.x>

121. Vuorikari R., Punie Y., Cabrera M. Emerging technologies and the teaching profession: ethical and pedagogical considerations based on near-future scenarios. Joint Research Centre, 2020, №JRC120183. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120183>
122. Washburn M., Parrish D.E., Bordnick P.S. Virtual patient simulations for brief assessment of mental health disorders in integrated care settings. Soc. Work Ment. Health, 2020, №18(2), 121–148. URL: <https://doi.org/10.1080/15332985.2017.1336743>
123. Zheng B., Warschauer M., Lin C.H., Chang C. Learning in one-to-one laptop environments: a meta-analysis and research synthesis. Review of Educational Research, 2016, №86(4), 1052–1084. URL: <https://doi.org/10.3102/0034654316628645>
124. Zinchenko V., Balakirieva O., Pavlova D., Serdiuk O., Martseniuk V. Education and science of Ukraine in the realities of large-scale military aggression and global challenges of the 21st century. Revista Eduweb, 2022, №16(2), 223–233. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.02.16>

ДОДАТКИ

Додаток А

Результати опитування студентів-психологів

Як часто ви використовуєте цифрові технології у навчальному процесі?	Кількість відповідей	%
Щодня	20	33,3
Періодично	28	46,7
Рідко	7	11,7
Майже не використовую	5	8,3
Чи використовуєте ви додаткові цифрові середовища окрім основних, зазначених університетом?		
Так	35	58,3
Ні	25	41,7
Які матеріали ви найчастіше використовуєте в середовищі Moodle?		
Лекційні матеріали	13	21,7
Методичні матеріали	42	70,0
Додаткові освітні матеріали	5	8,3
Як ви оцінюєте якість матеріалів, викладених в Moodle?		
Більшою мірою висока	21	35,0
Різні предмети по-різному	28	46,7
В основному середня якість	9	15,0
Не задоволений якістю	2	3,3
Наскільки зручно вам працювати в середовищі Moodle?		
Зручно і зрозуміло	38	63,3
Бувають труднощі в пошуку	9	15,0
Незручно	13	21,7
Чи використовуєте ви додаткові освітні середовища з психології?		
Так	36	60
Ні	24	40
Які спеціалізовані цифрові платформи ви використовуєте у своєму навчанні?		
Kahoot	55	91,7
Mentimeter	5	8,3
Япсихолог	12	20,0
Mindmap Editor	7	11,7
Canva	23	38,3
Adpuzzle	15	25,0
Google Jamboard	2	3,3
Які інструменти цифрової комунікації ви використовуєте для навчальних цілей?		
Viber	12	20,0
Telegram	52	86,7
Skype	7	11,7
SnapChat	42	70,0
Який формат особистого спілкування ви вважаєте найзручнішим?		
Текстові повідомлення	41	68,3
Відеозв'язок	12	20,0
Телефонна розмова	7	11,7
Як ви оцінюєте критерії оцінювання у Moodle?		
Задовольняючі	33	55
Не задовольняючі	27	45
Як часто ви використовуєте інструменти штучного інтелекту в навчанні?		
Регулярно	18	30,0
Іноді	28	46,7
Рідко	13	21,7
Ніколи	1	1,7

Для яких цілей ви використовуєте штучний інтелект?		
Допомога з тестуванням	25	41,7
Написання студентських наукових робіт	55	91,7
Презентації	52	86,7
Інше	36	60,0
Які основні переваги використання штучного інтелекту ви відмічаєте?		
Ілюстрування тексту	6	10,0
Швидкість академічної роботи	42	70,0
Генерація нових ідей	48	80,0
Доповнення та удосконалення тексту	52	86,7
Швидкий збір інформації	41	68,3
Які труднощі ви зазнали під час використання штучного інтелекту?		
Не виникали	3	5,0
Загальні, оглядові дані без конкретики	48	80,0
Недостовірні інформація	49	81,7
Відсутність посилань на джерела	49	81,7
Складність формулювання запиту	15	25,0
Недосконалі технологічні вміння	2	3,3
Яке ваше ставлення до використання ШІ у контексті академічної доброчесності?		
Я майже не користуюсь ШІ	5	8
Основна частина дослідження виконується самостійно	12	20
ШІ використовую часто	42	70
Складно відповісти	1	2
Які настанови ви отримали від викладачів стосовно використання штучного інтелекту?		
Жодних настанов щодо використання ШІ	2	3,3
Враховувати ризики	7	11,7
Заборона використання	42	70,0
Дозвіл на використання за певних умов	9	15,0
Які перспективи використання ШІ для студентів-психологів?		
Впорядкування академічного тексту	42	70,0
Чат-боти психологічної допомоги	43	71,7
Швидкий доступ до діагностичних методик	45	75,0
Створення ігор інтелектуального розвитку та корекції	47	78,3
Пошук стандартизованих підходів та протоколів	48	80,0
Моніторинг емоційного стану шляхом генерації запитань	50	83,3
Самоосвіта	52	86,7
Генерування можливих причин проблем клієнтів	55	91,7
Супервізія власного ментального стану	57	95,0
Ідентифікація суті психологічних проблем	58	96,7